हुप्सेकोट गाउँपालिका

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढांचा

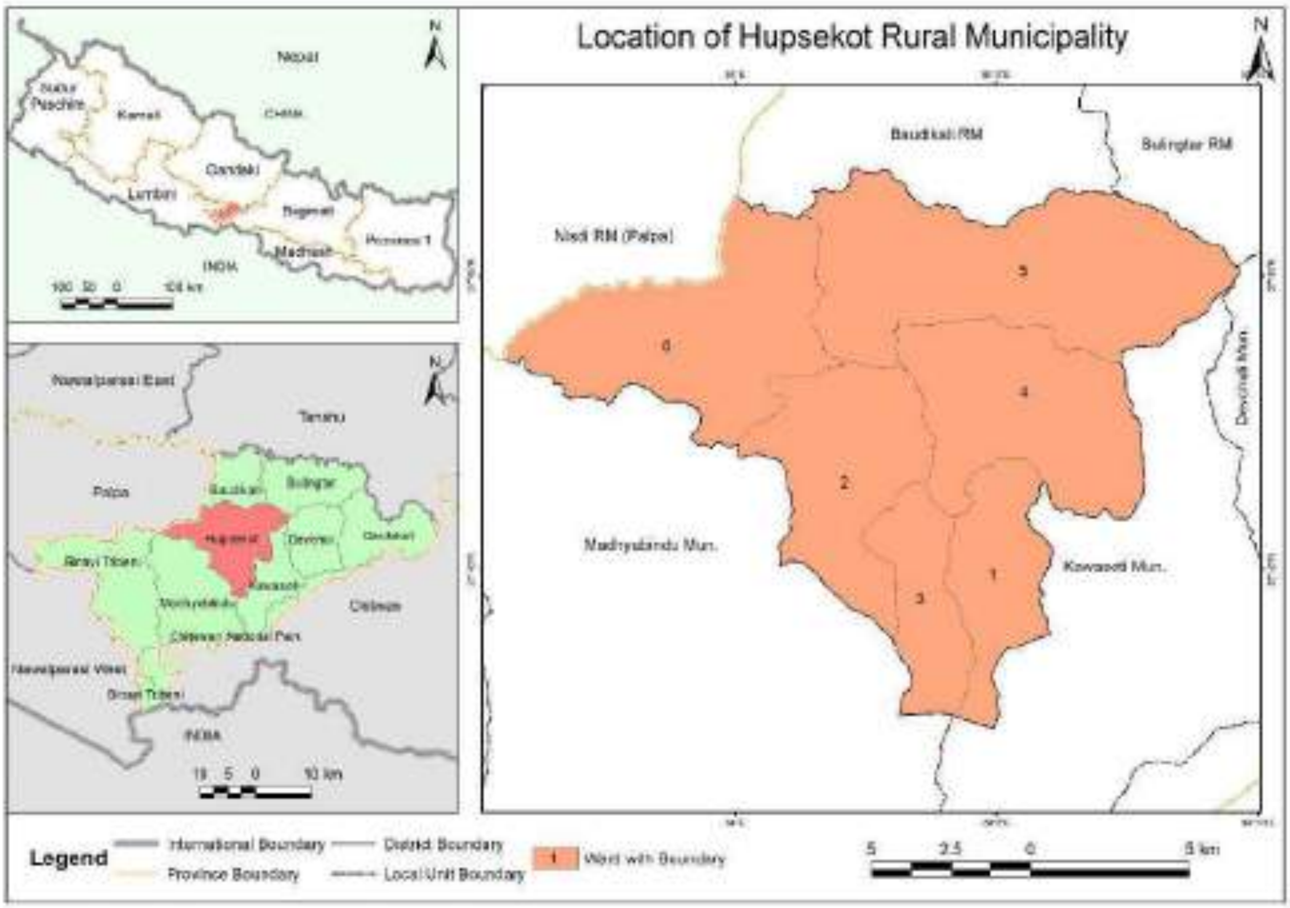

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
झयालवास, नवलपुर सुस्ता पूर्व
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

२०८२

विषय सूची

परिच्छेद–१: परिचय ३

१.१ पृष्ठभूमि ३

१.२ विद्यमान नीतिगत र कानूनी व्यवस्था ४

१.३ कार्यढाँचाको उद्देश्य ५

१.४. स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा तर्जुमा प्रकृया ६

परिच्छेद–२ विपद् र जोखिमको बुझाइ १०

२.१ गाउँपालिकाको सामान्य विवरण १०

२.२ भौगोलिक अवस्था १०

२.२.१ भूउपयोग ११

२.२.२ बर्षा तथा तपक्रम ११

२.३ राजनीतिक तथा प्रशासनिक विभाजन १२

२.४ जनसंख्या १३

२.५ सामाजिक अवस्था १३

२.५.२ स्वास्थ्य १४

२.५.३ खानेपानी तथा सरसफाई १४

२.५.४ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण १५

२.६ आर्थिक अवस्था १५

२.६.१ कृषि १६

२.६.२ प्रमुख वजार क्षेत्र १७

२.६.३ आयात निर्यातको अवस्था १७

२.६.४ वैदेशिक रोजगारी १७

२.६.५ पर्यटन १७

२.७ पूर्वाधारको अवस्था १८

२.७.१ सडक तथा यातायात १८

२.७.२ सिंचाइ पूर्वाधार १९

२.८ वन, भू–संरक्षण र जैविक विविधता २०

२.८.१ जलाधार क्षेत्र २१

२.८.२ विपद व्यवस्थापन २१

२.८.३ प्रकोप, सम्मुखता, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिमको विश्लेषण २२
२.८.४ प्रकोप विश्लेषण र निर्धारण २६
२.८.५ प्रकोप स्तरिकरण........ २७
२.८.६ प्रकोप पात्रो........ २९
२.९ सुशासन तथा संस्थागत विकास ३०
परिच्छेद–३ विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना ३१
३.१ सोच, लक्ष्य र रणनीति ३१
३.१.१. सोंच........ ३१
३.१.२: लक्ष........ ३१
३.१.३. रणनीति........ ३२
३.२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण उपायहरु........३३
३.२.१. प्राथमिकताका क्षेत्र १ – विपद् तथा जलवायू परिवर्तन जोखिम बुझाई........३३
३.२.१. प्राथमिकताका क्षेत्र २ – स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायू परिवर्तन जोखिम शासकीय पद्धतिको सुदृढीकरण ३६
३.२.३. प्राथमिकताका क्षेत्र ३ – उत्थानशीलता बृद्धिका लागि विपद् तथा जलवायू परिवर्तन जोखिम न्यूनीकरणमा निजी तथा सार्वजनिक लगानी ४०
३.२.४. प्राथमिकताका क्षेत्र ४ – प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण ४३
३.२.५. प्राथमिकताका क्षेत्र ५ – पुनर्लाभ, पुनस्थापना र पुनः निर्माणमा अझैँ राम्रो र बलियो........ ४८
३.२.६. प्राथमिकताका क्षेत्र ६ – तालिम र क्षमता विकास ५०
३.२.७. प्राथमिकताका क्षेत्र ७ – बहुप्रकोप पुर्वसूचना प्रणाली ५३
३.२.८. प्राथमिकताका क्षेत्र ८ – विपद् जोखिम हस्तान्तरण र वित्तिय व्यवस्थापन ५५
परिच्छेद–४ बजेटको विनियोजन र विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण........ ६०
४.१.२ स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन लगानी बजेट ६०
४.२ आवधिक र वार्षिक विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरणको योजना........ ६१
४.२.१ विपद् व्यवस्थापन कोष........ ६१
४.२.२ आवधिक वार्षिक बजेटमा मूलप्रवाहीकरण........ ६१
परिच्छेद -५ कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्न........ ६३
५.१ कार्यान्वयन कार्ययोजना........ ६३
५.२ अनुगमन र मूल्याङ्कन ६३
५.३ समीक्षा र परिमार्जन........६४

परिच्छेद–१: परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाल बहुप्रकोपीय विपद्को उच्च जोखिममा रहेको छ । कमजोर भू–बनोट, भिरालो जमिन, उच्च जनघनत्व, गरिबी, अतिवृष्टि, अनावृष्टि जस्ता प्रतिकूल मौसम विद्यमान रहेकोमा जलवायु परिवर्तनको प्रभावले जोखिम बढाएको छ । हरितगृह ग्याँस उत्सर्जनमा नगण्य भूमिका भए तापनि नेपाल जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको उच्च जोखिम रहेका देशहरू मध्ये पर्दछ । तीव्र सहरीकरण तथा अव्यवस्थित बसोबास, प्राकृतिक स्रोतहरू माथिको बढ्दो चाप र सामाजिक–आर्थिक असमानताका कारणले उच्च सङ्कटासन्नताको अवस्था रहेको छ । जलवायु परिवर्तनका कारण कृषि, खाद्यान्न, जलस्रोत, जैविक विविधता, स्वास्थ्य, उर्जा, सिँचाइ, पर्यटन, बसोबास तथा पूर्वाधारमा प्रतिकूल प्रभाव परेको छ ।

नेपालमा विपद् व्यवस्थापन परम्परागत रूपमा आकस्मिक र प्रतिक्रियामुखी ढङ्गले हुँदै आएको थियो, जसअन्तर्गत विपद् घटेपछि मात्र प्रतिकारात्मक कदमहरू चालिन्थे । तर मार्च २०१५ मा सेन्डाई फ्रेमवर्क फर डिजास्टर रिस्क रिडक्सन (SFDRR) अंगीकार गरेपश्चात नेपालले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन (DRRM) का दृष्टिकोणहरूमा रूपान्तरणकारी परिवर्तनहरू गर्न थाल्यो । SFDRR २०१५–२०३० ले जीवन, जीविकोपार्जन र सम्पत्तिमा हुने विपद् क्षति घटाउने उद्देश्यले चार प्राथमिक कार्यहरू विपद् जोखिमको बुझाइ, जोखिम सुशासन सुदृढीकरण, दिगोपनमा लगानी, तथा तयारी र पुनःस्थापनाको क्षमता अभिवृद्धि निर्देशित गरेको छ । यस अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धतासँग मेल राख्दै, नेपालले २०३० सम्म सबै क्षेत्रहरूमा विपद् जोखिम र प्रभावहरूमा अर्थपूर्ण कमी ल्याउने लक्ष्य राखेको छ ।

प्राकृतिक तथा गैर–प्राकृतिक प्रकोपको घटनाका कारण मानवीय क्षति तथा विस्थापन, आर्थिक क्षति, भौतिक पूर्वाधारको विनाश, मनोसामाजिक समस्या र जीविकोपार्जनमा समेत ठुलो असर हुने गरेको छ ।

नेपालको संविधानमा विपद् व्यवस्थापनलाई सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार तथा स्थानीय

तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र राखिएको छ । विपद् तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयन गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५, राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०७६,

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, वातावरण संरक्षण ऐन २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (सन् २०२१–२०५०), विपद् जोखिम न्यूनीकरण

राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना (सन् २०१८–२०३०), १६ औं आवधिक योजना (आ.व. २०८१/०८२–२०८५/०८६) विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७६, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना खाका २०७६, दोस्रो राष्ट्रिय निर्धारित योगदान सन् २०२० (Second Nationally Determined Contribution – NDC) लगायतका कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था रहेका छन् ।उल्लिखित विभिन्न कानून र कार्यविधिहरू कार्यान्वयन गर्न स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना (LDCRP), विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना (DPRP) र स्थानीय अनुकूलन कार्य योजना (LAPA) लगायत स्थानीय तहमा कार्यान्वयनमा रहेका छन् । एकै प्रकृतिका विभिन्न दस्तावेजका कारण स्रोतसाधनको खर्च बढ्नुका साथै कार्यान्वयनमा समेत द्विविधा उत्पन्न भएको छ । तसर्थ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा प्रभावकारी योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न एकीकृत स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा बनाउनका लागि कार्यढाँचा दिग्दर्शन तयार गरिएको छ ।

यस पृष्ठभूमिमा, वर्तमान DRRM तथा जलवायु नीतिहरूलाई एकीकृत गरी एउटै समग्र रूपरेखामा ल्याउने स्पष्ट आवश्यकता देखिएकाले यही आवश्यकता सम्बोधन गर्न यो कार्य स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा (LDCRF) मार्फत नीतिगत रूपमा खडा भएका खाडल र विभाजन घटाउने, समुदायको पूर्बतयारी कार्य सुदृढ गर्ने, तथा स्थानीय आवश्यकताहरूलाई राष्ट्रिय प्राथमिकतासँग समायोजन गर्ने उद्देश्यले हुप्सेकोट गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचाको तयारी कार्य अगाडी बढाईएको छ।

१.२ विद्यमान नीतिगत र कानूनी व्यवस्था

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कायर्कारी सिमितको मि २०८१\०१\२१ गते बसेको २२ औं बैठकले बिपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा तजुर्मा दिग्दशर्न स्वीकृत गरी लागु गरे पच्यात हरेक स्थानीय तहले साबिकमा गरी आएका विपद् पूवर्तयारी तथा पर्र्कार्य योजना र स्थानीय विपद् तथा जलवायु अनुकूलन योजनाको सट्टा अब उप्रान्त स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा तजुर्मा गरी अगाडी बढ्नका लागि मार्ग प्रसस्त भएकोछ। उक्त मागर्दशर्नको प्रावधान अनुसार यो कार्यढाँचा बिपद् तथा जलवायु परिवतर्न जोखिम बुझाई, स्थानीय तहमा बिपद् तथा जलवायु परिवतर्न जोखिम शासकिय पद्धितको सुदृढीकरण, उत्थानशील बृद्धिका लागि विपद् तथा जलवायु परिवतर्न जोखिम न्यूनीकरणमा निजी तथा साबर्जिनक लगानी, प्रभावकारी प्रितकायर्का लागि विपद् पूवर्तयारीको सुधृढीकरण, पुनलार्भ, पुनस्थापना र पुनिनमार्णमा अँझ बिलयो र राम्रो, तालीम र क्षमता अभिबृद्धि बहुप्रकोप पूवर्सूचना प्रणाली र विपद् जोखिम हस्तान्तरण र वित्तिय व्यवस्थापन सिहत आवश्यक समग्र चरण र कायर्पद्धितको प्रावधान हुनुपर्ने कुरामा जोड दिईएकोछ। हुप्सेकोट गाउँपालिकाले पनि बगतदेखि विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवतर्न अनुकूलनका क्षेत्रमा केहि नीतिगत प्रावधानहरूको व्यवस्था गरी तिनको कायार्न्वयन गर्दै आएको छ। यहाँ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५ जारी गरिएको छ। उक्त ऐनको प्रावधान अनुसार स्थानीय र वडा विपद् व्यवस्थापन सिमितको गठन गरी तिनलाई कृयाशिल तुल्याईएको छ। स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषको गठनका सम्बन्धमा उक्त ऐनमा यथोचित प्रावधान राखि कायार्न्वयन हुँदै आएको अवस्था छ। उक्त कानूनी स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कायर्ढाँचा, २०८१ प्रावधान र हुप्सेकोट गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका नदिजन्य पदार्थको व्यवस्थापन तथा उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ जारी गरी विपद ब्यबस्थापनमा उल्खेनिय काम गर्न खोजिएको छ।

नेपाल सरकारले विपद् तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयन गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५, राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (सन् २०२१–२०५०), विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना (सन् २०१८–२०३०), १६औं आवधिक योजना (आ.व. २०८१-०८२ देखि २०८५-०८६), विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७६, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना खाका, २०७६, दोस्रो राष्ट्रिय निर्धारित योगदान, सन् २०२० लगायतका कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था रहेका छन्।

उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्थाहरूलाई कार्यान्वयन गर्न नेपालले विपद् तथा जलवायु दिगोपनालाई सम्बोधन गर्ने थुप्रै राष्ट्रिय नीतिहरू र साधनहरू अपनाएको छ। तीमध्ये प्रमुख छन्:

• राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति (२०७५)
• राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति (२०७६)

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन (२०७४)
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन (२०७४)
- पर्यावरण संरक्षण ऐन (२०७६)
- राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (२०२१–२०५०)
- राष्ट्रिय DRR रणनीतिक कार्ययोजना (२०१८–२०३०)
- विपद् तयारी तथा प्रतिकार योजना (DPRP) निर्माण निर्देशिका (२०७६)
- LDCRP निर्माण निर्देशिका (२०७४)
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (LAPA) ढाँचा (२०७६)
- दोस्रो राष्ट्रिय रूपमा निर्धारण गरिएको योगदान (NDC)–२०२०

उपरोक्त नीतिहरू तथा कानूनी व्यवस्थाहरूसँग मेल राख्दै स्थानीय तहमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु दिगोपना योजना (LDCRP), विपद् तयारी तथा प्रतिकार योजना (DPRP), स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (LAPA), तथा एकीकृत नगर विकास योजना (IUDP) जस्ता विभिन्न योजनाहरू विकास गरिएको छ । तर, यस्ता प्रयासका बाबजुद पनि धेरै स्थानीय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (LEOC) तथा विपद् व्यवस्थापन कोषहरूमा वित्तीय स्रोत, पूर्वाधार, उपकरण, तथा तालिमप्राप्त जनशक्तिको गम्भीर अभाव रहेको छ । यी कमजोरीहरूले प्रभावकारी विपद् जोखिम व्यवस्थापन गर्ने स्थानीय क्षमता कमजोर देखिन्छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन (DRRM) ऐन, २०७४ जारी भएपशचात संघीयताअन्तर्गत सशक्त बनेका स्थानीय सरकारहरूलाई अब DRRM गतिविधिहरूको योजना, समन्वय र कार्यान्वयन गर्ने विस्तारित जिम्मेवारी दिने व्यवस्था गरिएको छ । यस कानुनी परिवर्तनले स्थानीयकृत विपद् सुशासनलाई सुदृढ बनाउँदै स्थानीय तहलाई विपद् तयारी र दिगोपना प्रयासहरू नेतृत्व र अनुकूलन गर्न थप अधिकार प्रदान गरेको छ । परिणामस्वरूप धेरै स्थानीय सरकारहरूले आफ्नै DRRM नीतिहरू र योजनाहरू बनाउन थालेका छन् । विकास साझेदारहरूलाई पनि दिगो, दुरुस्त र जलवायुमैत्री समुदाय निर्माणका लागि स्थानीय सरकारहरूसँग सहकार्य गर्न प्रेरित गरिएको छ । यी चुनौतीहरू समाधान गर्ने उद्देश्यले, स्थानीय विपद् तथा जलवायु दिगोपना रूपरेखा (LDCRF) लाई LDCRF तयारी निर्देशिका २०८१ को अनुरूप, विभिन्न संस्थाहरूको प्राविधिक सहयोगमा विकास भइरहेको छ । यो रूपरेखा स्थानीय तहका योजनाहरूलाई एकीकृत तथा समायोजित गर्न, र विपद् तथा जलवायु दिगोपनालाई स्थानीय विकास योजनामा मुख्यधारमा ल्याउन रणनीतिक तथा कार्यमुखी उपकरणका रूपमा कार्य गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

१.३ कार्यढाँचाको उद्देश्य

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कायढाँचाको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेको छ;

क. विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पुवर्सूचना प्रणाली तथा पुनिनमार्णका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा (सन् २०१५-२०३०), दिगो विकास लक्ष (सन् २०१५-२०३०) र पेरिस संझौता (सन् २०१५) का बारेमा हुप्सेकोट गाउँपालिकाका जनप्रतिनघिलाई बुझाऊने /क्षमता विकास गर्नुका साथै कार्यढाँचाको स्थानीयकरण गर्नु ।

ख. स्थानीय विकास योजनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र जलवायु परिवतर्नको मुद्दा लाई मूलप्रवाहीकरण गनर्का लागि हुप्सेकोट गाउँपालिकाको एक एकिकृत र समन्वयात्मक दस्ताबेज तयार गर्नु ।

ग. हुप्सेकोट गाउँपालिकाले तयार पारेका स्थानीय विपद् पुवर्तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजनालाई हुप्सेकोट गाउँपालिकाको यो विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचामा समाहित गर्दै नीतिगत एकिकरण गर्ने र पालिकालाई थप दायित्व सिजर्ना नहुने गरि एकिकृत योजना तयार गर्नु ।

घ. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र जलवायु उत्थानशील योजना निर्माणलाई विकास

प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्न सहयोग गर्नु।

ङ. हुप्सेकोट गाउँपालिकामा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समुदायको निर्माणमा सहयोग गर्नु।

च. स्थानीय तहको विपद् सम्बन्धी योजना निर्माणमा हुप्सेकोट गाउँपालिकाका सबै क्षेत्र, समुदाय र लक्षित वर्गको समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्नु।

छ. विपद् तथा जलवायुका मामिलामा हुप्सेकोट गाउँपालिकामा उत्पन्न परिस्थितलाई आफ्नो अभिबृद्धि गर्दै समयानुसारको लचिलोपन (Flexibility) अपनाएर यहाँको धरातलीय यथातर्ता अनुरूप स्थानीयअनुकूलनक्षमता (Adaptability) का साथ सिकाईको (Learning) स्थानियकरण (Localization) गर्दै विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता अभिबृद्धि गर्नु।

१.४. स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा तर्जुमा प्रकृया

स्थानीय तहहरूको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल ढाँचा (LDCRF) को निर्माण प्रक्रियामा सहभागीतात्क, समावेशी, र प्रमाण–आधारित (evidence-based) दृष्टिकोणमा आधारित रही सञ्चालन गरिएको थियो। यो प्रक्रिया स्वामित्व (ownership) बढाउने, स्थानीय क्षमता सुदृढ गर्ने र यस ढाँचालाई स्थानीय योजना र कार्यान्वयनमा व्यावहारिक रूपमा लागू गर्न सक्ने बनाउने उद्देश्यले डिजाइन गरिएको हो। यसका अतिरिक्त, विश्वसनीय जानकारी संकलन गर्नका लागि विभिन्न उपकरणहरू (tools) प्रयोग गरियो। स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल ढाँचाले निर्धारण गरेका VCA (Vulnerability and Capacity Assessment) फारमहरू विभिन्न वडाहरू र समुदायहरूको कमजोरी र क्षमता मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको थियो। साथै, सहभागी उपकरणहरू —जस्तै hazard risk matrix, semi-structured interview, र network analysis को प्रयोग गरी समुदाय स्तरका तयारी र कमजोरी सम्बन्धी जानकारी संकलन गरिएको थियो। अध्ययन पूरा गर्न देहायका बिधिहरू अपनाइएको थियो।

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा देहाय अनुसारका कामहरू गरिएको थियो:

(क)सूचना सङ्कलन र प्रसारण: विपदसंग सम्बन्धित सम्बन्धित तथ्यांक ६ वटै वडा र गाउँपालिकावाट सङ्कलन गरी बिश्लेषण सहित नतिजाहरू तयार पारिएको।

(ख) क्षमता निर्माण र प्रशिक्षण : स्थानीय विपद् र जलवायु सहिष्णुता समिति (LDCRC) र वडा विपद् व्यवस्थापन समिति (WDMC) का सदस्यहरूका लागि जोखिम मूल्याङ्कन उपकरणहरूको प्रयोगमा केन्द्रित प्रशिक्षण सत्र सञ्चालन गरिएको।

(ग) जोखिम र क्षमता मूल्याङ्कन (VCA): सबै ६ वटा वडाहरूमा VCA सम्पन्न गरी LDCRF तयारीका लागि सूचना सङ्कलन गरिएको।

(घ) सहजीकरण र ढाँचा विकास: गाउँपालिकामा समावेशी कार्यशालाहरू सञ्चालन गरी LDCRF तयारीका लागि सूचना संकलन र बिश्लेषण गरिएको।

(ङ) मार्गदर्शन र एकीकरण हुप्सेकोट गाउँपालिकाको वर्तमान प्रोफाइल, नीति तथा योजनासँग LDCRF लाई अनुकूल गरिएको।

(च) जोखिम एकीकरण र रणनीतिक योजना: जलवायु संवेदनशीलता मूल्याङ्कन, जोखिम, कमजोरी र क्षमता मूल्याङ्कन (HVCA), र GIS सर्वेक्षणहरू बाट प्राप्त नतिजाहरू समावेश गर्दै व्यापक र एकीकृत सहिष्णुता योजना तयार पारिएको।

(छ) संस्थागत र प्रभाव मूल्याङ्कन : LDCRF कार्यान्वयन सुदृढीकरणका लागि संस्थागत भूमिका, क्षमता र अवसरहरूको मूल्याङ्कन समेत गरिएको।

नगरपालिहुप्सेकोट गाउपालिकाको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल कार्यढाँचा (LDCRF) तयार गर्नका लागि व्यवस्थित र चरणबद्ध दृष्टिकोण (systematic approach) देहाय अनुसार अपनाइएको थियो।

(अ) प्राथमिक तथ्याङ्क संकलन (Data Collection)

नीति तथा कानुनी रूपरेखा समीक्षा (Review of policy and legislative frameworks) , र

Fieldwork, जसमा स्थानीय सरकार र सरोकारवालाहरू समेटिनेछन्।

यी प्रक्रियामा अन्तर्वार्ता (interviews), सर्वेक्षण (surveys) लगायतका विभिन्न विधिहरू प्रयोग गरिएको थियो।

द्वितीय तथ्याकं संकलन (Secondary Data Collection): द्वितीय तथ्याकं संगठनात्मक रेकर्ड र नीतिगत कागजातहरू बाट संकलन गरिएको थियो। यसका मुख्य स्रोतहरू देहाय अनुसार रहेका थिए:

* विपद् सम्बन्धी जानकारी: [Bipad Portal] (https://bipadportal.gov.np)

* राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति (2075)

* राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति (2076)

* विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन (2074)

* स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन (2074)

* वातावरण संरक्षण ऐन (2076)

* राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (2021–2050)

* राष्ट्रिय DRR रणनीतिक कार्ययोजना (2018–2030)

* विपद् तयारी र प्रतिक्रिया योजना निर्माण दिशानिर्देश (2076)

* LDCRP निर्माण दिशानिर्देश (2074)

* स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना ढाँचा (2076)

* दोस्रो राष्ट्रिय निर्धारित योगदान (2020)

(ई) तथ्याङ्क विश्लेषण (Data Analysis): सङ्कलित तथ्याङ्क परिमाणात्मक (Quantitative) र गुणात्मक (Qualitative) दुवै प्रविधि प्रयोग गरी विश्लेषण र प्रस्तुति गरिएको थियो। यसका लागि विशिष्ट कोड स्थानीय सरकार र सहभागीहरूलाई दिइएको छ। सामाजिक र नैतिक कारणले व्यक्तिगत नाम प्रयोग गरिने छैन।

(क) परिमाणात्मक विश्लेषण (Quantitative Analysis): यस बिधिमा देहायका माध्यमबाट तथ्याकंको विश्लेषण गरिएको थियो।

* वर्णनात्मक तथ्याङ्क (Descriptive Statistics) प्रयोग गरी सर्वेक्षण र आर्थिक डाटाको विश्लेषण।

* SPSS र GIS (ArcGIS, QGIS, Remote Sensing) सफ्टवेयरमा डाटा प्रविष्ट गरिएको।

* Cross tabulation, Frequency analysis, Risk mapping र नक्शा तयार पारिएको।

(ख) गुणात्मक विश्लेषण (Qualitative Analysis): यस बिधिमा देहायका माध्यमबाट तथ्याकंको विश्लेषण गरिएको थियो।

* कारण–प्रभाव सम्बन्ध देखाउन गुणात्मक प्रविधि।

* समुदाय स्वयंसेवक, जोखिम मूल्याङ्कन, जलवायु अनुकूलन, HPVCA, GIS सर्वेक्षणको डाटा समावेश।

* संस्थागत भूमिकाहरू, क्षमता, LDCRF कार्यान्वयन सुदृढीकरणका अवसरहरूको मूल्याङ्कन।

(ग) सरल ट्रान्सक्रिप्शन, सारांश र मौखिक अभिव्यक्ति (Simple Transcription, Summary and Verbal Statements): यस बिधिमा देहायका माध्यमबाट तथ्याकंको विश्लेषण गरिएको थियो।

* FGDs र अन्तरवार्ताबाट प्राप्त डाटालाई ट्रान्सक्राइब गरी थिमेटिक कोड अनुसार वर्गीकरण:

  * LGs सेवा वितरणमा DRRM अभ्यासको मूल्याङ्कन
  * कानूनी ढाँचा, नीति दस्तावेज र कार्यक्रम निर्देशिकाको समीक्षा
  * वर्तमान नीति र योजनामा रहेका कमी र चुनौतीहरूको पहिचान
  * स्थानीय विपद् तथा जलवायु प्रतिरोधात्मक सुधारका सम्भावित नीति र कार्यक्रम सुझाव

उपरोक्त विधीहरूको प्रयोग गरी देहाय अनुसारले हुप्सेकोट गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल कार्यढाँचा (LDCRF) तयार पारिएको हो।

असाइनमेन्ट सम्पन्न गर्ने प्रक्रिया (Process of Assignment Completion)

१. तयारी चरण र समन्वय (Preparatory Phase and Coordination) : गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारी, DRR फोकल पर्सन, र सम्बन्धित विभागका प्रतिनिधि समावेश गरी प्रारम्भिक छलफलहरू गरिएको थियो:

२. नीति, योजना र उपलब्ध डाटाको समीक्षा (Review of Policies, Plans, and Existing Data): सार्वजनिक र स्थानीय नीतिहरूको विस्तृत डेस्क समीक्षा:

३. सरोकारवालाको संलग्नता र समुदायसँगको परामर्श (Stakeholder Engagement and Community Consultations): गरिएको थियो।

४. फोकस समूह छलफल (FGDs) र मुख्य सूचना प्रदायक अन्तरवार्ता (KIIs) : डाटा संकलन, तथ्याङ्क प्रमाणीकरण, र स्थानीय ज्ञान (indigenous knowledge) समेटिएको थियो।

५. जोखिम प्रोफाइलिङ र संकटासन्नता मूल्याङ्कन (Risk Profiling and Vulnerability Assessment)

६. फ्रेमवर्क मसौदा निर्माण र प्राविधिक प्रमाणीकरण (Framework Drafting and Technical Validation): मूल्याङ्कन र परामर्शबाट प्राप्त निष्कर्षहरू प्रयोग गरी LDCRF तयार पारिएको छ।

परिच्छेद–२ विपद् र जोखिमको बुझाइ

२.१ गाउँपालिकाको सामान्य विवरण

हुप्सेकोट गाउँपालिका गण्डकी प्रदेशको एकमात्र तराईको जिल्ला नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) को सदरमुकाम कावासोतीबाट ९ किलोमिटर उत्तर पश्चिममा अवस्थित छ। साविकको हुप्सेकोट गाउँ विकास समिति, देउराली गाउँ विकास समिति र धौवादी गाउँ विकास समितिलाई समेटेको यस गाउँपालिका १८९ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । ६ वटा वडा कार्यालयहरु रहेको यस गाउँपालिकाको केन्द्र वडा न.४ को झ्यालबासमा अवस्थित छ। यस गाउँपालिका तल्लो भाग समथर तराई, बिचको चुरे क्षेत्र र माथिल्लो भू-भाग महाभारत हिमश्रृङ्खला रहेकोले तीनतले गाउँपालिकाको रुपमा परिचित रहेको छ। गिरुबारी, झ्यालबास, बेलुवा, चौरङ्गी, शंखदेव, धौवादी र मौलाथर यस गाउँपालिकाका मुख्य बजार क्षेत्र हुन्। झ्यालबास र गिरुबारी यस गाउँपालिकाका प्रमुख व्यापारिक केन्द्र रहेका छन् । वि.सं. २०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकाको कुल जनसङ्ख्या २६,५८३ रहेको छ । जस मध्ये महिलाको सङ्ख्या १४,४३० (५४.२८ प्रतिशत) र पुरुषको सङ्ख्या १२,१५३ (४५.७२ प्रतिशत) र जम्मा ६,१७९ घरधुरी रहेको छ । यस गाउँपालिकाको जनघनत्व १४० वर्ग कि.मि. रहेको छ ।

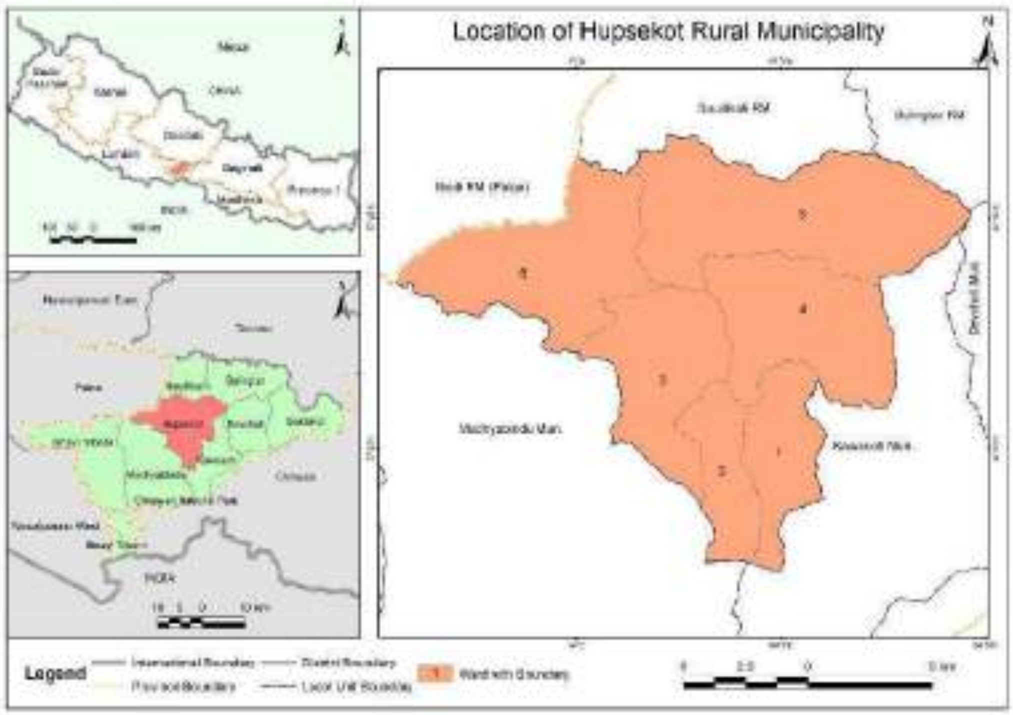

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको नामाकरण सम्बन्धमा विभिन्न किंवदन्तीहरु पाइन्छन्। मगर भाषामा हुप्से भनेको जरायो वा मृग र कोट भनेको पुजा गर्ने थान भन्ने बुझिन्छ। यस क्षेत्रमा अत्यधिक रुपमा पाइने जरायो वा मृग कोटको वरिपरि खेल्ने भएकाले हुप्सेकोट रहन गएको किंवदन्ती मगर समुदायका पाकापुस्ताको भनाई रहेको छ। ।

२.२ भौगोलिक अवस्था

यस गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति २७०४१’२२" उत्तरी अक्षांश देखि ८४००३’४६" पूर्वी देशान्तरमा पर्दछ । गाउँपालिका समुद्री सतहबाट २९२.५८ मिटर सम्मको उचाइमा अवस्थित रहेको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा देवचुली नगरपालिका र बुलिङटार गाउँपालिका, उत्तरमा बौदीकाली गाउँपालिका, पश्चिममा मध्यबिन्दु नगरपालिका र दक्षिणमा कावासोती तथा देवचुली नगरपालिका रहेको छ । यस गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थितिमा वडा नं १ र ३ पुरै समथर, वडा नं २ र ४ का केही क्षेत्र समथर र केही क्षेत्र पहाडी साथै वडा नं ५ र ६ का सम्पूर्ण क्षेत्र उच्च पहाडी भूभागको रुपमा रहेको छ ।

यस गाउँपालिकामा विभिन्न रमणीय र पर्यटकीय महत्व बोकेका ऐतिहासिक गढी साथै ताल, पोखरी, मठ मन्दिर एवं मनै लोभ्याउने हरिया डाँडाकाडाहरु रहेका छन्। रुद्रप्रताप सेनको रुद्रपुर गढी दरबार (भग्नावशेष), नेपालकै सबैभन्दा ठुलो धौवादी फलामखानी, बसेनी झरना, ऐतिहासिक श्रीपोखरी, गोलपोखरी, शान्ति पार्क, ऐतिहासिक मगर संग्रहालय, दरबार थुम्का, थुम्कीदेवी मन्दिर, पौराणिक कालको मयूरपोखरी, जारे भञ्ज्याङ, खाँडदेवी मन्दिर, भगवान श्रीकृष्ण खेल्ने कृष्ण ढुङ्गा, गोलेनीहरुले रमिता हेर्ने रमितेडाँडा, विष्णुधाम, बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको टसि छोयलिङ गुम्बा आदि जस्ता विशेष महत्व बोकेका ऐतिहासिक धरोहरहरुले सुसज्जीत यस हुप्सेकोट गाउँपालिकाले अत्यन्तै पर्यटकीय क्षेत्र विस्तारको सम्भावना बोकेको छ । यस गाउँपालिकामा शंखदेव झरना, गर्भे झरना, पहारे बसेनी झरना र गैडाखोला झरना जस्ता मनमोहक झरनाहरु समेत रहेका छन्। त्यस्तै लोपोन्मुख घोरल, काँडेभ्याकुर तथा अन्य विविध पशुपंक्षी बासस्थान रहेको यस हुप्सेकोट गाउँपालिकाको भ्रमण गर्ने जो कोही यसको सुन्दरतामा मोहित हुनेछन् ।

पर्यटनका अलावा कृषि यस क्षेत्रको मुख्य आम्दानीको स्रोत हो। भक्तपुरे लोकल काक्रो यस गाउँपालिकाको ब्रान्डको रुपमा स्थापित भएको छ जुन वार्षिक ३० करोड भन्दा बढिको वेचविखन हुने तथ्याङ्क रहेको छ । यसका साथसाथै धान, मकै, आलु, टमाटर, घिउसिमि र पहाडी क्षेत्रमा कोदो, अदुवा, कफि, मह, अम्रिसो, तरूल, पिँडालु लगायतका कृषिजन्य उपजको प्रसस्त उत्पादन हुन्छ ।

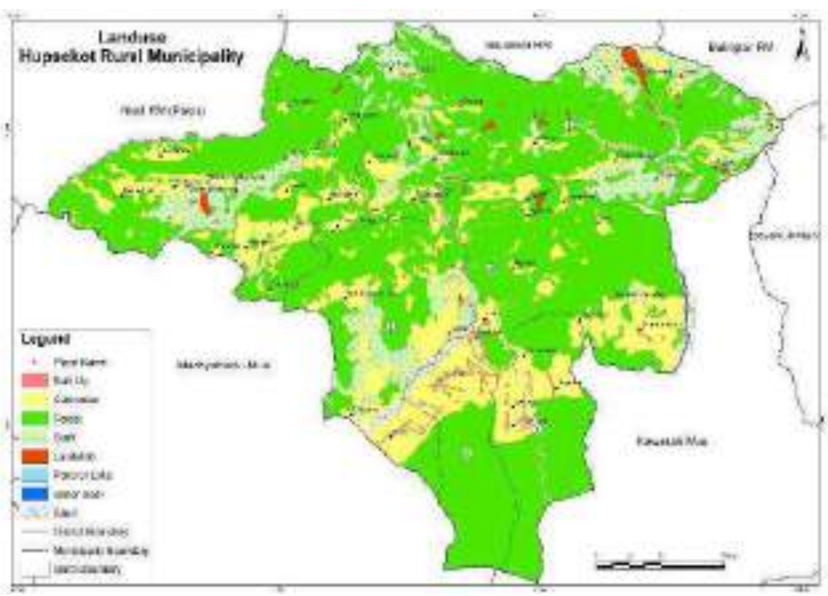

२.२.१ भूउपयोग

मानव जातिको सृष्टि र जनजीवन भू–धरातलमा उपलब्ध प्राकृतिक श्रोतहरूको उपयोगका आधारमा अडेको हुन्छ । मानवीय अस्तित्व भित्रका समग्र मानवीय गतिविधिहरू उसले गर्ने जमिन तथा जमिनमा उपलब्ध श्रोतहरूमा पूर्णत निर्भर गर्दछ । तसर्थ भू–आवरण अन्तर्गत मानिसले उपयोगमा ल्याउने वन क्षेत्रको तथ्याङ्क, खेतियोग्य जमिन, जल, बालुवा, हिमाल, पहाड, आदिको तथ्याङ्कलाई भू–उपयोग अन्तर्गत उल्लेख गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको वर्तमान भू–उपयोगलाई हेर्दा ११२.४३ वर्ग कि.मि अर्थात् सबैभन्दा धैरै वन क्षेत्र र दोस्रोमा ४२.१ वर्ग कि.मि झाडीले ओगटेको छ । अर्को तर्फ यस गाउँपालिकामा खेती योग्य जमिन २४.८४ वर्ग कि.मि र आवस क्षेत्र ६.९७ वर्ग कि.मि रहेको छ । जलक्षेत्र ०.२७ वर्ग कि.मि साथै बालुवा, बगर र र बाँझो क्षेत्र भने निकै कम अर्थात् २.३७ वर्ग कि.मि र अन्य क्षेत्र ०.३६ वर्ग कि.मि रहेको छ ।

२.२.२ बर्षा तथा तपक्रम

यो पालिकामा उष्णकटिबंधीय र समशीतोष्ण दुबै प्रकारको हावापानि पाईने गर्दछ । विशेषगरी चैत्र, वैशाख, जेष्ठमा पश्चिम भारतको थार मरभुमीबाट चल्ने तातो बायूका कारण लु-बतासले अधिक गर्मी हुन जान्छ भने मङ्सिर, पुष, र माघ महिनामा सितलहर चल्ने र जाडो अधीक हुने गर्दछ । आषाढ र श्रावण महिनामा अधिक वर्षा हुने र पौष तथा माघ महिनामा हिउँदे मनसुनका कारण झरी लाग्ने गर्दछ । मौसम विभागका अनुसार यस गाउँपालिकाको गृष्ममा तापक्रम ३०-४० डिग्री र हिउँदमा औषत तापक्रम २०-२५ डिग्री सेल्सियस रहेको पाइन्छ ।

यहाँ सरदर वार्षिक वर्षा १०००–२५०० मि.मि. हुने गर्दछ । असोज, कार्तिक, मंसिर, फागुन र चैतमा न त्यति गर्मि हुन्छ न त्यति धैरै जाडो नै हुने गर्दछ ।

प्राकृतिक तवरबाट वातावरण नियमित हुने परिवर्तनमा मानविय क्रियाकलापका कारण छिटो र अस्वाभाविक भएको परिवर्तनले मानवजिवन मा नै संकटको अवस्था दिनानुदन बढ्दै गएको छ । मानविय क्रियाकलाप तथा अब्यवस्थित द्रुततर विकासको प्रतिस्पर्धाले बाताबारण माथी परिरहेको दुष्प्रभावको वेवास्तााका कारण मानव मात्र नभई समग्र जिव जन्तु तथा बनस्पति समेतमा यसको प्रभाव परेको छ। यसका कारण विभिन्न जिवजन्तु तथा बनस्पतिको लोप भैसकेको छ भने कतिपय लोप हुने अवस्थामा रहेको छ । WWF को प्रतिवेदन अनुसार १९७० देखि १९४० सम्म जलचर, स्तनधारी, सरीसृप समेतका जनावर, पक्षीहरु र माछाहरुकोसंख्या ६०प्रतिशतले घटेको देखिन्छ, जसका कारण जैविक विविधामा असर गरेको छ भने मानव जिवनचक्रमा समेत प्रभाव परिसकेको छ । वातावरणमा आएको अस्भाविक परिवर्तनका कारण विगतका केही दशकदेखि अनावृष्टि, अतिवृष्टि, खण्डवृष्टि, तापक्रममा वृद्धि, गर्मी तथा जाडोको समयमा परिवर्तन, खाद्य उत्पादनमा कमी, अस्वभाविक रुपमा विपद्का घटनाहरुमा वृद्धि, नयाँ रोगहरु, पानीका मुहनाहरु सुक्ने, नयाँ बाली तथा पशुरोगहरुको वृद्धि भएको छ । यस्ता परिवर्तनका कारणले प्रत्यक्ष मानिसहरुको स्वास्थ्य तथा आजिविकामा प्रत्यक्ष प्रभाव गरेको छ। आन्तरिक बसाई सराई, आर्थिक बोझ, प्राकृतिक सधानको दोहन र बेरोजगारीको अवस्थाहरु सिर्जना गरेको छ। अत्याधिक प्लाष्टिकजन्य सामाग्री प्रयोग, सरसफाई अभाव, वन फँडानी, अत्याधिक रासायनिक मलखादको प्रयोग र आगलागी तथा डडेलो लगाउने प्रचलनले यस समस्यालाई थप बढाएको छ। पूर्व सुचनाको अभाव, अनुकुनलका उपायहरु बारेमा जानकारी नहुनु तथा कूनै गतिविधिहरु संचालन गर्न नसकिनुले बढ्दै गएको प्रभाव र वारम्वारता भविष्यमा थप जटील बन्ने देखिन्छ। तसर्थ मौसम पूर्व सुचना प्रणालीको स्थापना, अनुकुलनका उपायहरुको अवलम्बन र विपद् जोखिमन्यूनिकरण तथा पूर्वतयारीका गतिविधिहरु लाई विकास योजनाहरुमा मूलप्रवाहीकरण गरी संचालन गर्नु आजको आवश्यकता भएको छ।

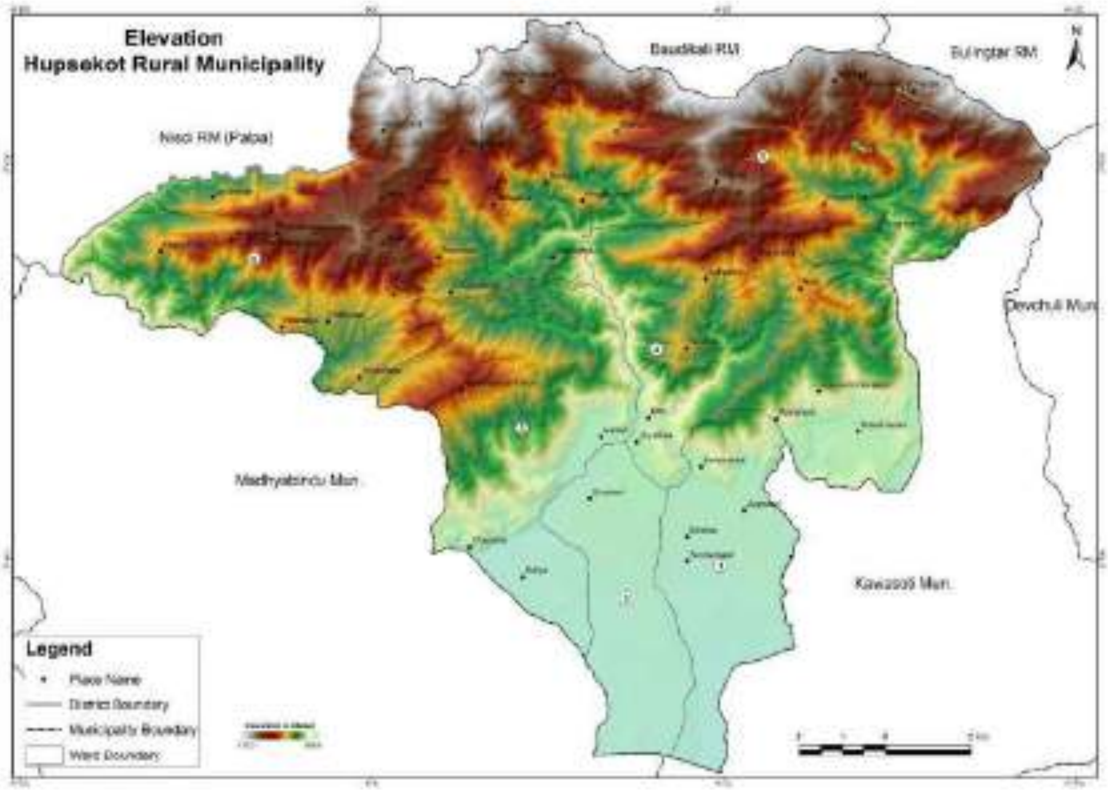

२.३ राजनीतिक तथा प्रशासनिक विभाजन

२०७२/१२/०१ गतेको नेपाल सरकारको निर्णयानुसार गठित स्थानीय तह पुर्नसंरचना आयोगले साविकको हुप्सेकोट गाउँ विकास समिति, देउराली गाउँ विकास समिति र धौवादी गाउँ विकास समितिलाई समेटेको यस गाउँपालिका १८९ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। ६ वटा वडा कार्यालयहरु रहेको यस गाउँपालिकाको केन्द्र वडा न.४ को झ्यालबासमा अवस्थित छ।

२.४ जनसंख्या

कुनै पनि स्थानको जनसंख्या, विकासको साधन र साध्य दुवैको रुपमा रहेको हुन्छ । विकासको लागि आवश्यक अन्य आर्थिक, भौतिक साधनहरूको परिचालन नव श्रोतबाट नै हुने भएकोले विकास योजना तर्जुमा गर्दा यसको बनावटको विविध पक्षहरूको अध्ययन र विश्लेषण हुनु आवश्यक हुन्छ । नेपालमा जनसंख्याको विविध पक्षको तथ्याङ्क प्रत्येक १० वर्षमा हुने राष्ट्रिय जनगणनाको साथै गाउँपालिका स्तरमा घरधुरी सर्वेक्षण मार्फत समेत प्राप्त हुने गरेको छ ।

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको पाश्र्वचित्र अनुसार यहाँको जनसंख्या २९१९४ छ जसमध्ये १४९०१ (५१ %) पुरुष छन् भने बाँकी १४२९३ (४९ %) महिला छन् । गाउँपालिकामा ५१०८ घरपरिवार छन् । गाउँपालिकाको औसत घरपरिवार ५.७२ छ र गाउँपालिकाको लिंगानुपात १.०४ छ ।उमेरका हिसाबले, हुप्सकोट गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी जनसंख्या १५ देखि १९ वर्षको, ११.३ प्रतिशत रहेको छ । तथ्याङ्क हेर्दा १० देखि ३९ वर्षको जनसंख्या धैरे रहेको छ, जसको प्रतिशत कुल जनसंख्याको करिब ५८ प्रतिशत हुन्छ ।हुप्सकोट गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये ९० प्रतिशत जनसंख्या साक्षर छन् । साधारण लेखपढ गर्न सक्ने जनसंख्या करिब १४ प्रतिशत रहेका छन् ।

२.५ सामाजिक अवस्था

विकासको अवस्थालाई मापन गर्ने, त्यसलाई महसूस गर्ने र त्यसको सहज उपयोग गर्न सकिने अवस्थाको सिर्जना सामाजिक विकासवाट मात्र संभव रहन्छ । सामाजिक विकास ज्यादै व्यापक अर्थमा प्रयोग हूने अवस्था हो । यस भित्र समयानूसार विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूलाई समेटिएको हुन्छ । जस्तै शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, महिला तथा सामाजिक समावेशीकरण आदि वाहेकपनि अन्य कतिपय यस भित्र रहन्छन ।

२.५.१ शिक्षा

हुप्सेकोट गाउँपालिकामा २१ वटा सामुदायिक विद्यालयहरु सञ्चालनमा रहेका छन् जसमध्ये १० वटा आधारभूत तह र ११ वटा माध्यमिक तहको विद्यालयहरु रहेका छन् भने २ वटा निजी विद्यालयहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । यहाँ ५ वर्ष् वा सो भन्दा माथि उमेर समूहको कूल जनसंख्या २६,९९० जना रहेको छ जसमध्ये जम्मा साक्षरता दर ९० प्रतिशत रहेको छ । तहगत रुपमा हेर्दा पुर्वप्राथमिक तहमा २.२ प्रतिशत, आधारभूत तहमा ४९.६ प्रतिशत, माध्यमिक तहमा २०.०७ रहेको अवस्था घरधुरी सर्वेक्षणले देखाएको छ । त्यसैगरी स्नातक गरेको संख्या १.९ प्रतिशत छ भने स्नाकोत्तर वा सो सरह पास गरेको संख्या ०.५ प्रतिशत रहेको छ । विद्यमान अवस्थामा यस गाउँपालिका भित्र वसोवास गर्ने जम्मा जनसंख्या मध्ये १०.९ प्रतिशत जनसंख्या निरक्षर रहेको सर्वेक्षणले देखाएको छ । यस क्षेत्रको सरस्वती माध्यमिक विद्यालयमा कृषि सम्बन्धी प्राविधिक धारको शिक्षा सञ्चालन भइरहेको रहेको छ र आगमि वर्षहरुमा कृषि बाहेक अन्य प्राविधिक धारको शिक्षा सञ्चालन गर्ने योजना छ ।

भौतिक पूर्वाधार (कक्षाकोठा, कार्यालय र पुस्तकालय र खेलमैदान) को कमी, शिक्षामा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग, अवधारणा र पहुँच नहुनु, शिक्षकहरुमा प्रतिवद्धताको कमी रहनु, अधिकांश विद्यालयमा शिक्षक दरबन्दी पर्याप्त नहुनु, प्राविधिक, शिप विकास एंवम व्यवसायिक शिक्षालाई शिक्षाको मुल धारको रुपमा विकास गर्न नसक्नु, बालबालिकालाई विद्यालय प्रति आकर्षण गर्ने कार्यक्रममा कमी, बिचैमा विद्यालय छाड्ने दर बढ्दो अवस्थामा रहेका, सबै विद्यालयहरूमा घेराबारा नरहेको, भूकम्पीय मापदण्डका भवन नभएको आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

विषयगत एंव क्षेत्रगत रुपमा सबै विद्यालयहरुमा शिक्षक व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, शिक्षक विद्यार्थी अनुपात मिलाउनु, विद्यालयहरु आर्थिक रुपले कमजोर हुनु, शिक्षामा राजनीतिकरण हुनु, गुणस्तरीय शिक्षाको आधार परिपूत्ति गर्न बसाईसराईको

कारणले गाउँ छोडी अन्यत्र जाने विद्यार्थीहरुलाई आकर्षित गर्न, शैक्षिक संस्थाको अनुगमन पद्धतीलाई प्रभावकारी बनाउँदै कमजोर रहेका विद्यालयलाई व्यवस्थित र सुदृढ गर्न जस्ता चुनौती रहेका छन् ।

सबैका लागि आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क हुनु, समुदायमा प्राविधिक शिक्षा प्रतिको आर्कषण बढ्दै जानु, विद्यालय व्यवस्थापन केन्द्र गाउँपालिकाको एकल अधिकार सूचीमा रहनु, सतप्रतिशत शिक्षाको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालनमा आउनु, शिक्षामा तालिम, मूल्याङ्कन तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम स्थानीय स्तरमै सञ्चालन हुनु, विद्यालयको व्यवस्थापन स्थानीय तहबाट नै हुने हँदा स्थानीय परिस्थिति अनुसार सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न पाउने जस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

२.५.२ स्वास्थ्य

यहाँका स्थानीयवासीहरुले प्राथमिक उपचारको लागि स्वास्थ्य चौकी मार्फत सेवा लिने गरेको पाइन्छ । गाउँपालिकाको वडा नं. ४ मा २ वटा स्वास्थ्य चौकी र गाउँपालिका भरिमा ५ वटा आधारभुत स्वास्थ्य चौकीहरु रहेका छन् । वडा नं ४ मा रहेको झ्यालबास स्वास्थ्य चौकीको स्तरोन्नती गरी १५ शैयाको अस्पताल निर्माण गर्ने योजना रहेको छ । यस गाउँपालिकाको स्वास्थ्य चौकीहरुमा प्राथमिक उपचार, सुरक्षित मातृत्व, गर्भवति र सुत्केरी जाँच, परिवार नियोजनको सामान्य सेवा लगायतको स्वास्थ्य सेवाहरु उपलब्ध हुने गरेको पाइन्छ ।

अस्पतालको अभाव र स्वास्थ्य सेवा अपर्याप्तता, निशुल्क औषधी, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, पोषणयुक्त खानाको कमी हुनु, सबै वडामा स्वास्थ्य सचेतना र सेवाको पहुँच नहुनु, स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यकता अनुसारको दक्ष जनशक्ति अभाव हुनु, स्तरीय भवन, भौतिक सामाग्री र आधुनिक उपकरणको आवश्यकता परिपूर्ति गर्न नसक्नु, गुणस्तरीय स्वास्थ्यको पहुँच र एकरुपता कायम हुन नसक्नु, प्राथमिक बाहेक अन्य अत्यावश्यक स्वास्थ्य उपचारको लागि चितवन र काठमाडौं नै पुग्नुपर्ने, आवश्यक संख्यामा एम्बुलेन्स उपलब्ध नहुनु, आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

भौगोलिक विकटताले यातायात सर्वसुलभ गर्न, एम्बुलेन्स सुविधा र अस्पताल सेवाको पहुँच समतामूलक तथा सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गर्न, स्वास्थ्य क्षेत्रको विकासमा पर्याप्त बजेट उपलब्ध गर्न, संविधानमा व्यवस्था गरेको सङ्घीय स्वरुप भौगोलिक एवम् जनसङ्ख्याको अनुपात अनुरुप स्वास्थ्य संस्थाहरुको न्यायोचित वितरण गर्न, विद्यमान स्वास्थ्य चौकीमा प्रयोगशाला, निशुल्क औषधि र चिकित्सक सेवा उपलब्ध गराई स्तरोन्नती गर्न, स्वास्थ्य चौकीको सेवा नपुगेका स्थानमा स्वास्थ्य चौकी स्थापना गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन जस्ता चुनौती रहेका छन् ।

स्वास्थ्य क्षेत्रमा सरकारी र गैह्र सरकारी क्षेत्रको समन्वयन र सहकार्य हुनु, सर्वसाधारणको स्वास्थ्य सेवा र पोषणको महत्वबारे बढ्दो जागरण हुनु, आर्युवेद चिकित्सा प्रणालीलाई विकास गर्न स्थानीय क्षेत्रमा जडीबुटीहरु प्रशस्त मात्रामा उपलब्ध हुनु, स्वास्थ्य क्षेत्रमा देखिएको प्राविधिक जनशक्तिको कमीलाई व्यवस्थापन गरी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र सुविधामा पहुँच बढाउन, वैकल्पिक उपचार पद्धतिको विकास गर्न, स्वास्थ्यमा निजी क्षेत्रको संलग्नता बढ्दै जानु जस्ता अवसरहरु छन् ।

२.५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

हुप्सेकोट गाउँपालिकामा बसोवास गर्ने जम्मा घरपरिवारमध्ये ७० प्रतिशत घरपरिवारले मात्र नीजि धाराको पानी प्रयोग गरेको देखिन्छ भने सार्वजनिक पाइप धाराको प्रयोग गर्नेको संख्या २६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । हुप्सेकोट गाउँपालिकाभित्र बस्ने ५१०८ घरपरिवार संख्यामध्ये ७९ % अर्थात ४०३६ परिवारले फ्लस भएको शौचालय, १७ % अर्थात ८६९ परिवारले शौचालयको रुपमा साधारण शौचालय प्रयोग गर्ने गरेको देखिन्छ भने २०३ (४ प्रतिशत) को घरमा शौचालय नै रहेको छैन । पक्की शौचालय भएको परिवार संख्या ३०.४६ प्रतिशत रहेको छ ।

अधुरा आयोजनाको संख्या उल्लेख्य रहनु, ठूला आयोजनाका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन नहुनु साथै सम्पूर्ण घरमा सुविधा सम्पन्न पक्की शौचालयको व्यवस्था हुन नसक्नु, खानेपानीको मुहान र श्रोतको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, जिर्ण अवस्थामा रहेका खानेपानी योजनाको मर्मतसंम्भार नहुनु, घरबाट निस्कने फोहरलाई वैज्ञानिक तरिकाबाट व्यवस्थापन गर्न नसकेको, सार्वजनिक शौचालयको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, बसाईसराईको चाप र जनसंख्या वृद्धिसँगै बस्ती तथा ग्रामीण क्षेत्रमा प्रदुषण बढ्दै जानु, खानेपानीका पर्याप्त श्रोत नहुनु र भएका पनि संरक्षण हुन नसक्नु, खानेपानीको स्वच्छता र पानी जाँच गरी खानेपानी आपूर्ति हुन नसक्नु, बस्ती तथा बजारको ढल निकास नभएको आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

प्राकृतिक, मानविय तथा अन्य कारणले सुक्दै गएको पानीको मुहान संरक्षण गर्न, उपलब्ध पानीको श्रोतको माथी बढ्दै गएको चापलाई व्यवस्थित गर्न, अव्यवस्थित रुपमा हुने गरेको सडक निर्माण, भौगोलिक विकटता, छरिएर रहेको वस्ती र आर्थिक अभावका कारण सबै जनसंख्यामा खानेपानीको प्रबन्ध गर्न, खानेपानीको रसायनिक तथा जैविक जाँच गरी प्रारम्भिक स्वच्छताको सुनिश्चितता गर्न, खानेपानीको निरन्तर आपूर्ति र गुणस्तरीयता कायम गर्न, सरसफाई क्षेत्रमा जनचेतना र प्रतिज्ञा अभिवृद्धि गर्न, पूर्ण सरसफाई र व्यवस्थित ढल निकासको प्रबन्ध गर्न, सबै घरपरिवारलाई सुविधा सम्पन्न शौचालय निर्माण गर्ने उत्प्रेरणा जगाउन जस्ता यस उपक्षेत्रका चुनौतीहरु रहेका छन् ।

स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाई मौलिक हकको रुपामा स्थापित हुनु, सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम जनस्वास्थ्यको प्रमुख सरोकारको विषय हुनु, खानेपानी तथा सरसपईका संरचना विकास र विस्तारका लागि संघ, प्रदेश, स्थानीय तह, गै.स.स, तथा अन्य विकासका साझेदारहरुको सहभागिता बढ्दै जानु, पूर्ण सरसफाईयुक्त गाँउपालिका घोषणा गर्ने नीति हुनु, एक घर एक धाराको राष्ट्रिय प्रतिवद्धतालाई पूर्णरुपमा कार्यान्वयन गर्न, खानेपानीका मुहान र श्रोतको उचित व्यवस्थापन हुने गरी सबै जनसंख्यामा खानेपानी उपलब्ध गर्न, सबै गाउँमा आधारभुत सरसफाई सेवामा पहुँच तथा मानव मलमुत्र र फोहोरको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरण स्वच्छता कायम गर्न, गाउँपालिकाको फोहोर व्यवस्थापन गर्न ल्यान्डफिल साईटको निर्माण गर्न जस्ता अवसरहरु छन् ।

२.५.४ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको कुल जनसंख्यामध्ये महिला जनसंख्या ४९ प्रतिशत, बालबालिका जनसंख्या २७ प्रतिशत र ज्येष्ठ नागरिक जनसंख्या ८.४ प्रतिशत रहेको छ । महिला, युवा, किशोर–किशोरी, बालबालिका र ज्येष्ठ नागरिकको हितमा विभिन्न कार्यक्रमहरु यस गाउँपालिकामा हुने गरेको र उनीहरुलाई मनोवैज्ञानिक ढंगले व्यवहार गरेर उक्त वर्गको अधिकार र हित हुने खालका विभिन्न कार्यक्रमहरु समेत सञ्चालन हुने गरेको छ । उत्पीडित वर्ग, द्वन्द्वपीडित, अपाङ्गता भएका नागरिकले पनि आम नागरिक सरह समाजमा स्थापित गर्न र उनीहरुको शारीरिक, मानसिक एवं भावनात्मक विकासको लागि यस गाउँपालिकामा विशेष कार्यक्रम मार्फत सम्बोधन हुने गरेको छ । त्यही अनुरुप आर्थिक, समाजिक, सांस्कृतिक र राजनैतिक क्षेत्रमा सबैको सहभागितामा वृद्धि हुँदै आएको छ । महिला माथि हुने घरेलु र वाह्य व्यवहारगत विभेद हट्न नसक्नु, आर्थिक, समाजिक, सांस्कृतिक र राजनैतिक क्षेत्रमा महिलाको सहभागिता कम हुनु, महिला सशक्तिकरणका कायक्र्रम नियमित रुपमा सञ्चालन नहुनु, गरिब, उत्पीडित वर्ग, पिछडिएको वर्ग र महिलाहरुलाई संबोधन गर्ने प्रभावकारी कार्यक्रम सञ्चालन नहुनु, वर्गीय, जातीय, लैङ्गिक र पेशागत भेदभाव हुनु, शिक्षाको अभावले पिछडिएका वर्गमा चेतना र बुझाइको कमी हुनु, किशोर किशोरीहरुको मनोभाव बुझेर व्यवहार नगर्नु र उनीहरुलाई समाजमा घुलमिल हुने वातावरण सिर्जना नहुनु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सपाङ्ग सरह समाजमा प्रतिस्थापन गराउने वातावरण सिर्जना नहुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

२.६ आर्थिक अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र आर्थिक उत्पादन तथा आयमा द्रुततर वृद्धि गरी सोको न्यायपूर्ण वितरणमार्फत गरिबी निवारणमा योगदान पु¥याउन विपन्न वर्गको आर्थिक स्तरमा सुधार र मानव संसाधनको गुणात्मक विकास जस्ता कार्यहरूबाट गाउँपालिकाको

अर्थतन्त्रलाई समृद्ध गर्नुपर्ने हुन्छ । गाउँपालिकाको आर्थिक वृद्धि सँगै आयको वितरणमा समानता कायम हुन सकेमा नै सामाजिक न्यायमा आधारित समतामूलक तथा लोक कल्याणकारी समाजको स्थापना गरी वास्तविक आर्थिक विकास हासिल गर्न सम्भव हुनेछ । यसका लागि गाउँपालिका क्षेत्रभित्र आयमूलक रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरी जनसाङ्ख्यिक लाभांशको अधिकतम उपयोग गर्ने सक्षमताको आवश्यकता छ ।

२.६.१ कृषि

नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई खाद्यवस्तुको अभावमा जीवन जोखिममा पर्ने अवस्थाबाट सुरक्षित हुने र कानुन बमोजिम खाद्य सम्प्रभुताको हकको व्यवस्था गरेको छ । यसैगरी कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रणको एकल जिम्मेवारी समेत स्थानीय तहको हुने गरी निर्धारण गरिनुका साथै संविधान प्रदत्त जिम्मेवारीलाई स्थानीय सरकार सञ्चालन एनले विस्तृतीकरण समेत गरी स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकारमा समावेश गरेको छ ।

खेतीयोग्य जमिन १३.१२ प्रतिशत रहेको हुप्सेकोट गाउँपालिकाको मुख्य रोजगारी र जीविकोपार्जनको रूपमा कृषि क्षेत्र रहेको छ । समुन्द्र सतहबाट न्यूनतम १६३ मि. देखि १७५२ मि.सम्म फैलिएको भौगोलिक धरातलीय स्वरुप अनुसार स्थान विशेष विभिन्न प्रकृतिको माटो र उत्पादन रहेको छ । यहाँ उत्पादित वस्तु स्थानीय बजारमा नै खपतको साथै बाह्य बजारमा पनि निर्यात हुने गरेको छ । यस गाउँपालिकामा करिब ८५ प्रतिशत जनसंख्या प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा कृषि क्षेत्रमा संलग्न रहेका छन् । यहाँको प्रमुख अन्न बालीहरु कोदो, धान, मकै, गहुँ आदि हुन् भने प्रमुख नगदे बालीहरु आलु, अदुवा, बोडी, काँक्रो, करेला आदि हुन् । जुगेपानी, बेलुवा, कोलिया, चपाह क्षेत्रमा विभिन्न कृषि पकेट क्षेत्र रहेको छ ।

सिंचाईको अभाव हुनु, कृषि उत्पादनको बजारीकरणको अभाव हुनु, वातावरण अनूकल उन्नत बिउ बिजन सहज रुपमा उपलब्ध नहुनु, कृषिको हकमा सरकारले दिने सेवा, सुविधा र अनुदानमा कृषकको पहुँच र सहजिकरणमा कमी, किटनाशक औषधी तथा मलमा सहज पहुँच र प्रयोग विधिमा कृषकहरुमा आवश्यक ज्ञानको कमी, कृषिजन्य खाद्यान्न उत्पादनमा रोग र किराहरुको आक्रमण, कृषि व्यवसायिकरणको सर्वसाधारणमा कम चेतना रहनु, कृषि वैज्ञानिक, विशेषज्ञ र प्रविधिकको अभाव, चिस्यान केन्द्र्र, संकलन केन्द्र, बिउ भण्डार तथा कृषि बजारको अभाव हुनु यस क्षेत्रका मुख्य समस्याहरु हुन् ।

कृषि नै यस गाउँपालिकाको मुख्य पेसा र आर्थिक क्रियाकलापको आधार रहे तापनि उपयुक्त प्रविधि, युवा जनशक्तिको पलायनले कृषि मजदुरको अभावमा कृषिको व्यवसायीकरण तथा आधुनिकीकरण हुन नसकी अझै परम्परागत र निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीमा सीमित हुनु, कृषि पेसालाई मर्यादित बनाउन नसक्दा युवाहरूको कृषि क्षेत्रमा आकर्षण घट्नुका साथै न्यून उत्पादकत्व एवं व्यवसायिकताको कमीले गर्दा कृषि क्षेत्रवाट अपेक्षित उपलब्धि हुन नसक्नु, कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरणका लागि आवश्यक दक्ष मानव संसाधनको पूर्ति, उत्पादित वस्तुको बजारीकरण सहज नहुनु, कृषि क्षेत्रमा पँुजीगत लगानी र लगानीकर्ताको कमी, जडिबुटि क्षेत्रको संरक्षण, संबर्धन र विकासका लागि जनचेतनाको अभाव, कृषि बिउ बिजनको गुणस्तर जाँच, श्रोत बिउ प्रमाणीकरण र क्षमता अभिवृद्धिमा चुनौती रहेको छ ।

कृषि उत्पादन र बजारीकरणमा कृषि क्षेत्रको लागानी क्रमिक रुपमा बढ्दै जानु, युवा पुस्तामा आधुनिक खेतीप्रति आर्कषण बढ्दै जानु, प्राङगारीक मलप्रति चासो बढ्दै जानु, प्रदेशले कृषि उत्पादनलाई पर्यटनसँग जोड्न प्रोत्साहन गर्नु, जडिबुटी उत्पादनका लागि भौगोलिक विविधता हुनु, जैविक खेती गर्न सकिने पकेट क्षेत्रहरु पहिचान हुँदै जानु, वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाहरु कृषितर्फ आर्कषित हुनु, तुलनात्मक लाभ भएका बाली उत्पादन हुन सक्ने वातावरण हुनु, उपयुक्त कृषि प्रविधिको प्रयोगको माध्यमद्वारा व्यवसायीकरण गरी उत्पादन, उत्पादकत्व र आयआर्जनका अवसरहरूलाई वृद्धि गर्न सकिने आदि यस क्षेत्रका अवसरहरु रहेका छन् ।

२.६.२ प्रमुख वजार क्षेत्र

हुप्सेकोटका प्रमुख बजारहरुमा बेलुवा बजार,झ्यालवास बजार , गिरवारी बजार, र डण्डा बजार हुन । यसका साथै वडा कार्यालयहरू अवस्थित क्षेत्रहरू पनि क्रमिक रूपमा विकास हुँदै आएका वजार क्षेत्रहरू हुन ।

२.६.३ आयात निर्यातको अवस्था

गाउँपालिकामा वाहिरी क्षेत्रहरूवाट खाद्यान्न, लत्ताकपडा लगायत दैनिक उपभोग्य उत्पादनहरू खासगरी नारायणगढ, वुटवल वजार क्षेत्रहरूवाट आयात हुने गरेको पाइन्छ । पालिका पूर्णत आत्मनिर्भर हुन सकिरहेको छैन र खाद्य पदार्थहरू आयात हुँदै आएको छ । गाउँपालिकावाट खासगरी तरकारी, माछा, दुध जस्ता कृषि उपजहरू र अण्डा देशका मुख्य वजार क्षेत्रहरू खासगरी काठमाण्डौ र पोखरा तर्फ निर्यात हुँदै आएको छ । हालको अवस्थामा हुप्सेकोट गाउपलिका आयात र निर्यातको अवस्था करीव ३:१ अर्थात तीनभाग आयात र एक भाग मात्रै निर्यात हुँदै आएको छ ।

२.६.४ वैदेशिक रोजगारी

गाउँपालिका वेरोजगार युवाहरूका लागि वैदेशिक रोजगारीता एक आकर्षक गन्तव्य रूपमा विकसित हुँदै आएको छ । गाउँपालिकावाट करीव १५०० भन्दा बढी युवाहरू वैदेशिक रोजगारीमा गएको पाइन्छ । मन्तव्य राष्ट्रहरूमा खासगरी मलेसिया, साउदी अरव, कतार, युएई, कुवेत, वहराइन, ओमन, जापान, कोरिया, अमेरीका र भारतमा जाने गरेको पाइन्छ । वैदेशिक रोजगारी मार्फत गाउँपालिकामा प्राप्त हुने रेमिट्यान्स वारे एकिन तथ्यांक उपलव्ध हुन सकेको छैन ।

२.६.५ पर्यटन

विशिष्ट भौगोलिक संरचनाले सिर्जना गरेको हावापानी, जनजीवन, वन वनस्पति र वन्यजन्तु तथा साँस्कृतिक विविधताको कारण हुप्सेकोट गाउँपालिका एउटा पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रुपमा स्थापित हुन प्रचुर सम्भावना बोकेको ठाउँ हो । यस गाउँपालिकाले प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्या–पर्यटनलाई प्रवद्र्धन गर्दै आयमूलक रोजगारीका अवसरहरू सृजना गर्न सक्दछ । पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट प्रचुर सम्भावना भएको गाउँपालिका भए पनि यहाँ पर्यटकका लागि आवश्यक सेवा पूर्वाधारहरूको अवस्था कमजोर रहेको छ । यस गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख धार्मिक एवं पर्यटकीय स्थानहरुमा धार्मिक महत्व बोकेका मन्दिरहरु रहेका छन् । गाउँपालिका भित्र रहेका प्रमुख धार्मिक, पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक लगायत प्रमुख क्षेत्रहरुमा रुद्र प्रताप सेनको रुद्रपुर गढी दरबार (भग्नावशेष), गोलपोखरी शान्ति पार्क, ऐतिहासिक मगर संग्रहालय, दरबार थुम्का, पौराणिक कालको मयूरपोखरी आदि पर्दछन्, साथै निसानी मन्दिर पिक्निक स्पोट, विष्णुधाम, राइनो रिभर झरना, थुम्की देवी मन्दिर, मोहन डाँडा, जलदेवी मन्दिर पिक्निक स्पोट, जबाहपोखरी, मोहन डाँडा होमस्टे, गैंडाखोला होमस्टे, जंगल सफारी, हात्तीलेड पोखरी भ्यू टावर जस्ता रमणीय स्थलहरु रहेका छन् ।

पर्यटकीय स्थलसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग व्यवस्थित नहुनु, पर्यटनका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार सहज नहुनु, पर्यटकीय गन्तव्यको पहिचान हुन नसक्नु, पर्यटकीय क्षेत्रमा वस्तु र सेवाको विविधिकरण हुन नसक्नु, धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण, संर्वद्धन र प्रवद्र्धन प्रभाबकारी ढङ्गले हुन नसक्नु, पर्यटन सेवा तथा सुविधामा गुणस्तर न्युन रहनु, होम स्टेको लागि आवश्यक ज्ञान तथा तालिमको अभाव हुनु, भ्यू प्वाईन्टको सम्भावना हँुदा पनि प्रचार प्रसार, व्यवस्थापन तथा निमाणको कमी हुनु, पिक्निक स्थलहरुमा आवश्यक पर्ने आधारभूत पूर्वाधारहरु निर्माण गर्न नसक्नु आदि यसका क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

पर्यटकीय विकासको लागि आवश्यक यातायात, सञ्चार र अन्य संरचनाहरुको विकास र व्यवस्थापन गर्न, पर्यटकीय होटल तथा होम–स्टे कार्यक्रम सञ्चालन गर्न, स्थानीय कला र संस्कृतिलाई समेटेर पर्यटन व्यवसायलाई व्यवासायिकरण गर्न, पर्यटकीय

स्थलको पहिचान हुँदाहुँदै पनि बजेट अभावका कारण उचित व्यवस्थापन नभएको, पूर्वाधार विकास मार्फत पर्यटकीय उपजको विकास गरी पर्यटकीय सेवा तथा गन्तव्यको विविधिकरण गर्न कठिनाई आदि यसका क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन्

आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकलाई हुप्सेकोटको जैविक विविधता अवलोकन गर्न र जातीय संस्कृतिको अनुभव गर्ने गरी होम–स्टे तथा होटल प्रवद्र्धन गरी सकिने, पर्यटकीय हिसाबले अग्रणी स्थानमा पु¥याउन सकिने प्रचुर सम्भावना हुनु, आम मानिसहरुको पर्यटकीय चेतना अभिवृद्धि गर्न र पर्यटनलाई व्यवसायिकरण गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न, मौलिक संस्कृति झल्किने खालको होमस्टे लगायतका पर्यटन उद्योगको विकास गर्न, संस्कृति र पर्यटनको क्षेत्रमा सम्भाव्यता अध्ययन, अनुसन्धान र अनवेषण कार्य गरी थप पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान र विकास गर्न, गाउँपालिकाका अन्य स्थानहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी पर्यटकहरुलाई उत्साहित गर्ने खालका उपयुक्त प्रकारका नयाँ र साहसिक खेलहरुको स्थापना गर्न जस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

२.७ पूर्वाधारको अवस्था

हुप्सेकोट गाउँपालिको दक्षिणी भेगमा रहेको चारकोषे जंगल भएर जाने राष्ट्रिय महत्वको पुर्व पश्चिम राजमार्ग यस गाउँपालिकाको ु मुख्य रणनैतिक सडकको रुपमा रहेको छ । प्रादेशिक र केन्द्रिय व्यापारिक तथा प्रशासनिक स्थानसँग हुप्सेकोटलाई जोड्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने यस राजमार्गले गाउँपालिकाको वडा १ र ३ लाई समेटेको छ । यसैगरी गाउँपालिकाको पूर्वी भेगमा वडा ५ हुँदै प्रगतिनगर रामपुर सडक यस गाउँपालिकाको अर्को रणनैतीक सडक अन्तर्गत पर्दछ । गाउँपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासको लागि प्रत्येक वडा जोड्ने सडकहरु गाउँपालिका केन्द्र तथा रणनैतिकसडकमार्गसँग जोड्न आवश्यक छ । विद्यमान सडकहरुलाई प्रथामिकताका आधारमा कालोपत्रे गर्नु, सडक अपुग भएको स्थानमा नयाँ ट्र्याक खोल्नु र पक्की पुल निर्माण गरी यातायातलाई सुचारु र व्यवस्थित गर्नु नितान्त जरुरी छ । यसको साथै पर्यटन व्यवसायको संभाव्यता अध्ययन गरी पर्यटकीय पदमार्गको निर्माण र विस्तार कार्यलाई महत्व दिएर अगाडी बढाउनु जरुरी छ ।

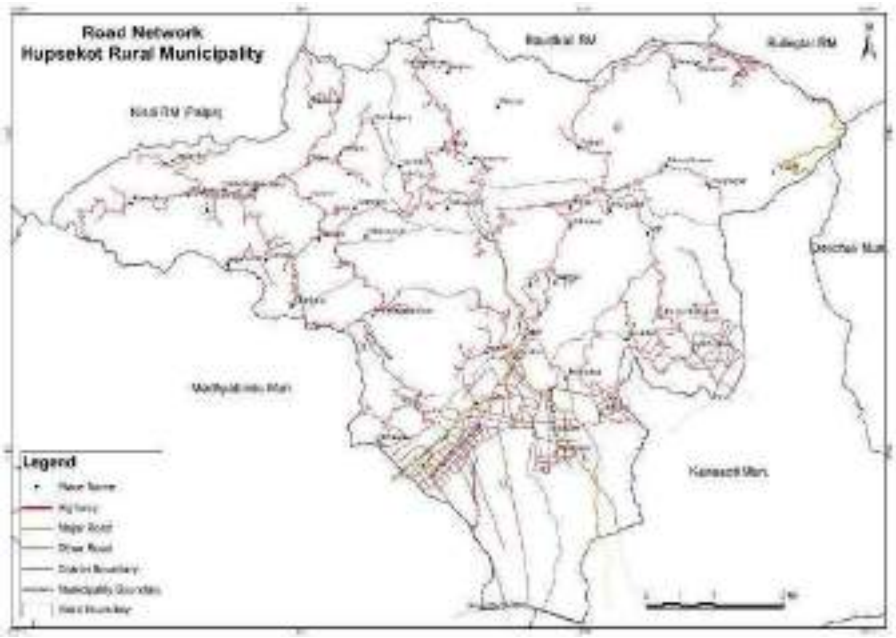

२.७.१ सडक तथा यातायात

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको अवस्थिति, यसको छिमेकी गाउँपालिका र नगरपालिकासँगको सम्बन्ध, नवलपरासी सुस्ता पूर्व जिल्ला तथा अन्य जिल्लाबाट हुन सक्ने सहज आवगमनलाई दृष्टिगत गर्दै भविष्यमा हुन सक्ने वस्ती विकासलाई समेत अनुमान र विश्लेषण गर्दा निम्न किसिमको सडक वर्गीकरण महत्व देखिन्छ

रणनैतिक सडकः यस गाउँपालिकामा पूर्व पश्चिम राजमार्ग र खैरेनीटार–भिमाद–कावासोती रणनैतिक सडकको रुपमा रहेको छ, जसको कुल लम्बाई ८.७९ कि.मि. छ । पूर्व पश्चिम राजमार्ग यस गाउँपालिकाको दक्षिण भागमा रहेको छ भने खैरेनीटार–भिमाद–कावासोती रणनैतिक सडक उत्तर पूर्वमा पर्दछ ।

क वर्गको सडकः डण्डा–झ्यालबास सडक, चोरमारा–झ्यालबास–गुरुङ्गघाट–बसेनी–रुचाङ्ग सडक, गुरुङ्गघाट–नाम्जाकोट–हुप्सेकोट–निस्दी सडक लगाएत नारायणी–काली सडकलाई ‘‘क’’ वर्गको सडकमा समावेश गरिएको छ। यी सडकहरुको अधिकार क्षेत्र १२ मि. तय गरिएको छ। यस गाउँपालिकामा ‘‘क’’ वर्गको सडकको कुल लम्बाई करिब ६१.८३ कि.मि. रहेको छ।

ख वर्गको सडकः यस गाउँपालिकामा ‘‘ख’’ वर्गको सडकको कुल लम्बाई करिब ८५.०८ कि.मि. रहेको छ। यी सडकहरुको अधिकार क्षेत्र १० मि. तय गरिएको छ।

ग वर्गको सडकः यस गाउँपालिकामा ‘‘ग’’ वर्गको सडकको कुल लम्बाई करिब १११.२४ कि.मि. रहेको छ। यी सडकहरुको अधिकार क्षेत्र ८ मि. तय गरिएको छ।

घ वर्गको सडकः ‘‘घ’’ वर्गको सडकमा गाउँपालिकाका विभिन्न भित्री तथा कृषि सडकहरुलाई समावेश गरिएको छ। यी सडकहरुको अधिकार क्षेत्र ६ मि. तय गरिएको छ। यस गाउँपालिकामा ‘‘घ’’ वर्गको सडकको कुल लम्बाई करिब २८.६३ कि.मि. रहेको छ।

२.७.२ सिंचाइ पूर्वाधार

हुप्सेकोट गाउँपालिकामा गिरवारी खोला साथै विभिन्न स्थानबाट बग्ने अन्य खोला–नालाहरु सिंचाईको प्रमुख श्रोतको रुपमा रहेका छन्। यस गाउँपालिकाको वर्तमान भू–उपयोगलाई हेर्दा कुल भू–भाग ११२.४३ वर्ग कि.मि. मध्ये खेतीयोग्य जमिन १३.१२ वर्ग कि.मि. रहेको छ। यसैगरी गाउँपालिकामा कुल खेतीयोग्य जमिनको ६३.५ प्रतिशतमा मात्र सिंचाईको सुविधा पुगेको देखिन्छ।

गाउँपालिकाका प्राय गाउँहरुमा व्यवस्थित तथा आधुनिक सिंचाई पूर्वाधारको सुविधा पुग्न सकेको छैन र यहाँ बसोवास गर्ने नागरिकहरु सिंचाईको लागि पूराना राजकुलो, खोला र केहि नयाँ कुलोकुलेसाहरुमा निर्भर रहेको अवस्था छ। बढ्दो जनसंख्यासँगै तल्लो बेल्टमा कृषियोग्य जमिन माँसिदै गएको अवस्थामा कृषियोग्य जमिनलाई संरक्षण गरी व्यवस्थित सिंचाईको प्रक्रियालाई अवलम्बन गरी भएका सिंचाईका श्रोतबाट आधुनिक सिंचाई प्रणाली अपनाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ। यस गाउँपालिकामा विभिन्न सिंचाई योजनालाई प्राथमिकिकरण गरी सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रमा लिफ्ट सिंचाई, थोपा सिंचाई, फोहोरा सिंचाइ, प्लाष्टिक सिंचाई, आकासेपानी संकलन र तालतलैया तथा पानीको श्रोत संरक्षण मार्फत सिंचाई व्यवस्थालाई उत्पादनमुखी बनाई नयाँ खेतीको विधि तथा ढाँचाहरूको अभ्यास गर्न आवश्यकता रहेको छ।

सिंचाईको अभावको कारण व्यवसायिक कृषि र कृषि उत्पादकत्वमा ह्रास आउनु, नहरहरुको राम्रो व्यवस्थापन हुन नसक्नु, सिर्जनशील सिंचाई नहुनु, प्राकृतिक र पूराना ढाँचाका सिंचाई रहेकोले वर्षै भरी एकैनासको भरपर्दो सिंचाई उपलब्धता नहुनु, सिंचाईयोग्य भूमिको खण्डीकरण तथा अव्यवस्थित ग्रामीण विकास हुनु, मुख्य सिंचाईहरु कच्ची र स्तर नाजुक रहनु, परम्परगत सिंचाईमा निर्भता अधिकतम हुनु, उपलब्ध पानीको श्रोतमाथी चाप बढ्दै जानु, सिंचाई गुरुयोजना बनाई योजनाबद्ध विकास तथा व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, र बहुउद्देश्य सिंचाई आयोजनाहरू विस्तार गर्न नसक्नु आदि सिंचाई क्षेत्रका समस्याहरू हुन्।

गिरवारी खोलामा सिंचाई योजना गर्न, खोला नभएका क्षेत्रमा डिप बोरिङ्ग र बाटर पमपिङ्गको विकास गर्न, ठूला व्यवसायिक कृषि फार्म तथा आयोजनाहरू विकासतर्फ निजी क्षेत्रको आकर्षण बढ्दै जाँदा सिंचाईको सुविधाको माग बढ्दो क्रममा रहनु, कृषियोग्य र सिंचाईयोग्य जमिनमा सिंचाई गर्न र जमिनको स्वरुप अनुरुप उपयुक्त प्रविधि अवलम्बन गर्न, वर्षामा आउने पानीलाई संकलन गरेर ड्याम बाँध्न सकिने, नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाईको विकास हुनु र सिंचाईमा दक्षता वृद्धि हँुदै जानु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन्।

सिंचाई क्षेत्रमा विज्ञ प्रशिक्षक र तालिम प्राप्त प्राविधिकको पूर्ति गर्न, आर्थिक श्रोत र साधन उपलब्ध गराउन, सिंचाई सेवा शुल्क संकलन कार्य प्रभावकारी बनाउन, सिंचाई आयोजनाहरूको मर्मतसम्भार, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनलाई दिगो र प्रभावकारी

बनाउन, प्राकृतिक मुल तथा मुहानको दिगो संरक्षण गर्न, सतह सिंचाई तथा भूमिगत सिंचाईको संयोजनात्मक प्रयोग गर्न, आधुनिक सिंचाईमा ध्यानाकर्षण तथा लगानी वृद्धि गर्न, सिंचाई आयोजना विकासप्रति समुदायको चासो वृद्धि गर्न, आदि सिंचाई क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

२.७.३ विद्युत तथा ऊर्जा

गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास र उद्यम विस्तारमा विद्युत तथा ऊर्जाको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । वायु ऊर्जा, सौर्य ऊर्जा, लघु जलविद्युत्् तथा राष्ट्रिय ग्रिड प्रणाली आपूर्तिद्वारा उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय प्रवद्र्धन हुनुका साथै दैनिक जनजीवनलाई पनि सहज बनाउन सकिन्छ । ऊर्जाको सहज उपलब्धता र प्रयोगले पेट्रोलियम पदार्थको प्रयोग न्यूनीकरण र वातावरणीय योगदानको साथै आयात प्रतिस्थापन गर्नमा मद्दत पुग्दछ । गाउँपालिकामा बत्तीको लागि बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार २० प्रतिशत, र बत्तीको लागि सौर्य ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवार ७० प्रतिशत रहेका छन् । विद्युत सेवाको पहुँच नपुगेको परिवारहरू धेरै रहेकोले विद्युतीय सेवा नपुगेको क्षेत्रहरूमा राष्ट्रिय प्रशारण लाइन विस्तार गर्ने कार्यमा जोड दिन आवश्यक छ ।

२.७.४ संचार

एक्काईसौ शताब्दीको भूमण्डलीकृत समाज सूचना र सञ्चारको युगमा छ । सूचना र सञ्चारको क्षेत्रमा आएको क्रान्तिलाई नेपालको शहरी क्षेत्रले लगभग आत्मसाथ गरिसकेको भएता पनि ग्रामीण क्षेत्रमा टेलिभिजन, पत्रपत्रिका, इन्टरनेट, टेलिफोन, मोबाइल र कुरियर सेवा विस्तार हुने क्रममा छ । सञ्चार र प्रविधिका यी माध्यमहरूको पूर्णरुपले विकास गरी ग्रामीण जनतालाई सूचना र सञ्चारको दुनियाँमा प्रवेश गराउनु चुनौतीपूर्ण रहेको छ । नेपालको संविधानले जनताको सूचनाको हकलाई मौलिक हकको रुपमा परिभाषित गरेको छ ।

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको सबै वडामा इन्टरनेटको पहुँच नपुगेको र पुगेको स्थानमा पनि यहाँका सेवाहरुलाई पुर्ण रुपमा कम्प्युटरकृत गर्न अझ बाँकी छ । यहाँ सबै स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय, सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थाहरुमा भने गुणस्तरीय सूचना प्रविधिको पहुँच पुग्न आवश्यक रहेको छ । मोबाइल फोन सबैको हातहातमा रहेकाले प्रयोगकर्तालाई श्रव्य, दृष्य, सूचना, गीतसंगीत, समाचारको पहुँच छ त्यसैले पछिल्लो समयमा इन्टरनेट तथा मोबाइल फोन प्रयोगकर्ताको संख्या अझ बढ्दै गएको देखिन्छ ।

२.८ वन, भू–संरक्षण र जैविक विविधता

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको वर्तमान भू–उपयोगलाई हेर्दा प्राकृतिक सम्पदाको हिसाबले ५९.३९ प्रतिशत वन क्षेत्रले, २२.२१ प्रतिशत बुट्यान तथा झाडी १६.८४ प्रतिशत खेती योग्य जमिन, ०.१५ प्रतिशत बालुवा र बगर क्षेत्र र ०.१४ प्रतिशत जलक्षेत्रले भू–भाग ओगटेको देखिन्छ । कुनै पनि स्थानको समग्र भू–आवरण मध्ये ४० प्रतिशत भन्दा बढी वन क्षेत्र हुनु वातावरणीय सन्तुलनको हिसाबले सुखद विषय हो । यद्यपी सो वनको पूर्णत सदुपयोग र वैज्ञानिक व्यवस्थापन र खेतीयोग्य जमिनमा वैज्ञानिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गर्न सके उत्पादनको समेत राम्रो सम्भावना देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा त्रिकोण, सत्यावती, शिवालय, थुम्केदेवी, मिरमिरे, शान्ती, मयुर

पोखरी, विराट, मुसी डाँडा, पोखरा भञ्ज्याङ, जोल्टी पोखरी लगायतका अन्य सामुदायिक वनहरु रहेका छन् । गाउँपालिकाको ठूलो क्षेत्र वन, बुट्यान तथा झाडी क्षेत्रले ढाकेको छ र यहाँ प्राकृतिक रुपमा कुरिलो, हर्रो, कमला, पिपला, पाकम्मे आदि जडिबुटीहरु पाइन्छ । चित्तल, हरिण, बाघ, मृग, बदेल, गैंडा, हात्ती, बाँदर, चितुवा, घोरल, भालु प्रमुख वन्यजन्तुहरु हुन् । यी जडिबुटीहरुको संरक्षण, संकलन, भण्डारण र प्रशोधन तथा वन्यजन्तुहरुको सुरक्षा र संरक्षणका लागि गुरु योजना निर्माण गर्न आवश्यक छ ।

२.८.१ जलाधार क्षेत्र

वन, जलाधार क्षेत्र तथा जैविक विविधताले भरीपूर्ण यस गाउँपालिकामा जलक्षेत्रले ०.१४ प्रतिशत भू–भाग ओगटेको छ । यस गाउँपालिका भित्र विभिन्न खोला नाला, पोखरी तथा झरना र घाँसे मैदानहरु रहेका छन् ।

गिरवारी खोला, केरुङ्गे खोला लगायत अन्य साना खोला यस गाउँपालिका भएर बग्ने गर्दछन् । वडा नं. ५ को बसेनी झरना र वडा नं. २ को राइनो रिभर झरना यहाँको विशेष प्राकृतिक रमणीय झरनामा पर्दछन् । यस गाउँपालिकाको विशिष्ट वातावरणीय अवस्थासँग यहाँ बग्ने खोलानाला र झरनाको अभिन्न सम्बन्ध रहेको छ । तसर्थ महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गरी खानेपानी तथा सिंचाईमा दिगो उपयोग गर्दै गाउँपालिकाको विकासलाई अगाडी बढाउन सकिन्छ ।

२.८.२ विपद व्यवस्थापन

नेपाल विपद जोखिम क्षेत्र भएकोले वर्र्षेनी विभिन्न प्राकृतिक प्रकोपको सामना गरी रहनु पर्ने र यस्ता विपत्तिले ठूलो धनजनको क्षति हुँदै आएको छ । यस गाउँपालिकाले पनि विविध विपदका घटनाहरुबाट वर्र्षेनी ठूलो धनजनको क्षति भोग्दै आएको छ । यहाँका करीब १० प्रतिशत घरधुरी विपदको जोखिममा रहेका छन्, जसको स्थानान्तरण तथा संरक्षण गर्नुपर्ने देखिन्छ । विपद जोखिमको पूर्वानुमान, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभसम्बन्धी क्षमता विकासँगै विपद जोखिम संवेदनशिल योजना तथा पूर्वाधार निर्माण प्रक्रियाको सुनिश्चित गर्नु पनि गाउँपालिकाको जिम्मेवारी छ ।

विपद व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरणका लागि नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत विकास गरी प्रकोप प्रतिरोध तथा सहनशील क्षमताका माध्यमबाट प्रकोपको सामना गर्न र त्यसको असरबाट पूरानै अवस्थामा पुनरुस्थापित हुन सक्ने समाज र अर्थतन्त्र निर्माण गर्न आवश्यक रहेको छ । यस गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापनलाई ध्यानमा राखेर दिगो र वातावरणमैत्री योजना अवलम्बन तथा जैविक विविधता र प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण, संवद्र्धन र दिगो उपयोग गरी, जल वायु अनुकूलन तथा न्यूनीकरण पद्धतिको अवलम्बनका साथै वन भू तथा जलाधार, विपद र फोहरमैला व्यवस्थापन गरी वातावरण मैत्री विकासको माध्यमबाट हरित र सफा गाउँ विकास गरिनेछ । यस गाउँपालिकामा भूकम्प प्रतिरोधी घर ८.७ प्रतिशत रहेको छ भने अन्य घरहरु भूकम्पको जाखिममा रहेका छन् ।

न्यून संख्यामा रहेको स्वास्थ्य संस्थामा पूर्वाधारको कमी, विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी उपकरणको कमी हुनु, सुरक्षित आवास गृह नभएको, विपदसँग सम्बन्धीत घटनाहरु वृद्धि हुँदै जानु, विपद व्यवस्थापनको लागि जनशक्ति, उद्धार सामाग्री, प्रविधि संयन्त्र र कोषको व्यवस्थापन गरी राहत, उद्धार र पूर्नस्थापन गर्न नसक्नु, भौगोलिक बनावटका कारण नदी कटान, डुवान, बाढी जस्ता प्रकोपले बस्ती÷घर विस्थापित र जोखिममा हुनु, विपद जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना नहुनु, विकास निर्माण गर्दा विपद जोखिम पक्षलाई ध्यान नदिनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी पूर्व सूचना प्रणालीको व्यवस्था गरी जनतालाई सचेत गराउन, विपद व्यवस्थापनको लागि जनशक्ति, उद्धार सामाग्री, प्रविधि संयन्त्र र कोषको व्यवस्थापन गरी राहत, उद्धार र पुर्नस्थापन गर्न, विपद व्यवस्थापनमा सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको संलग्नतामा एकीकृत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न, भूक्षय, बाढी, पहिरो, चट्ट्याङ, आगलागी, जोखियूक्त बस्ती, लगायतका विपदको पूर्व सूचना र पूर्व सावधानी अपनाउन जस्ता चुनौतीहरु रहेका छन् ।

स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा एकीकृत बस्ती विकास कार्यलाई तालमेल हुने गरी विकास गर्ने, आर्थिक–सामाजिक रूपान्तरणका लागि जनजीविकामा सुधार भएको विपद प्रतिरोधी गुणस्तरीय पूर्वाधारसहित विपद उत्थानशील बस्ती विकास गर्ने, सबै प्रकारका

विपदको सामना गर्न आधुनिक प्रविधियुक्त संरचना र दक्ष जनशक्तिको विकास गर्ने तथा विकास साझेदारहरूबाट प्राप्त सहयोगलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरी आत्मनिर्भर बन्ने जस्ता अवसरहरू रहेका छन्।

२.८.३ प्रकोप, सम्मुखता, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिमको विश्लेषण

यस पालिकामा बग्ने गिरवारी खोला, पेलेगा खोला, बाँधखोला पहिरो, घिरौली खोला पहिरो, राते खोला, ज्यागदे खोला, तिन दिभान खोला, मोति खोला, बाउनी खोला, बनकोशी भञ्ज्याङ पहिरो, गुरूङदी खोला, खहरे खोला, बाँध खोला, दउङ खोला, धरादि खोला, मुरली खोला, जिगम खोला, रहेका छन। यी खोलाहरू मध्ये घिरौली खोला र राते खोला गिरवारी खोलामा गएर मिल्दछन भने मोति खोला, ज्यगने खोला खहरे खोला, र बाहुनी खोला तिन दिभान खोलामा गएर मिल्दछन। यसैगरी दउङ खोला धरादी खोला, जिगङ खोला, मुरलि खोला मध्य बिन्दु नगरपालिकाको अरूण खोलामा गएर मिलद्छन । यी खोलाहरूको जोखिमको अवस्थालाई हेर्दा यस वडाको कुल जनसंख्याको ६०प्रतिशत जनसंख्या सवै प्रकारका जोखिमको अवस्थाबाट प्रभावित भएको कुरा समुदायसंगको सहभागितात्मक छलफलबाट देखिन्छ । यहाँका केहि खोलाको वरिपरी तटबन्धन त बनाईएको छ तर व्यवस्थित नहुँदा वस्ति र खेतियोग्य जमिन जोखिममा रहेको देखिन्छ । प्रदेश र स्थानीय सरकारको सहयोगमा यस खोलामा केहि समय पहिले तटबन्धको निर्माण गरिएको थियो, तर समय-समयमा उक्त तटबन्धको मर्मत ब्यबस्थापन गर्न नसकिंदा उक्त तटबन्ध समेत जोखिममा परेको देखिन्छ ।

जोखिमको अवस्थालाई समुदायसंग सहभागितातमक रूपले बिश्लेषण गर्दा प्राकृतिक तथा मानव–निर्मित गरी वाढी-पहिरो विपद्हरूको सामना गर्दै आएको देखिन्छ। सर्वेक्षणको प्रतिक्रियाअनुसार, यस वडामा स्थानीयहरूले अनुभव गरेका प्रमुख प्राकृतिक विपद्हरूमा पहिलो स्थानमा नदी कटान र डुबान रहेको छ । यस वडामा बग्ने केरूङ्गे खोला, हँसरा खोला रहेका छन। लगातारको कटान र नदी मार्ग परिवर्तनका कारणले यी खोलाहरूमा सतह बढदै जाँदा खोलाले मार्ग परिबर्तन गरी तल्लो तटिय क्षेत्रका बस्ति तथा कृषियोग्य भुमि तर्फ पस्ने क्रमले बिपदको अवस्था सृजना भईरहेको छ । यसपश्चात भु-कम्प, आगलागी, र साना विपद्हरूमा हुरीसमेत पर्दछन् । मानव–निर्मित विपद्हरूमा महामारी र सडक दुर्घटना र गरिएको छ। आगलागी प्रायः मानिसहरूको लापरवाही र बिजुलीको सर्ट सर्किटका कारण बारम्बार हुने विपद् हो भने सुख्खा याममा बिशेष गरी परालका टौवाहरू र फुसका छना भएका घरहरूमा हुने गर्दछ । यस्ता आगलागीहरूले आर्थिक क्षति मात्र गर्दैनन्, वातावरको क्षयिकरण समेत पनि गराउँछन् जसले नाजुक पारिस्थितिक प्रणालीहरूलाई असन्तुलित बनाउँछ। आगलागी तथा डढेलोले मूल्यवान् र लोपोन्मुख वनस्पति तथा जनावरहरूलाई पनि जोखिममा पार्दछ, माटोको गुणस्तर घटाउँछ र बाढी तथा पहिरो उत्पन्न गराउन सक्छ। पहिले यस वडाका बासिन्दाहरू इन्धनका रूपमा दाउरा र गुईँठा प्रयोग गर्थे, तर हाल अधिकांशले आफ्नो बानी परिवर्तन गरी एलपीजी ग्यास र बिजुली प्रयोग गर्न थालेका छन्। यस्ता उपकरणहरू प्रयोग गर्ने सीप र ज्ञानको अभावले पनि आगलागी हुने सम्भावना रहन्छ। अर्को कारण भनेको पुराना बिजुली तारहरू र चैत्र देखि जेष्ठ महिनासम्म हुने प्रचण्ड हुरी हो। अर्को प्रमुख मानव–निर्मित विपद् महामारी हो, जसलाई यस वडाका समुदायको प्रतिक्रियाबाट पहिचान गरिएको छ। महामारीको मुख्य कारण वर्षायाममा धमिलो पानीको आपूर्ति र प्रयोग हो। यी क्षेत्रहरूमा वर्षायाममा झाडापखाला सामान्य रूपमा देखिन्छ।

यदि उपयुक्त जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू योजना बनाई कार्यान्वयन गरिएनन् भने यस्ता विपद्हरू भविष्यमा पुनः घट्न सक्ने सम्भावना रहन्छ। समुदायका मानिसहरूको धारणा उनीहरूले विगतमा गरेका अनुभवहरूमा आधारित छ, र भविष्यमा पनि यस्ता विपद्हरू हुने अपेक्षा गरिएको छ। प्राकृतिक र मानव–निर्मित विपद्का कारण जोखिममा पर्ने तत्वहरूका रूपमा यस वडाका समुदायका मानिसहरूले मानव, भौतिक, पूर्वाधार, संस्थागत र व्यवहारगत असुरक्षाको पहिचान गरेका छन्। समुदायमा देखिएको प्राकृतिक, भौतिक र पूर्वाधारगत असुरक्षा सामाजिक, संस्थागत र व्यवहारगत असुरक्षाका कारण अझ प्रबल बनेको छ। पहिरो जस्तो विपद्ले यहाँका सबैलाई समान रूपमा असर पुऱ्याएको देखिन्छ। यद्यपि, समाजका गरिब र पछाडि पर्नु समूहहरू सबैभन्दा बढी जोखिममा छन्। त्यसैले, यस्ता समुदायहरूलाई समूहमा संगठित गरी सामूहिक रूपमा जोखिम न्यूनीकरणमा संलग्न गराउनु आवश्यक छ। वडाहरूमा विपद् सामना गर्ने केही भौतिक र संस्थागत क्षमता भए पनि तिनको कार्यक्षेत्र निकै सानो छ। वडा कार्यालयहरूमा

उद्धारका लागि आवश्यक उपकरणहरू नभएको र बिपद ब्यबस्थापनका लागि आवश्यक सीपयूक्त जनशक्ति समेत नभएको देखिन्छ ।

समुदायका अधिकांश मानिसहरूको मुख्य पेशा कृषि हो, माटो उर्वर भए पनि उनीहरू परम्परागत खेती विधिमा निर्भर छन् जसले उत्पादन घटाउँछ। विश्लेषण अनुसार, समुदायमा सहकारी संस्था छन् तर तिनीहरू सानो क्षेत्रमा सीमित छन् र विशेष उद्देश्यका लागि केवल निश्चित समूहमा केन्द्रित छन्। तिनीहरूले विपद्पूर्व तयारीका लागि कोषको प्रयोग गरेका छैनन्। विपद् सामना गर्ने क्षमता बढाउन र जोखिम घटाउन समुदायलाई समूहमा संगठित गर्नु अपरिहार्य छ। समुदायका समूहहरू र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी संस्थाहरूले जोखिम न्यूनीकरणको दीगो प्रक्रिया कायम राख्न महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछन्। समुदायमा आधारित विपद् प्रतिक्रिया संगठन वा स्वयंसेवक टोलीहरूको गठन र सुदृढीकरण नै समुदायलाई स्थायी विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि परिचालित गर्ने मुख्य उपाय हो।

समुदायहरूले विपद्हरूको सामना गर्न केही हदसम्म क्षमता र उपायहरू विकसित गरेका छन्। समुदायको क्षमताको मुख्य आधार मानव स्रोत हो। यहाँ केही संस्था सरकारी निकाय, विद्यालयहरू, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था (I/NGO) र सामुदायिक संस्था (CBOs) रहेका छन्, तर तिनको विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा प्रभाव निकै न्यून छ। समुदायका मानिसहरूको मुख्य जीविकाको स्रोत कृषि हो, जसलाई व्यवसाय, सेवा, दैनिक ज्याला आदि माध्यमहरूले केही हदसम्म पूरक बनाएका छन्। उनीहरूमा केही हदसम्म विपद् सामना गर्ने क्षमता भए पनि चेतनाको अभावका कारण यसलाई गम्भीर रूपमा लिँदैनन्। यी वडाका समुदायहरू परम्परागत सोचमा आधारित छन्, जसले उनीहरूलाई अझ असुरक्षित बनाउँछ। उनीहरू विपद्को बेला बाह्य सहायता प्राप्त हुने आशामा निर्भर रहन्छन्। उनीहरूको क्षमता प्रायः उद्धार कार्यसम्म सीमित छ। देखिएको छ कि जब विपद् घट्छ, तब मात्र मानिसहरू सक्रिय भएर उद्धारमा लाग्छन्; तर कुनै पनि प्रकारको विपद्को तयारीमा उनीहरूको सहभागिता निकै कम हुन्छ। नेपाल रेडक्रस सोसाइटीजस्ता सामाजिक संस्थाहरूले गरी केही हदसम्म सहयोग पुऱ्याइरहेका छन्। तर, गरिब र पछाडिपर्नु समुदायका मानिसहरू कमजोर आर्थिक अवस्था र सीमित जीविकोपार्जन अवसरका कारण अझै पनि बाह्य सहायतामै निर्भर छन् । विद्यमान असुरक्षा र उनीहरूको क्षमताबीच असन्तुलन भएकाले उनीहरू थप असुरक्षित बन्दै गएका छन्।

यस पालिकामा बाढी, पहिरो ,चट्याङ्गको जोखिम रहेको । पालिकाका समथर तराई क्षेत्रमा अवस्थित (केही पहाडी भुभाग समेत) अधिकांश क्षेत्र खेतियोग्य उर्बर जमीनले ओगटेको, प्रशस्त जंगल तथा जलाधार क्षेत्र समेत भएको गाउँपालिकाको हो । उदाँउदो शहरको रूपमा विकसित यस पालिकाका सबै वडाहरूमा विद्युत तथा सडक सञ्जालको पहुँच रहेको छ । नगरको भौगोलिक अवस्था अधिकासं समथर भूभाग भएकाले कृषिका लागि उपयोगी क्षेत्र रहेको छ । जलाधारको रूपमा लोकाहा खोला, केरूगें खोला, बाँण खोला, पत्थर खोला, हसौरा खोला, टरूवा ताल तथा अन्य खहरेखोला तथा खोल्सा समेत रहेका छन्।

यातायातको राम्रो सञ्जाल रहेको यस पालिकामा भएका पुल पुलेसा र सडकमार्गले कूनैपनि विपदका घटनाहरूको तत्काल प्रतिकार्य गर्न, विपद् जोखिम न्यूनिकरणका गतिविधिहरू संचालन गर्न र पूर्व तयारीका सामाग्री तथा उपायहरूको परिचालन गर्न सहज हुने देखिन्छ । यस नगरमा साना ठूला गरी जम्मा १५ वटा पुल, पुलेसाहरू रहेका छन् जसले मानीसहरूलाई आवतजावत तथा समाग्री ढुवानी र यातायातका लागि सहज बनाएको छ । उपरोक्त पुलपुलेसाहरू तत्काल मर्मत गर्नुपर्ने वा अर्को ब्यवस्थापन गर्नुपने देखिन्छ । नगरमा रहेको पक्की तथा कच्ची सडकले विपद्को समयमा सुरक्षित स्थानमा स्थानन्तरण गर्न, सुरक्षित स्थानमा बसोबास गराउन, राहत तथा पुननिर्माणका गतिविधिहरू संचालन गर्न तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि सहयोग मिल्ने देखिन्छ तथापि कूनै कूनै सडकहरू साघुँरो भएका कारण आगलागीको समयमा बारूणयन्त्रहरूलाई कठीन देखिएको छ भने बढ्दो सवारीले समेत यो समस्या सिर्जना गरेकाले यस्ता अवस्थामा बैकल्पिक ब्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

बाढी तथा कटान नियन्त्रण र पहिरो जाखिम न्यूनिकरणका लागि नगरका विभिन्न स्थानहरूमा बाँध तथा स्परहरूको निर्माण भएको छ जसले सम्भावित पहिरो, बाढी तथा कटान र डुवानको जोखिमलाई कमी ल्याएको देखिन्छ । यद्यपी समय सँगै नदी तथा खोलाहरूले

धार परिवर्तन गरेको, बाँध तथा स्परहरू अपगु तथा पूरानो भएका कारण पुन प्राविधिक लेखाजोखा गरी नयाँ बाँध निर्माण, निरन्तर संचालनमा रहेकालाई पूर्णता र मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

औद्योगिक क्षेत्र अन्तरगत विभिन्न स्थानमा रहेका खुला चौरहरू, गाउँपालिका अन्गर्तत रहेका पार्कहरूमा भएको ब्यवस्थित खुला स्थानहरू, सामुदायिक भवन, पाटी पौवाहरू, मठ मन्दिर र मज्जिदहरू, खुला क्षेत्र तथा विद्यालय तथा कलेजहरूको खुल्ला चौरहरू विपद्को अवस्थामा अस्थायी बसोबासका रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ। यस्ता स्थानहरूलाई विपद्को समयमा सुरक्षित अस्थायी आवासको रूपमा प्रयोगगर्नका लागि ब्यवस्थित तथा सम्वन्धित सरोकारवाहरू सँग समन्वय र सहकार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ।

शिक्षक तथा विद्यार्थीहरू मार्फत सुचना शिक्षा तथा सञ्चारका सामाग्री तथा विद्यालय शिक्षा कक्षा मार्फत जोखिम न्यूनिकरणका गतिविधिहरू संचालन गर्न सकिन्छ। अतिरिक्त कक्षाका रूपमा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि सचेतना अभियान, विद्यालय सुरक्षा गतिविधिहरू, सरसफाई अभियान, वृक्षारोपण, स्वास्थ्य शिक्षा कक्षा जस्ता गतिविधिहरू संचालन गर्न सकिन्छ। सरकारी तथा गैह् सरकारी कार्यालयहरूको अवस्थिती तथा तत्कार्यालयहरूसँगको भौतिक तथा आर्थिक क्षमता, नगरमा उपलब्ध नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी, नेपाल प्रहरी, नगर प्रहरी, ट्राफिक प्रहरी, र यिनीहरूसँग उपलब्ध जनशक्ति तथा आर्थिक र भौतिक स्रोत नगरको विपद् जोखिम न्यूनिकरण, विपद् प्रतिकार्य र पूनरलाभका लागि गतिलो स्रोतका रूपमा लिन सकिन्छ भने उपलब्ध सरकारी तथा अर्धसरकारी र नीजि स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्य सेवा र जनशक्ति भौतिक क्षमताका रूपमा रहेको छ। पालिका अन्तर्गत गठन भएका टोल विकास समिति, क्रियाशिल आमा समूह, युवा तथा बाल क्लब, धार्मिक तथा सामाजिक संघ संस्था समाजिक क्षमताको रूपमा रहेको छ। यस्ता क्षमताहरूलाई जोखिम न्यूनिकरणका लागि परिचालन तथा प्रयोजन गर्न सकिने देखिन्छ।

नेपाल रेडक्रस, सुरक्षा निकायहरू तथा अन्य विपद्का क्षेत्रमा कार्य गर्न संघसस्थाहरूसँग रहेको पूर्वतयारीका सामाग्री तथा दक्षजनशक्तिहरूको तत्कालिन प्रयोगबाट प्रभावितहरूलाई उद्धार तथा राहत ब्यवस्थापन गर्न सकिने क्षमता नगरमा रहेको छ तथापी यस्ता क्षमताहरूको अभिलेखिकरण, समन्वय र परिचालन नीति बनाउनुपर्ने देखिन्छ। बाढी तथा पहिरो जोखिम न्यूनिकरणका लागि स्थानिय सामाग्रीहरूको प्रयोग र परिचालन तथा प्रदेश तह देखि स्थानीय तहसम्मको सहभागितामा न्यूनिकरणका उपायहरूको अवलम्वन गर्न सकिने अवस्था रहेको छ स्वास्थ्य तथा सरसफाईमा गाउँपालिकाले अभियानको रूपमा कार्यक्रम तय गरी स्थानिय टोल विकास समिति, युवा क्लब तथा अन्य सरकारी तथा गैह् सरकारी संघसंस्थाहरूको परिचालनमा गाउँपालिकामा सरसफाईका अभावले हुन सक्ने स्वास्थ्य समस्याको न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ। यस पालिकाको प्रकोपको अवस्थालाई हेर्दा, बर्तमान समयमा देहाय अनुसारका विपदहरूले दुख दिईरहेको अवस्था देखिन्छ।

प्रकोप	भोगिरहेका समस्याहरु	संकटासन्नता तथा क्षमता	स्थानहरुको नाम
बाढी डुवान तथा नदी कटान	• नदी तथा खोलाहरूको मार्ग परिबर्तनका कारण बस्ति तथा खेतवारीमा खोलाहरूको प्रवेश • नदीको तटिय भागमा लगातारको कटानर रोकथामका लागि दिर्घकालिन नभएकोस्रोतको , पर्याप्त सुनिश्चितता हुन नसकेको		गिरवारी खोला, पेलेगा खोला, बाँधखोला पहिरो, घिरौली खोला पहिरो, राते खोला, ज्यागदे खोला, तिन दिभान खोला, मोति खोला, बाउनी खोला, बनकोशी भञ्ज्याङ पहिरो, गुरूङदी खोला, खहरे खोला, बाँध खोला, दउङ खोला, धरादि खोला, मुरली खोला, जिगम खोला

प्रकोप	मिति (dd/mm/yyyy)	स्थान	क्षतिको बिवरण												
			मानविय मृत्यू (संख्या)	प्रभावित परिवार (संख्या)	क्षति भएको व्यक्तिगत धनमाल (ने.रु.)	घर, गोठ (संख्या)	पशु , चौपाया (नाम र संख्या वा रु)	खेत, बारी (हल, रोपनी वा अन्य)	वन, जङ्गल (हेक्टर)	बिद्यालय, स्वास्थ चौकी, सामुदायिक भवन (संख्या)	मठ,मन्दिर,गुम्बा, चर्च (संख्या)	पुल, बाटो, स डक	कुलो, खानेपानी ट्यांकी, पाईप (संख्या)	अन्य
बाढी	२०५६ साल	रामचन्द्र टोल	नभएको											विस्थापित भएको
पहिरो	हसरा वन क्षेत्रमा पहिरो जाने गरेको हसरा खोला कटान गरेको हात्तिगुडे क्षेत्र पहिरो जाने गरेको		नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
आगलागी	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
सडक दुर्घटना	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
सुख्खा खडेरी	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
रोग किरा	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
विद्युतीय समस्या	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
वन्यजन्तु आक्रमण	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
आगलागी	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
डढेलो	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको

स्रोतः पालिका तथा वडाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र सरोकारवालाहरूसँगको छलफल, २०८२.८.६

२.८.४ प्रकोप विश्लेषण र निर्धारण

पालिकामा भएको बहुप्रकोपको जोखिम समुदाय तथा बस्तीको संकटासन्नता र उपलब्ध क्षमताको आधारमा फरक फरक रहेको छ। पालिकामा प्रकोपको जोखिम निर्धारण समुदायको भौगोलिक अवस्था, भू धरातल, समाजिक, भौतिक र आर्थिक अवस्था अनुसार फरक फरक रहेको देखिन्छ। पालिकामा रहेको संकटासन्न अवस्थाले यहाँका वडाहरू प्रकोपगत जोखिमको अवस्था समेत फरक फरक रहेको छ। जसलाई जोखिम न्यूनिकरणका गतिविधिहरू तथा क्षमता विकासका माध्यमबाट पूर्वतयारीका उपायहरूको अवलम्वन गर्नुपर्ने देखिन्छ। प्रत्येक वडाहरूमा रहेको संकटासन्न अवस्था अनुसारका न्यूनिकरणको उपायहरूको अवलम्वन र पूर्वतयारीका उपायहरूले नै यस गाउँलाई उत्थानशिल नगरको रूपमा रूपान्तरण गर्न सहयोग मिल्दछ। प्राय सबै वडाहरूमा बाढी, पहिरो, स्वास्थ्य समस्या (झाडापखाला, छाला तथा आँखा संक्रमण, डेङ्गु, प्रजनन स्वास्थ्य समस्या),आगलागी, विद्युत करेन्ट, सर्पदंश, हावाहुरी, कुकुर टोकाई, घरेलु हिंसा, चट्याङ, शितलहर, जंगली जनाबर, सडक दुर्घटना, तातो हावा, खडेरी पशु तथा बाली रोग, र छाडा पशुचौपायाको समस्याबाट जोखिममा रहेका छन। बाढी, जोखिममा वाढी डुबान, नदीकटान, नदी उकास लगायत लागू औषध दुर्ब्यसनी, विद्युत करेन्ट, डेन्गु, घरेलु हिंसा, शितलहर, आगलागी, सडक दुर्घटना रहेका छन भने हावाहुरी, सर्पदंश, कुकुर टोकाई, चट्याङ, लु र जंगली जनावर र छाडा पशु चौपाया, बाली तथा पशुरोग जस्ता समस्याले मध्यम जोखिम स्थिती सिर्जना गरेको देखिन्छ।

बढ्दो शहरीकरण, शहरकेन्द्रीत बसाई सराई, कमजोर भौतिक संरचनाहरू, सचेतनाको अभाव, सिप र साधानको अभाव जस्ताकारणले नगर भूकम्पीय जोखिमका कारण अति सम्वेशनशिल देखिन्छ। यसकालागि पूर्वतयारीका सिप तथा साधानहरूको ब्यवस्थापन, भौतिक संरचनाहरूको भूकम्पिय प्रतिरोध क्षमताको लेखाजोखा र सोका आधारमा सवलीकरण योजना, भूकम्प प्रतिरोध संरचना निर्माणका लागि नीतिगत कडाई, भवन र्निमाण आचार संहिताको पालनाको अनुगमन, भूकम्प प्रतिरोधीनमूना संरचनाको निर्माण, सचेतना अभियान, सिप र सामाग्रीको ब्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ। बाढी तथा नदी कटान, विद्युत करेन्ट, सडक दुर्घटना, लागूऔषध दुर्ब्यसनी, घरेलु हिंसा र छाडा पशु चौपायाहरूको जोखिमलाई कम गर्नका लागि नीतिगत तह देखि नै छलफल तथा समस्याको समाधानको पहल हुनपर्ने देखिन्छ जसका लागि, गाउँरपालिकाले प्रदेश सरकार, मन्त्री परिषद तथा संघीय सरकारको ध्यान आर्कषण तथा पहलको जरूरी देखिन्छ। यस्तै गाउँपालिका तहबाट सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूको समन्वय र सहकार्यमा भएका बाँधहरूको पून निर्माण तथा थप गर्नेकार्य, थप बाँधहरूको निर्माण, खहरेबाढीको निकासका लागि उचित प्रवन्ध, वृक्षारोपण, मौसमी सुचना संम्प्रेषण, वडा स्तरमा पूर्व तयारीका लागि सिप र सामाग्रीको जोहो, वडा विपद् ब्यवस्थान समिति तथा समुदायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गतिविधहिरू अविलम्ब गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसरी नै आगलालागी जोखिम न्यूनिकरणका लागि सचेतना अभिवृद्धिका गतिविधिहरू, शिक्षामूलक सुचनाहरूको सम्प्रेषण, आगलगी नियन्त्रक यन्त्रहरूको ब्यवस्थापन र परिचालन, वडा स्तरमा आगलागी नियन्त्रणका लागि दक्ष जनशक्तिको ब्यवस्थापन, वडा स्तरमा पूर्वतयारीको लागि सिप र सामाग्रीको ब्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

स्वास्थ्य तथा सरसफाईको समस्या नगरको मुख्य समस्याको रूपमा देखिएको छ यस समस्याले वडा तथा वस्तीहरूलाई उच्च जोखिम पारेको छ। उचित ढल निर्माण, निकासको लागि नियमित सरसफाईको ब्यवस्था, नीजी शौचालय निर्माण र प्रयोगमा सचेतना तथा नीतिगत कडाई, प्लाष्टिक जन्य सामाग्रीहरू प्रयोगमा प्रतिवन्ध, सरकारी तथा नीजि ताल तलैयाहरूको नियमीत सरसफाई, सरसफाई अभियानमा टोल विकास समितिको भूमिकालाई जिम्मेवारी गराई अभियानको रूपमा संचालन, आवश्यकताको आधारमा गाउँपालिका भित्र सार्वजनिक शौचालयहरूको निर्माण र उचित ब्यवस्थापन, मूख्य मूख्य स्थानहरूमा फोहर संकलन केन्द्र को स्थापना र फोहर संकलन र विर्सजनको उचित प्रवन्ध, सडक खाद्य निर्माण तथा विक्री र प्रयोजनमा प्रतिवन्ध, खाद्य पदार्थ गुणस्तरको आवश्यकता अनुसार अनुगमन, गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँचको शुनिश्चितता, प्रजनन स्वास्थ्य सम्वन्धी विद्यालय तथा सामुदायिक सचेतना कक्षा संचालन, सार्वजनिक स्थल, कार्यालय तथा विद्यालयहरूमा बाल, किशोरी, महिला र अपाङ्ग मैत्री संरचना तथा सेवा प्रवाहको सुनिश्चिता जस्ता गतिविधिहरू अभिलम्ब गर्नुपर्ने देखिन्छ। यस्तै नियमीत खानेपानी परिक्षण तथा शुद्धिकरण अभियान, पानीको मुहान संरक्षण अभियान, एकिकृत खानेपानी योजनाको निर्माण र विस्तार, डेङ्गुको उच्च जोखिम रहेका क्षेत्रहरूमा प्रतिरोधि औषधी छर्ने तथा झुल वितरण र नि:शुल्क प्रजनन स्वास्थ्य तथा अन्य स्वास्थ्य शिविरहरूको संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। स्वास्थ्य समस्याहरूले जुनसुकै

बेला पनि महामारीको रूप लिन सक्ने भएकाले तथा अन्य विपद्को समयमा पनि स्वास्थ्य समस्याहरू (झाडापखाला, डेन्गु, प्रजनन स्वास्थ्य समस्या), सिर्जना हुने हुदाँ स्वास्थ्यसँग सम्वन्धित सबै सेवाहरूका लागि पूर्वतयारी अति आवश्यक भएको हुनाले पूर्वयारी अन्तरगतका सिप तथा साधनहरूको ब्यवस्थापन तथा भण्डारण र अद्यावधिक गाउँपालिका तत्कालै गर्नुपर्ने देखिन्छ।

अब्यवस्थित सवारी साधन, ट्राफिक नियमको उल्लघन तथा जानकारीको अभाव, सावारी साधानको अत्याधिक चाँप र लापरवाहीका कारण यस गाउँपालिकामा सडक दुर्घटना अर्को जोखिमको रूपमा रहेको छ । यस जोखिमलाई कम गर्नका लागि ट्राफिक नियम कार्यान्वयनमा नीतिगत कडाई, ट्राफिक नियमबारेमा समुदाय तथा विद्यालय शिक्षा कक्षाहरू संचालन, सुचना शिक्षा तथा संचार सामाग्रीको विकास र वितरण, सुचना वोर्डहरूको ब्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ। वाताबरणमा आएको परिवर्तनले विगतको दशक देखी असिना, चट्र्याङ्ग, शितलहर, तातो हावा, हावाहुरी जस्ता जोखिमहरू वर्षेनी बढ्दै गएको छ। यसका लागि मौसमी सुचना सम्प्रेषण गर्ने, पूर्वतयारीका लागि समुदायको परिचालन गर्ने तथा वडास्तरमा पूर्वतयारीका सामाग्रीहरूको ब्यवस्था अपरिहार्य देखन्छि । समुदायमा जलवायु परिवर्तनका   कारण आएका विभिन्न परिवर्तनहरू महशुस गरिएको छ जसमध्ये जाडोको समय छोटिनु तर अत्याधिक चिसो बढ्नु, पानीपर्ने समयमा परिवर्तन हुनु, गर्मिको समय बढ्नु, चराचुरूङ्गीहरूको क्रियाकलापमा परिवर्तन आउनु, खोला तथा पानीका मुहानहरू घट्दै जानुजस्ता प्रत्यक्ष महशुस गरिएका परिवर्तन हुन्। यी परिवर्तनहरू अनुसार अनुकुलनका लागि सचेतना अभिवृद्धि तथा न्यूनिकरणका गतिविधिहरू संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। छाडा पशु तथा भूस्याहा कुकुरको समस्याले बालीनालीमा प्रभाव, सडक दुर्घटना, मानिसहरूमा रोगहरू फैलने, टोकाईबाट घाइते तथा मृत्यु हुने जोखिम यस क्षेत्रका प्राय सबै वडाहरूमा बढ्दै गएको छ। यस जोखिमलाई कम गर्नका लागि गौशाला ब्यवस्थापन, कुकुरको बन्ध्याकरण अभियान, खुला सडक खाद्य पदार्थ विक्री वितरणमा रोक तथा वडा तथा वस्ती सरसफाई अभियान संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

२.८.५ प्रकोप स्तरिकरण

प्राकृतिक प्रकोपको पहिचान गर्न, प्रवृत्तीको जानकारी राख्न र यसबाट हुने धनजनको क्षतिलाई न्यूनीकरण तथा निर्मूल गर्न प्रकोप स्तरिकरण गर्ने गरिन्छ। हुप्सेकोटपालिकाको प्रकोपको अवस्थालाई हेर्दा नदी कटान,बाढी डुबान, आगलागी, सुख्खा खडेरी, महामारी, हुरीबतास, रोग किरा, वन्यजन्तु आक्रमण, सडक दुर्घटना, चट्याङ्ग आदि देखिन्छन । यो प्रबृत्तीलाई देख्दा नदी कटान, वाढी पहिरो, उच्चकोटिका प्रकोप भित्र पर्ने गर्दछन।

प्रकोप	वाढी पहिरो	बाढी कटान	आगलागी	सुख्खा खडेरी	महामारी	हुरीबतास	रोग किरा	वन्यजन्तु आक्रमण	चट्याङ्ग	सडक दुर्घटना
बाढी पहिरो	X	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो	बाढी पहिरो
बाढी कटान		X	बाढीकटान	बाढीकटान	बाढीकटान	बाढीकटान	बाढीकटान	बाढीकटान	बाढीकटान	बाढीकटान
आगलागी			X	सुख्खा खडेरी	आगलागी	हुरीबतास	रोग किरा	वन्यजन्तु आक्रमण	आगलागी	सडक दुर्घटना
सुख्खा खडेरी				X	महामारी	हुरीबतास	रोग किरा	सुख्खा खडेरी	सुख्खा खडेरी	सुख्खा खडेरी
महामारी					X	महामारी	रोग किरा	महामारी	चट्याङ्ग	महामारी
हुरीबतास						X	रोग किरा	हुरीबतास	हुरीबतास	हुरीबतास
रोग किरा							X	रोग किरा	रोग किरा	रोग किरा
वन्यजन्तु आक्रमण								X	वन्यजन्तु आक्रमण	वन्यजन्तु आक्रमण
चट्याङ्ग									X	सडक दुर्घटना
सडक दुर्घटना										X
प्रकोप	वाढी पहिरो	बाढी कटान	आगलागी	सुख्खा खडेरी	महामारी	हुरीबतास	रोग किरा	वन्यजन्तु आक्रमण	चट्याङ्ग	सडक दुर्घटना
अंकभार	९	८	२	४	४	५	७	३	१	२
प्रकोप स्तरिकरण	१	२	८	५	६	४	३	७	१०	९

२.८.६ प्रकोप पात्रो

कुनै स्थानमा कुन–कुन महिनामा वा समयमा कुन प्रकारका प्रकोपहरू (जस्तै बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी, रोग फैलिने आदि) बढी हुने गर्छन् भन्ने कुरा पात्रोको ढाँचामा देखाइएको तालिका हो। यस पालिकामा आउन सक्ने प्रकोप र सोको समयलाई तलकोतालिकामा देखाईएको छ।

प्रकोप कहिले	महिना	बैशाख	जेष्ठ	आषाढ	श्रावण	भदौ	अशोज	कार्तिक	मङ्सिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र
भुकम्प	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	X	0	X	0	0	0		X	0	0
	अहिले	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
नदी कटान	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
बाढी डुबान	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	X	X	X	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	X	X	X	0	0	0	0	0	0	0
आगलागी	पहिले (२० बर्ष पहिले)	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	X
	अहिले	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	X
चट्याङ	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
रोगकिरा	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
सुक्खा खडेरी	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
सडक दुर्घटना	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
लागु औषधी दुर्व्यसन	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
सर्पदशं	पहिले (२० बर्ष पहिले)	X	X	X	X	0	0	0	0	0	0	0	X
	अहिले	X	X	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0
सितलहर	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	X	X	X	0	0
हावाहुरी	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
वन्यजन्तु	पहिले (२० बर्ष पहिले)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	अहिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

२.९ सुशासन तथा संस्थागत विकास

स्थानीय तह नागरिकका निकटका सरकार हुन्। राज्यका तर्फबाट स्थानीय स्तरमा गरिने सेवा प्रवाह स्थानीय तहको प्रमुख जिम्मेवारी हो। स्थानीय तहमा सुशासन स्थापना भएमा मात्र नागरिकले परिवर्तन र लोकतन्त्रको अनुभूति गर्ने अवसर प्राप्त गर्न सक्दछन्। यसका निमित्त स्थानीय तहहरु सक्षम, पारदर्शी, भ्रष्टाचार मुक्त, उत्तरदायी र सभागितामूलक हुन आवश्यक छ। यस गाउँपालिकाको संस्थागत संरचनामा गाउँ कार्यपालिका, सभा, न्यायिक समिति र वडासमितिहरु आफ्नो जिम्मेवारी अनुसार क्रियाशील रहेका छन्। हाल गाउँ कार्यपालिकामा २१ जना कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन्। योजना तर्जुमा सम्बद्ध समितिहरु गठन भई कार्यरत छन्। यसैगरी स्थानीय सञ्चित कोष स्थापना भई सुत्रमा आधारित वित्तीय कारोवार सञ्चालन भएको, व्यक्तिगत घटना दर्ता, सामाजिक सुरक्षा, वस्तुगत विवरण संकलन आदि कार्यमा सफ्टवेयरको प्रयोग गरिँदै आएको, गाउँपालिका र वडाहरुमा नागरिक बडापत्र प्रकाशित भएका, स्थानीय कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यान्वयन हुने गरेको, सार्वजनिक परीक्षण र सामाजिक परीक्षण हालसालै आरम्भ भएका छन्।

विकास प्रयासलाई व्यवस्थित र प्रणालीगत रुपमा सञ्चालन गरी अपेक्षित उपलब्धि हाँसिल गर्न योजनावद्ध विकासको आवश्यकता पर्दछ। भरपर्दो तथ्याङ्क कार्यान्वयनयोग्य योजनाको आधार हो। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्राधिकारका विषयमा योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसैगरी ऐनले स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख व्यवस्थापन, पाश्र्वचित्र तथा श्रोत नक्सा अद्यावधिक बनाउने, सूचना तथा अभिलेख केन्द्र सञ्चालन गर्ने, जनशक्तिको तथ्याङ्क संकलन गर्ने आदि कार्य स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकारको दायरामा राखेको छ। यस गाउँपालिकाले घरधुरी सर्वेक्षण र संस्थागत तथ्याङ्क संकलन गरी वस्तुगत विवरण तयार गरेको छ।

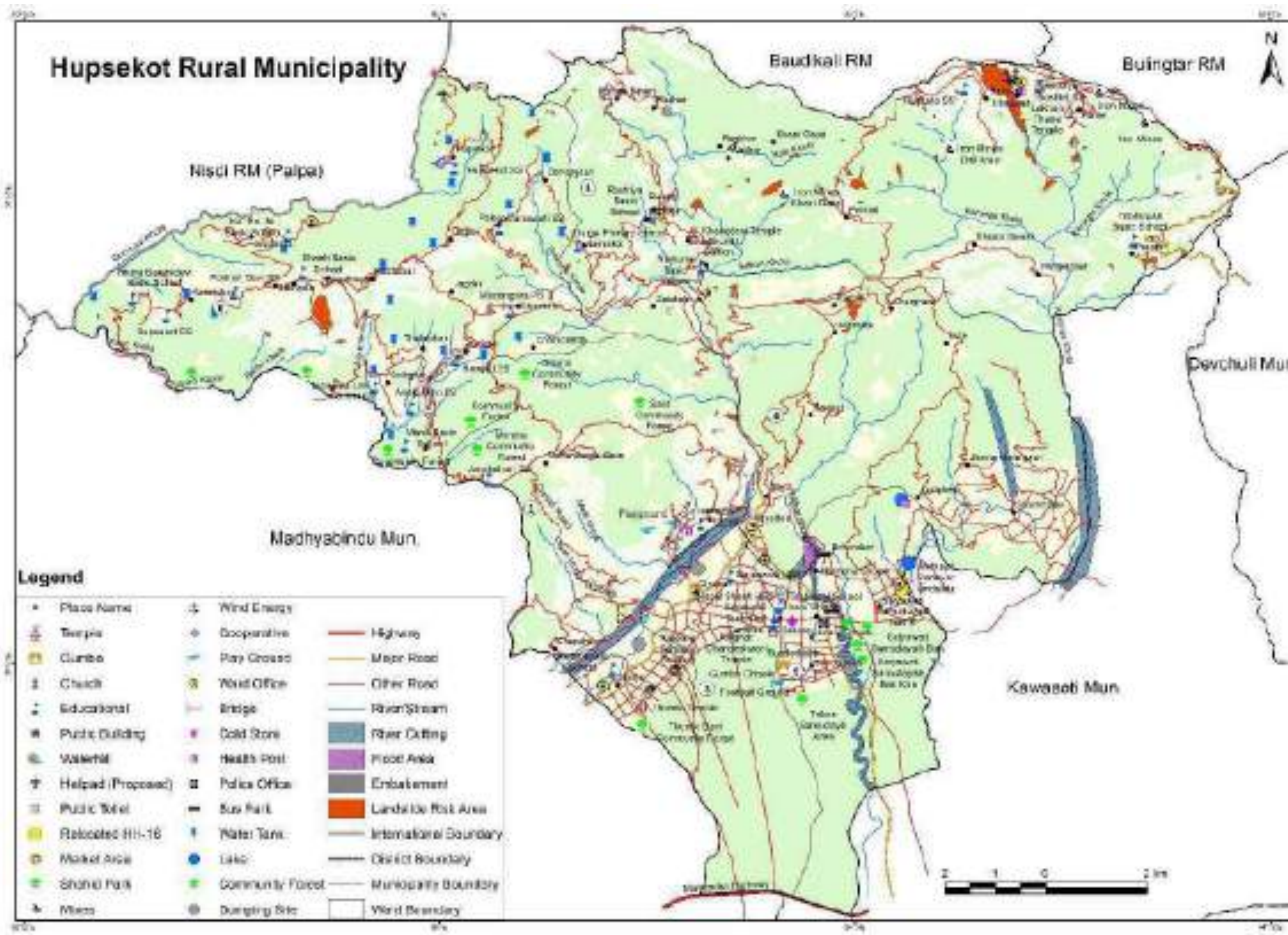

परिच्छेद–३ विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना

३.१ सोच, लक्ष्य र रणनीति

३.१.१. सोंच

विद्यमान अवस्थाबाट उत्पन्न परिस्थितिलाई यथोचित अनुकूलन क्षमताका साथ सिकाई अनुरूपको लचिलोपन अपनाएर विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता अभिबृद्धि गर्नु ।

३.१.२: लक्ष

क. विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई विकास निर्माणका कार्यसँग मूलप्रवाहीकरण गर्ने।

खः जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रम यहाँको स्तानीय जीवनशैलीसँग आबद्ध गर्दै प्रभावकारी रूपम सञ्चालन गर्ने।

ग. विपद् तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमलाई एकाकार गर्दै उत्थानशील समाज र संरचनाक निर्माण गर्ने।

घ. नेपाल सरकारले जारी गरेको सोह्रौं आवधिक योजना र गण्डकी प्रदेश सरकारले जारी गरेक दोस्रो आवधिक योजनासँग यो कार्यढाँचालाई एकाकार गरी दीगो विकास, हरित अर्थतन्त्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रमला मूलप्रवाहीकरणका साथ कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

३.१.३. रणनीति

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचाका निर्दिष्ट लक्ष हासिल गर्ने रणनीतिहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

क. विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलताका लागि स्थानीय स्तरमा गर्नुपर्ने मुलभूल कार्यको पहिचान र प्राथमिकीकरण गर्ने।

ख. कार्यढाँचामा प्राथमिकीकरण गरिएका कार्यको कार्वयनका लागि यहाँको धरातलीय यथार्थता र स्थानीय आवश्यकृता अनुरूपका क्रियाकलापहरू सुनिस्चित गरी तिनको कार्यान्वयनबाट हासिल हुनसक्ने अपेक्षित बस्तुपरक प्रतिफलको प्रक्षेपण गर्ने।

ग. कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा दीगो विकास, हरित अर्थतन्त्र र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रमलाई मूलप्रवाहीकरणका साथ लागु गर्ने गराउने ।

घ. कार्यढाँचाको कार्यान्वयनका लागि चाहिने आवश्यक समयसिमा र स्रोत, साधनको पहिचान गरी तिनको उपलब्धताको आधार र प्रक्रिया सुनिस्चित गर्ने ।

ङ. नवलपरासी (बसपु) जिल्ला स्थित विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियासँग यो कार्यढाँचालाई आबद्ध गरी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सहयोग लिने र तहाँको आवश्यक समन्वय र सहकार्यका साथ यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

च. विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचाको कार्यान्वयनका लागि संघका सम्बद्ध निकाय र कर्णाली प्रदेश सरकारको सहयोग लिंदै कार्यढाँचाको कार्यान्वयनका लागि संघ र प्रदेश सरकारसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने गराउने।

छ. कार्यढाँचाको कार्यान्वयनका लागि विकास साझेदार निकाय, संघ, संस्था र प्रतिष्ठान समेतलाई परिचालन गर्ने गराउने।

ज. हुप्सेकोट गाउँपालिकामा उपलब्ध निजीक्षेत्र, व्यवसायिक प्रतिष्ठान र नागरिक समाजको सहयोग परिचालन गर्ने गराउने।

झ. कार्यडाछाको कार्यान्वयनका लागि हुप्सेकोट गाउँपालिकाका बासिन्दाको क्षमता विकास गर्ने र यहाँको स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्ने गराउने।

३.२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण उपायहरु

३.२.१. प्राथमिकताका क्षेत्र १ – विपद् तथा जलवायू परिवर्तन जोखिम बुझाई

प्राथमिकताका कार्य
१.१ समुदाय र गाउँपालिकाको बहुप्रकोप विपद् र जलवायू परिवर्तन जोखिमको पहिचान ।
१.२ सबै सार्वजनिक र निजी विद्यालयहरु, स्वास्थ्य सुविधाहरु, सार्वजनिक भवनहरु महत्वका सम्पदाहरुको संरचनात्मक एकीकृत लेखाजोखा गरी प्रमुख प्रकोपहरु जोखिम, लगानी र कार्यको दायरा सूचित गर्ने ।
१.३ क्षेत्रगत विकास आयोजनाहरुको लागि विपद् र जलवायू जोखिम परीक्षण र लेखाजोखा प्रणाली स्थापना गर्ने ।
१.४ सीमाका जोखिमहरु लेखाजोखा गर्ने । उदाहरणका लागि छिमेकको गाउँ–नगरपालिकासँग मिलेर समाधान गर्नुपर्ने विपद् जस्तै बाढी, डुवान, जँगलमा आगलागि, जँगली जनावर आतँक आदि ।
१.५ क्यास्केटिङग प्रभाव

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
१.१ समुदाय र गाउँपालिकाको बहुप्रकोप विपद् र जलवायू परिवर्तन जोखिमको पहिचान ।	बहुप्रकोप विपद् तथा जलवायू परिवर्तन मूल्याङकन गर्ने ।	तथ्यांक सँकलन तथा अभिलेखिकरण भई जोखिम तथा क्षमताको विश्लेषण भएको हुनेछ ।	१ वर्ष	१५ लाख	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिक शाखा विषयगत निकाय अन्य शाखा	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	तथ्याँक सँकलन	बहुप्रकोप तथा जोखिमको नक्सा तयार हुनेछ
बाढी पहिरो डुवान न्यूनिकरण उपाय सम्बन्धि योजना बनाउने	वन डढेलो न्यनिकरण र योजना बनाउने ।	योजना बनेको हुनेछ	१ वर्ष	५ लाख	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	प्रदेश सरकार	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	अन्तर समन्वय	योजना तयार हुनेछ ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
१.२ सबै विद्यालयहरु, स्वास्थ्य सुविधाहरु, सार्वजनिक भवनहरु र सार्वजनिक महत्वका सम्पदाहरुको संरचनात्मक एकीकृत लेखाजोखा गरी प्रमुख प्रकोपहरु जोखिम, लगानी र कार्य दायरा सूचित गर्ने	सार्वजनिक संरचनाहरुको जोखिम लेखाजोखा गर्ने।	विद्यमान सार्वजनिक संरचनाको स्थिति एकिन हुने।	१ वर्ष	१५ लाख	प्राविधिक शाखा	प्रदेश सरकार, संघीय निकाय, विकास साझेदार	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	सार्वजनिक संरचनाको स्थिति एकिन हुने।
	पुर्ननिर्माण गर्नुपर्ने र प्रबलीकरण गर्दा हुने सार्वजनिक संरचनाको विवरण तयार गर्ने	सार्वजनिक संरचनाको स्थिति र क्षमता स्पष्ट हुनेछ।	१ वर्ष	२५ लाख	प्राविधिक शाखा	प्रदेश सरकार, संघीय निकाय, विकास साझेदार विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	सार्वजनिक संरचनाको स्थिति स्पष्ट हुने
	आवश्यकता सार्वजनिक संरचनाको संख्या, आकार त्यसका लागि चाहिने स्रोतको आँकलन गर्ने।	आवश्यक सार्वजनिक संरचनाको मात्रा, प्रकृति र चाहिने स्रोतको आँकलन बमोजिम योजना तर्जुमा गर्ने आधार तयार हुने।	२ वर्ष	३५ लाख	प्राविधिक शाखा	प्रदेश सरकार, संघीय निकाय, विकास साझेदार विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	चाहिने मात्रा, प्रकृति र स्रोत स्पष्ट हुने।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
१.३ क्षेत्रगत विकास आयोजनाहरुको लागि विपद् र जलवायू जोखिम परिक्षण र लेखाजोखा प्रणाली स्थापना गर्ने	जलवायूको अवस्था र धरातलीय चाव अनुरुप विकास आयोजनाको लेखाजोखा गर्ने ।	वदलिदो जलवायूको स्थिति र जमिनको उपयोग गर्ने शैली अनुरुपका योजना तर्जुमा गर्ने आधार तयार हुने ।	१ वर्ष	२५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिक शाखा	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	भावी योजना तर्जुमाको लागि चाहिने आधार तयार हुने ।
	लेखाजोखा प्रणालीका लागि चाहिने सूचक तयार गर्ने ।	धरातलीय यथार्थता अनुरुपका सूचक तयार हुने ।	१ वर्ष	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिक शाखा	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	सूचकहरु तयार हुने ।
१.४ छिमेकि पालिकासंगको जोखिम लेखाजोखा गर्ने ।	हिमाली र उच्च पहाडी क्षेत्रमा पर्नसक्ने जलवायूको प्रभाव अध्ययन गर्ने ।	हिमाली र उच्च पहाडी क्षेत्रमा परेको जलवायू परिवर्तनको असर स्पष्ट हुने ।	२ वर्ष	२० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्रदेश सरकार, संघीय निकाय, विकास साझेदार विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	हिउ, जँगल जनावर, र जडिबुटीको स्थिति स्पष्ट हुने ।
	धौवादी फलाम खानी आयोजना स्थल र त्यसको प्रभावित क्षेत्रमा	धौवाढी आयोजनाका संरचनाले पार्नसक्ने	१ वर्ष	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	प्राविधिक शाखा विषयगत	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत	संभाव्य असरको स्थिति स्पष्ट

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	पर्नसक्ने असरको लेखाजोखा गर्ने।	संभाव्य असरको लेखाजोखा हुने।			शाखा	निकाय		साझेदार	साधन	हुने
	राम्चे पहिरोको प्रभाव क्षेत्रमा पर्नसक्ने असरको लेखाजोखा गर्ने।	राम्चे आयोजनाका संरचनाले पार्नसक्ने संभाव्य असरको लेखाजोखा हुने।	१ वर्ष	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिक शाखा विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	संभाव्य असरको स्थिति स्पष्ट हुने
	पिपलबोट पहिरो को प्रभाव क्षेत्रमा पर्नसक्ने असरको लेखाजोखा गर्ने।	पिपलबोट आयोजनाका संरचनाले पार्नसक्ने संभाव्य असरको लेखाजोखा हुने।	१ वर्ष	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिक शाखा विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकार साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति र स्रोत साधन	संभाव्य असरको स्थिति स्पष्ट हुने

३.२.१. प्राथमिकताका क्षेत्र २ – स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायू परिवर्तन जोखिम शासकीय पद्धतिको सुदृढीकरण

प्राथमिकताका कार्य
२.१ हुप्सेकोट गाउँपालिकाका सबै शाखाको भूमिका र जिम्मेवारी निर्धारण गर्ने।
२.२ कार्य प्रभावकारिताका लागि गाउँपालिकाको नीतिगत र कानूनी व्यवस्था सुदृढ गर्ने।
२.३ प्रभावकारी विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलताको लागि गाउँपालिकाको संगठनात्मक संगठन संरचना र मानव संशाधन कार्यको समिक्षा गरी यसलाई अध्यावधिक गर्ने।
२.४ विपद् तथा जलवायू उत्थानशील कार्यढाचाँलाई गाउँपालिकाको आवधिक, वार्षिक र विषयगत योजना र कार्यक्रममा समाहित गर्ने।
२.५ विपद् तथा जलवायू उत्थानशील विषयसँग सम्बन्धित विद्यमान नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका र कार्यविधिको समयानुकूल संशोधन, परिमार्जन र एकीकरण गर्ने।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
२.१ हुप्सेकोट गाउँपालिकाका सबै शाखाको भूमिका र जिम्मेवारी निर्धारण गर्ने।	विपद् तथा वातावरण शाखा र अन्य सबै शाखाको भूमिका र जिम्मेवारी स्पष्ट गर्ने।	विपद् तथा वातावरणको कार्यमा सबै शाखाको भूमिका र जिम्मेवारी स्पष्ट भएको हुनेछ।	१ वर्ष	५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	स्पष्ट कार्य विवरण, जिम्मेवारी र जवाफदेहिताको निर्धारण हुनेछ।
२.२ कार्य प्रभावकारी लागि गाउँपालिकाको नीतिगत र कानूनी व्यवस्था सुदृढ गर्ने।	गाउँपालिकाका अन्य नीतिगत प्रवधानसँग विपद् तथा जलवायू उत्थानशील सम्बन्धी नीतिगत र कानूनी प्रावधानको तादात्म्यता कायम राख्ने	नीतिगत र कानूनी स्पष्टता र एकरुपता हुनेछ।	२ वर्ष	१० लाख	वातावरण विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	समग्र नीति र ऐन, नियम, निर्देशिका र कार्यविधि जारी भएको हुनेछ।
	नीतिगत प्रावधान र संस्थागत प्रवन्ध गरी तिनको कार्यगत समन्वय मार्फत	पारस्परिक सहकार्य र समन्वयबाट विपद तथा जलवायु	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलता अभिबृद्धि हुने।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	प्रभावकारिता बढाउने।	उत्थानशीलताको काम मलप्रबाहीकरण हुने।				निकाय				
२.३ प्रभावकारी विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलताको लागि गाउँपालिकाको संगठनात्मक संगठन संरचना र मानव संशाधन कार्यको समिक्षा गरी यसलाई अध्यावधिक गर्ने।	विपद तथा जलवायू उत्थानशीलताको कामलाई मूलप्रबाहीकरण गर्ने हेतुले विद्यमान संगठन संरचनाको पुनरावलोकन गर्ने।	विपद तथा जलवायू उत्थानशीलताको लागि चाहिने संगठन संरचना र जनशक्तिको मात्रा यकिन हुने।	१ वर्ष	५ लाख	प्रशासन शाखा	गाउँपालिका	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	आवश्यक जनशक्तिको स्थिति स्पष्ट हुने
	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलताको कामका खट्ने जनशक्तिको क्षमता विकास गर्ने।	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलताको सक्षम जनशक्तिको विकास हुने।	निरन्तर	वार्षिक १० लाख	प्रशासन शाखा	गाउँ कार्यपालिका	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	क्षमतावन जनशक्ति तयार हुने।
२.४ विपद् तथा जलवायू उत्थानशील कार्यढाँचालाई गाउँपालिकाको	कार्यढाँचाको प्राथमिक कार्यलाई गाउँपालिकाको दीर्घकालिन र आवधिक	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायू अनुकूलनका कार्यक्रमलाई विकास प्रक्रियामा	निरन्तर	५ लाख	योजना शाखा	गाउँपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलता अभिबृद्धि हुने।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
आवधिक, वार्षिक र विषयगत योजना र कार्यक्रम समाहित गर्ने ।	योजनामा समाहित गर्ने ।	मूलप्रबाहीकरण भएको हुने ।								
	वार्षिक र विषयगत योजना तथा कार्यक्रम कार्यढाँचाका प्राथमिक कार्यलाई समाहित गर्ने ।	चालु योजना र कार्यक्रममा कार्यढाँचाका प्राथमिक कार्यहरु समेटिने ।	निरन्तर	५ लाख	आर्थिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका बिषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलता अभिबृद्धि हुने ।
२.५ विपद् तथा जलवायू उत्थानशील विषयसँग सम्बन्धित विद्यमान नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका र कार्यविधिको समयानुकूल संशोधन, परिमार्जन र एकीकरण गर्ने ।	गाउँपालिकाको लागि चाहिने ऐन, नियम, निर्देशका, कार्यविधि, कार्यढाँचा र योजनाको सूचि तयार गर्ने ।	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलताका लागि चाहिने नीतिगत प्रावधानको सूचि तयार हुने ।	१ वर्ष	२ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँकार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	चाहिने नीतिगत प्रावधानको स्पष्टता हुने ।
	विद्यमान ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि, कार्यढाँचा र योजनाको	विद्यमान नीतिगत प्रावधानको समिक्षा हुने ।	१ वर्ष	२ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	नीतिगत प्रावधानहरुको अध्यावधिक गरिने ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	पुनरावलोकन गर्ने ।									
	आवश्यक ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि, कार्यढाँचा र योजना समेतको तर्जुमाको र संशोधन गर्ने ।	आवश्यक नीतिगत प्रावधानको तर्जुमा हुने ।	निरन्तर	वार्षिक १० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	नीतिगत प्रावधानहरुको अध्यावधिक गरिने ।

३.२.३. प्राथमिकताका क्षेत्र ३ – उत्थानशीलता बृद्धिका लागि विपद् तथा जलवायू परिवर्तन जोखिम न्यूनीकरणमा निजी तथा सार्वजनिक लगानी

प्राथमिकताका कार्य
३.१. हुप्सेकोट गाउँपालिकाका सबै विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र सार्वजनिक भवनहरु तथा वस्तिहरू जलवायू परिवर्तन लगायत बहुप्रकोप जोखिमबाट सुरक्षित बनाउने ।
३.२. संभावित उच्च जोखिमयुक्त बस्ती र घरहरुको पुनस्थापना गर्ने (एकीकृत बस्ती विकास गर्ने) ।
३.३. नमूना उत्थानशील समुदायको विकास गर्ने (उदाहरणका लागि एक पालिका एक टोलको विकास गर्ने) ।
३.४. जोखिमको आधारमा स्थानीय परम्परागत बास्तुकलालाई प्रवलीकरण र प्रोत्साहन गर्न आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्ने ।
३.५. अत्यावश्यक पूर्वाधार जस्तैः सडक, विद्युत, स्वास्थ्य, खानेपानी आपुर्तिलाई उत्थानशील बनाउने ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
३.१ हुप्सेकोट गाउँपालिकाका सबै विद्यालय, स्वास्थ्य	सबै सार्वजनिक भवन तथा वस्तिहरुको	पुनःनिर्माण वा प्रवलीकरण गर्नुपर्ने भवनहरुको तथ्याँक	३ वर्ष	५० लाख	प्राविधिक शाखा	वातावरण विपद् व्यवस्थापन	उच्च	आन्तरिक स्रोत, संघ, प्रदेश	प्राविधिक जनशक्तिको कमि	सबै घरको जोखिम स्थिति स्पष्ट

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
संस्था र सार्वजनिक भवनहरु तथा वस्तिहरू जलवायू परिवर्तन लगायत बहप्रकोप जोखिमबाट सुरक्षित बनाउने।	भूकम्पीय परिक्षण गर्ने।	तयार हुने।				शाखा		सरकार र विकास साझेदार		हुनेछ।
	बहुप्रकोप जोखिम अध्ययन गर्ने	बहुप्रकोपको जोखिमको लेखाजोखा हुने।	३ वर्ष	२० लाख	प्राविधिक शाखा	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	उच्च	आन्तरिक स्रोत, संघ, प्रदेश सरकार र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	गाउँपलिको बहुप्रकोप जोखिम स्पष्ट हुने।
३.२. संभावित उच्च जोखिमयुक्त बस्ती र घरहरुको पुनस्थापना गर्ने (एकीकृत बस्ती विकास गर्ने)।	उच्च जोखिमयुक्त बस्तीको स्थानान्तरण गर्ने।	जोखिम रहित बस्तीको विकास हुने।	५ वर्ष	९ करोड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	विकास साझेदार	स्रोत र प्राविधिक जनशक्तिको कमी	सुरक्षित आवास हुने।
	एकीकृत बस्तीको विकासलाई प्रश्रय दिने।	व्यवस्थित बस्तीमा पूर्वाधार सेवा विस्तार गर्न सहज हुने।	५ वर्ष	५ करेड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	विकास साझेदार	स्रोत र प्राविधिक जनशक्तिको कमी	व्यवस्थित आवास हुने।
३.३ नमूना उत्थानशील समुदायको विकास गर्ने (उदाहरणका लागि एक पालिका	एक गाउँपालिका एक जलवायूमैत्री गाउँको विकास गर्ने।	जलवायूमैत्री गाउँको योजना बनेको हुनेछ।	बहु वर्षिय	५ करोड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	जलवायूमैत्री गाउँको नमुना विकास हुनेछ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
एक टोलको विकास गर्ने)										
३.४ जोखिमको आधारमा स्थानीय परम्परागत बास्तुकलालाई प्रवलीकरण र प्रोत्साहन गर्न आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्ने ।	स्थानीय परम्परागत बास्तुकलाको पहिचान र प्रवर्द्र्धन गर्ने ।	धरातलीय यथार्थता अनुरुपको बास्तुकलाको विकास हुने ।	निरन्तर	वार्षिक १ करोड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत, संघ, प्रदेश सरकार र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	परम्परागत ज्ञान, सीप र प्रविधिको संरक्षण हुने ।
	परम्परागत बास्तुकलाको उपयोगलाई प्रोत्साहन गर्न आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्ने ।	स्थानीय र मौलिक सौन्दर्यमुक्त संरचनाको उपयोगले प्रश्रय पाउँछ ।	निरन्तर	वार्षिक १ करोड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	बस्ती र संरचना सवल र सौन्दर्ययुक्त हुने ।
३.५ अत्यावश्यक पूर्वाधार जस्तैः सडक, विद्युत, स्वास्थ्य, खानेपानी आपुर्तिलाई उत्थानशील बनाउने ।	पूर्वाधार संरचनाको विकास गर्दा जोखिम लेखाजोखा अनिवार्य गर्ने ।	नयाँ संरचना बनाउँदा जोखिम संवेदनशीलता कायम हुने ।	निरन्तर	वार्षिक १ करोड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	जोखिम रहित संरचनाको विकास हुने ।
	विद्यमान पूर्वाधार संरचनाको	संरचनाको स्तरोन्नती गर्ने	२ वर्ष	२५ लाख	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालि	उच्च	आन्तरिक स्रोत, संघ,	प्राविधिक जनशक्ति	जोखिमयुक्त संरचनाको

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	जोखिम लेखाजोखा गर्ने।	आधार तयार हुने।				का विषयगत निकाय		प्रदेश सरकार र विकास साझेदार	को कमी	पहिचान हुने।
	जलवायू परिवर्तन र धरातलीय चाप अनुरुप जोखिम उत्थानशीलता बढाउने।	विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलता अभिबृद्धि हुने।	निरन्तर	वार्षिक १ करोड	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका का विषयगत निकाय	उच्च	विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्ति को कमी	सामना गर्न सक्ने क्षमताको विकास हुने।

३.२.४. प्राथमिकताका क्षेत्र ४ – प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

प्राथमिकताका कार्य
४.१ स्थानीय स्तरको आपत्कालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य केन्द्रको स्थापना र योजनाको तयारी।
४.२ स्वयमसेवक समूहको गठन र परिचालन।
४.३ उपकरण, गोदाम, भण्डारण र उपकरणहरु परीक्षण गर्ने प्रणाली।
४.४ आवधिक अभ्यास र नमुना घटना अभ्यास सञ्चालन।
४.५ डोजर, ट्रक जस्ता विपद् प्रतिकार्यमा उपयोग हुने साधन सञ्चालन गर्ने निजीक्षेत्रसँग सहकार्य।
४.६ छिमेकी गाउँ÷नगरपालिकासँग सहकार्य।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
४.१ स्थानीय स्तरको आपतकालीन पूर्वतयारी तथा	स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन	स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन	६ महिना	१० लाख	वातावरण विपद् व्यवस्थापन	गाउँ कार्यपालिका विषयगत	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास	उपकरणको यथेष्टता	आकस्मिक सेवा

प्रतिकार्य केन्द्रको स्थापना र योजनाको तयारी	केन्द्रको स्थापना	केन्द्रको सञ्चालन			शाखा	क्षेत्र		साझेदार		सञ्चालन
	स्थानीय आपतकालीन प्रतिकार्य निर्देशिकाको तर्जुमा	स्थानीय आपतकालीन प्रतिकार्य सञ्चालनमा स्पष्टता	६ महिना	५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत क्षेत्र	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	आकस्मिक सेवा सञ्चालनमा चुस्तता
	आपतकालीन सेवा प्रदायको (स्वास्थ्य, खानेपानी, सञ्चार, सुरक्षा..) स्तरोन्नति	आपतकालीन सेवा प्रदायकको क्षमता अभिबृद्धि हुने	निरन्तर	वार्षिक १० लाख	गाउँ कार्यपालिकाका विषयगत शाखाहरु	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	आकस्मिक सेवा प्रदायको कार्य क्षमता बढ्छ
४.२ स्वयमसेवक समूहको गठन र परिचालन	गाउँपालिकाका हरेक वडामा स्वयमसेवक व्युरोको गठन र सञ्चालन गर्ने।	स्वयमसेवा गर्न चाहनेहरुको आवश्यक लागि संयन्त्रको निर्माण हुने।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका	मध्यम	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	स्वयमसेवक व्यवस्थापनमा चुस्तता हुने।
	स्वयमसेवा गर्न चाहनेको लगत व्यूरो मार्फत दर्ता र अध्यावधिक	स्वयमसेवकको दर्ता र अध्यावधिक लगत तयार हुने	निरन्तर	वार्षिक १ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	गाउँ कार्यपालिका	मध्यम	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	स्वयमसेवा गर्न चाहनेहरुको लगत

	गर्ने ।	।			शाखा					अध्यावधिक हुने ।
	विपद्को समयमा स्वयमसेवक परिचालन गर्ने ।	विपद्को समयमा स्वयमसेवक परिचालन गर्न सहज हुने ।	निरन्तर	वार्षिक २ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका	मध्यम	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	स्वयमसेवक परिचालनमा प्रभावकारीता हुने ।
४.३ उपकरण, गोदाम, भण्डारण र उपकरणहरु परीक्षण गर्ने प्रणाली ।	विपद् प्रतिकार्यका लागि चाहिने उपकरणको लगत तयार गर्ने ।	उपकरणको खाँचो र उपलब्धताको विचको फरक स्पष्ट हुने	१ वर्ष	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिक शाखा	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	आवश्यक उपकरणको लगत तयार हुने ।
	उपलब्ध उपकरणको यथोचित भण्डारण र चाहिएका बखत उपयोग गर्न सकिने गरी समय समयमा परीक्षण गर्ने ।	उपकरणको व्यवस्थित भण्डारण र समय समयमा यथोचित मर्मत सम्भार र परीक्षण हुने ।	निरन्तर	वार्षिक ३ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	प्राविधिकि शाखा	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	उपकरण अध्यावधिक हुने ।

४.४ आवधिक अभ्यास र नमुना घटना अभ्यास सञ्चालन।	समय तालिका बनाएर जल तथा मौसमजन्य विपद् प्रतिकार्यको नमूना घटना अभ्यास गर्ने।	बाढी, पहिरो, हिमपात, हावाहुरी जस्ता प्रकोपको सामना गर्नसक्ने क्षमताको विकास हुने।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत क्षेत्र	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	विपद् प्रतिकार्य क्षमता अभिबृद्धि हुने।
	विशिष्ट प्रकृतिका विपद्जन्य घटनाको प्रतिकार्यका लागि नमुना घटना अभ्यास गर्ने।	भूकम्प, महामारी, सडक दुर्घटना जस्ता विपद्को सामना गर्न सक्ने क्षमताको विकास हुने।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत क्षेत्र	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	विपद् प्रतिकार्य क्षमता अभिबृद्धि हुने।
४.५ डोजर, ट्रक जस्ता विपद् प्रतिकार्यमा उपयोग हुने साधन सञ्चालन गर्ने निजीक्षेत्रसँग सहकार्य।	स्थानीय तहमा उपलब्ध विपद् प्रतिकार्यका लागि प्रयोग हुन सक्ने डोजर, ट्रक, ट्र्याक्टरको लगत राख्ने	विपद् प्रतिकार्यको समयमा आवश्यक पर्ने उपकरणको उपयोग गर्न सहज हुने।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	निजी क्षेत्रको चासो र सहभागिता	सरकारी र निजीक्षेत्रका विचको सहकार्यबाट विपद् प्रतिकार्य हुने।
	विपद्को	विपद्	निरन्तर	वार्षिक ५	वातावरण तथा	गाउँ	मध्यम	आन्तरिक	निजी	सरकारी र

	समयमा उपयोग गरिने डोजर, ट्रक, ट्याक्टर धनीसँग स्टेण्डबाई एग्रीमेण्ट गर्ने।	प्रतिकार्यको समयमा आवश्यक पर्ने उपकरणको तत्काल उपयोग गर्न सकिने।		लाख	विपद् व्यवस्थापन शाखा	कार्यपालिका		स्रोत र विकास साझेदार	क्षेत्रको चासो र सहभागिता	निजीक्षेत्रका विचको सहकार्यबाट विपद् प्रतिकार्य हुने।
४.६ छिमेकी गाउँ÷नगरपालिकासँग सहकार्य।	जलाधार, पानीढलो, आवागमन, आश्रय, आपूर्ति जस्ता अत्यावश्यक कुराको व्यवस्थापनका लागि छिमेकी गाउँ वा नगरपालिकासँग सहकार्य गर्ने।	विपद्को विस्तारित असर कम हुने।	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय विषयगत क्षेत्र	मध्यम	नचाहिने	समन्वय र सहकार्य	विपद्को संभावित असरलाई समयमै क मगर्न वा रोक्न सकिने।
	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग समन्वयमा	विपद् प्रतिकार्यका लाथि चुस्तता कायम गर्न	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	नचाहिने	समन्वय र सहकार्य	विपद्को संभावित असरलाई समयमै क

	छिमेकी गाउँ वा नगरपालिकासँग सहकार्य गर्ने।	सहज हुने।								मगर्न वा रोक्न सकिने।

३.२.५. प्राथमिकताका क्षेत्र ५ – पुनर्लाभ, पुनस्थापना र पुनः निर्माणमा अझैँ राम्रो र बलियो

प्राथमिकताका कार्य
५.१ पुनर्लाभ योजनाः बहुप्रकोपका कारण भविष्यमा भई क्षतिग्रस्त हुने निजी आवास र बस्तीहरुको पुनस्थापना र पुनर्निर्माणको योजना।
५.२ बहुप्रकोपको कारणले क्षतिग्रस्त सार्वजनिक पूर्वाधार, निजी आवास र बस्तीहरुको पुनर्लाभ, पुनस्थापना र पुनर्निर्माण।
५.३ सामाजिक–आर्थिक पुनर्लाभ र पुनस्थापना।

प्राथमिकताका कार्य	**रणनीतिक उपाय**	**अपेक्षित नतिजा**	**समयावधि**	**अनुमानित लागत**	**जिम्मेवार निकाय**	**सहयोगी निकाय**	**प्राथमिकता**	**बजेट स्रोत**	**चुनौती**	**सूचक**
५.१ पुनर्लाभ योजनाः बहुप्रकोपका कारण भविष्यमा सिर्जना भई क्षतिग्रस्त हुने निजी आवास र बस्तीहरुको पुनस्थापना र पुनर्निर्माणको	निजी आवास र बस्तीहरुको पुनस्थापना र पुनर्निर्माणका योजनाको तर्जुमा गर्ने।	निजी आवास पुनस्थापना र पुनर्निर्माणका लागि आवश्यक नीति, योजना र कार्यक्रमको स्पष्टता हुने।	१ वर्ष	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयथत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक र व्यवसायिक जनशक्ति को कमी	पुनस्थापना र पुनर्निर्माण कार्यमा चूस्तता हुने।
	पुनस्थापना र पुनर्निर्माण योजनालाई समय	बस्तुपरक पुनस्थापना र पुनर्निर्माण	निरन्तर	वार्षिक २ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	गाउँकार्यपालिका विषयगत	मध्यम	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	बस्तुपरक र अध्यावधिक योजना

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
योजना।	सापेक्ष अध्यावधिक गर्ने।	योजनाको तर्जुमा हुने।			शाखा	निकाय				तर्जुमा भएको हुने।
५.२ बहुप्रकोपको कारणले क्षतिग्रस्त सार्वजनिक पूर्वाधार, निजी आवास र बस्तिहरुको पुनर्लाभ, पुनस्थापना र पुनर्निर्माण।	पुनर्लाभका लागि चाहिने योजना तयार गर्ने।	आश्रयस्थल र अस्थायी आवासको लागि चाहिने योजना हुने	१ वर्ष	२० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँकार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	पुनर्लाभको योजना तयार हुने।
	विपद् प्रभावित निजी आवासको प्रबलीकरण गर्न योजना र यसको कानूनी आधार तयार गर्ने	प्रबलीकरण गर्नुपर्ने निजी आवासको घरधनीहरु लाभान्वीत हुने	१ वर्ष	५० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँकार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	कार्य प्राथमिकता	प्रबलीकरणको आधार तयार हुने।
	पुनस्थापनाका लागि चाहिने योजना तयार गर्ने।	विपद् प्रभावकारीको शिघ्र पुनस्थापना हुने।	१ वर्ष	२० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँकार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	स्रोत परिचालनका लागि समन्वय	पुनस्थापना योजना तयार हुने।
	विपद् प्रभावकारी क्षेत्रमा पुनर्निर्माणका लागि चाहिने	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा शिघ्र पुनर्निर्माणको आधार तयार हुने।	१ वर्ष	३० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँकार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	स्रोत परिचालनका लागि समन्वय	पुनर्निर्माण योजना तयार हुने।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	योजना तयार गर्ने।									
५.३ सामाजिक–आर्थिक पुनर्लाभ र पुनस्थापना	जलवायूजन्य प्रकोपको कारण हुने क्षतिबाट प्रभावितलाई पुनस्थापना सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्ने।	जोखिममा परेकको पुनर्उत्थान हुने।	१ वर्ष	५० लाख	सामाजिक सुरक्षा शाखा	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	जोखिममा परेकाको पुनर्उत्थान भएको हुनेछ।
	सामाजिक सामञ्जश्यता, साँस्कृतिक अन्तरघुलन र जीविकोपार्जनका आधार तयार गर्ने।	सबल र उत्थानशील समाजको निर्माण हुने।	१ वर्ष	२० लाख	सामाजिक सुरक्षा शाखा	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक र व्यवसायिक जनशक्तिको कमी	उत्थानशील समाजको निर्माण हुने

३.२.६. प्राथमिकताका क्षेत्र ६ – तालिम र क्षमता विकास

प्राथमिकताका कार्य
६.१ भवन पूर्वाधार निर्माणमा संलग्न जनशक्तिलाई तालिम र प्रमाणिकरण।
६.२ सरोकारवालालाई विपद्सँग सम्बन्धित वित्तिय विषयमा तालिम दिने।

६.३ विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलतासँग सम्बन्धित बदलिँदो आयामप्रति सम्बन्धित पदाधिकारीको क्षमता विकास गर्ने।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
६.१ भवन र पूर्वाधार निर्माण संलग्न जनशक्तिलाई तालिम र प्रमाणिकरण।	डकर्मि, सिकर्मि, प्लम्बर र अन्य विषयमा तालिम सञ्चालन गरी दक्षताको प्रमाणिकरण गर्ने	दक्ष जनशक्तिको उत्पादन भएको हुनेछ।	१ वर्ष	२० लाख	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	हरेक विषयमा कम्तिमा २० जना तालिमप्राप्त हुनेछन्।
	तालिम लिएका व्यक्तिहरुको सिप परिक्षण गराउने।	दक्ष जनशक्तिको उत्पादन भएको हुनेछ।	१ वर्ष	२० लाख	प्राविधिक शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	हरेक विषयमा कम्तिमा २० जना तालिमप्राप्त हुनेछन्।
	एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धमा समुदायलाई तालिम दिने।	समुदायको सहभागितामा अनुकुलन क्षमताको अभिबृद्धि हुनेछ।	६ महिना	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	समुदायको ५० प्रतिशत जनशक्ति अनुकुलन क्षमतामा तालिम प्राप्त

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
										हुनेछ ।
६.२ सरोकारवालालाई विपद्सँग सम्बन्धि वित्तिय विषयमा तालिम दिने ।	विपद् तथा जलवायू जोखिम वित्त व्यवस्थापनका विषयमा क्षमता विकास गर्ने ।	जलवायू कोष विपद् व्यवस्थापन कोष, हरित अर्थतन्त्र, जोखिम हस्तान्तरण जस्ता विषयमा क्षमता विकास हुने ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	कर्मचारी प्रशासन शाखा	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	विपद् तथा जलवायू वित्त व्यवस्थापन गर्न क्षमताको विकास हुने ।
	नियमित तथा चालु बजेट व्यवस्थापनसँग विपद् तथा जलवायू वित्त व्यवस्थापनको कामलाई एकाकार गर्ने क्षमता बढाउने ।	बृहत दायरा र भरपर्दो तथा दीगो स्रोत व्यवस्थापन हुने ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	आर्थिक शाखा	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	विपद् तथा जलवायू वित्त व्यवस्थापन गर्न क्षमताको विकास हुने ।
६.३ विपद् तथा जलवायू उत्थानशीलतासँग सम्बन्धित बदलिँदो	जलवायू र धरातलीय चापमा परेको असरका विषयमा सिचुयसन ट्र्याकिङ्ग एण्ड एनालाइसिस गर्ने	गतिशिल परिवर्तन अनुसार उत्पन्न स्थितिका बारेमा जानकार हुने ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	बदलिदो परिबेशको सामना गर्ने क्षमताको विकास हुने ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
आयामप्रति सम्बन्धित पदाधिकारी क्षमता विकास गर्ने।	।									
	बदलिदो परिवेश अनुरुप अपनाउनु पर्ने उपायहरुप्रति सजग हुने।	बचाउ, रोकथाम, आत्मसात र अनुकुलन गर्नुपर्ने कुराको जानकारी हुने।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	बदलिँदो परिवेशको सामना गर्ने क्षमताको विकास हुने

३.२.७. प्राथमिकताका क्षेत्र ७ – बहुप्रकोप पुर्वसूचना प्रणाली

प्राथमिकताका कार्य
७.१ बहुप्रकोप पुर्वसूचना प्रणालीमा सम्बन्धित निकायसँग सहकार्य गर्ने।
७.२ प्रकोपको सूचना विशेष क्षेत्र र वर्गलाई प्रभावकारी हुनेगरी प्रवाह गर्ने (एसएसएस, सामाजिक सञ्जाल, आमसञ्चार, एफएम रेडियो, टेलिभिजन, साईरन,....)।
७.३ स्थानीय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र र कमाण्ड कण्ट्रोल स्थापना र सुदृढीकरण।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
७.१ बहुप्रकोप पुर्वसूचना प्रणालीमा सम्बन्धित निकायसँग	संभावित विपद्, विपद्को समय र त्यसबाट उत्पन्न स्थितिका बारेमा संप्रेषण गर्ने सूचना	विपद्को सूचन समयमै सबैले प्राप्त गर्न सक्ने छन्।	निरन्तर	वार्षिक ३ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	आवश्यक पूर्वसूचनाको उत्पादन भएको हुनेछ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
सहकार्य गर्ने।	तयार गर्ने।									
	विभिन्न सञ्चारका माध्यमको प्रयोग गरी पूर्व सूचना संप्रेषण गर्ने	आवश्यक सबैक्षेत्र र वर्ग तथा समुदायमा पूर्वसूचनाको संप्रेषण हुनेछ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	सबैमा पूर्वसूचनाको पहुँच हुनेछ।
७.२ प्रकोपको सूचना विशेष क्षेत्र र वर्गलाई प्रभावकारी हुनेगरी प्रवाह गर्ने।	एक गाउँ÷टोल एक पूर्वसूचना प्रणालीको सञ्चालन विकास गर्ने।	पूर्वसूचना प्रणालीको सञ्चालन चुस्त हुनेछ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्रविधिक जनशक्तिको कमी	सबैको लागि पूर्व सुचना प्रणालीको सञ्जाल चुस्त हुनेछ।
	स्थानीय भाषा, सँस्कृतिमैत्री तवरले उपयुक्त समय र माध्यमबाट सूचना संप्रेषण गर्ने।	पूर्वसूचनामा सबैको पहुँच पुग्नेछ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्रविधिक जनशक्तिको कमी	समयमै सबैले पूर्वसूचना पाउनेछन्।
७.३ स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन	स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको स्थापना गर्ने।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापनको कार्यमा चुस्तता हुनेछ।	महिना	२० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्रविधिक जनशक्तिको कमी	स्थानीय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
केन्द्र र कम्पाण्ड कण्ट्रोल स्थापना र सुदृढीकरणको प्रदेश आपतकालीन केन्द्र, राष्ट्रिय आपतकालीन कार्य सञ्चालन						निकाय				स्थापना हुने।
	स्थानीय कमाण्ड कण्ट्रोल मार्फत विषयगत निकाय सक्रिय हुने।	विषयगत मामिलाको सूचना र दक्षताको सदुपयोग हुनेछ।	निरन्तर	वार्षिक २ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत	कार्य प्राथमिकता	एकीकृत र समन्वयात्मक तवरले पूर्वसूचना संप्रेषण हुने।
	स्थानीय सरकार, विषयगत निकाय र विकास साझेदारका बीच सहकार्य र समन्वय गर्ने गराउने।	स्थानीय स्तरको समन्वय र सहकार्यका साथ विपद् व्यवस्थापन हुनेछ।	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	नचाहिने	कार्य प्राथमिकता	पूर्वसुचनाको गुणस्तरीयता र विश्वसनीयता कायम हुने।

३.२.८. प्राथमिकताका क्षेत्र ८ – विपद् जोखिम हस्तान्तरण र वित्तिय व्यवस्थापन

प्राथमिकताका कार्य
८.१ जोखिम हस्तान्तरण संयन्त्र स्थापना।
८.२ सामाजिक सुरक्षा संयन्त्र
८.३ विपद् व्यवस्थापन कोष।
८.४ विकास साझेदारहरुलाई सहभागी गराउने
८.५ जोखिम सिर्जना गर्नेले सोको भार बहन गर्नुपर्ने व्यवस्था।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
८.१ जोखिम हस्तान्तरण संयन्त्र स्थापना ।	सार्वजनिक तथा निजी आवासीय भवनको स्थानीय विपद् जोखिम विमा योजना तर्जुमा गर्ने ।	विपद् जोखिम विमा कार्यान्वयनका लागि योजना र कार्यविधि तयार भएको हुने ।	१ वर्ष	१० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	विमा सेवा प्रदायक र संघीय निकाय	उच्च	आन्तरिक	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	योजना कार्यविधि तयार भएको हुनेछ ।
	जलवायूजन्य जोखिमक्षेत्रमा कामगर्नेहरुको जीवन विमाका साथै जलवायूजन्य जोखिमका कारण क्षतिहुन सक्ने सम्पत्तिको पनि विमा गर्ने ।	जलवायूजन्य जोखिमको क्षेत्रमा काम गर्नेहरुको विमा भएको हुनेछ ।	निरन्तर	वार्षिक ५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	प्राविधिक जनशक्तिको कमी	विमा संस्कृतिको विकास भएको हुनेछ ।
८.२ सामाजिक सुरक्षा संयन्त्र	विपद तथा जलवायूको जोखिमले समाजको पीँधमा रहनेलाई थप हानी नोक्सानी गर्छ भन्ने	समाजका महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, गर्भवती तथा सुत्केरी महिला, दीर्घरोगी, एकल महिला समेतको विशेष	निरन्तर	वार्षिक २५ लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह समन्वय	सामाजिक संरक्षण हुने ।

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	मान्यताका साथ तिनको लागि थप सहुलियतपुर्ण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	हेरचाह हुने ।								
	सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा आवद्धहरुलाई थप सहुलियत दिने ।	कमजोरलाई विपद्को सामना गर्नका लागि थप मद्दत पुग्ने ।	निरन्तर	वार्षिक १० लाख	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	उच्च	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह समन्वय	सामाजिक संरक्षण हुने ।
८.३ विपद् व्यवस्थापन कोष ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषको गठन र परिचालन गर्ने ।	संघ र प्रदेश सरकारबाट स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा रकम निकासा लिई आफ्नो योगदान समेत थपेर विपद् व्यवस्थापन गरिने ।	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह समन्वय	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषको गठन र परिचालन भएको हुने ।
	जलवायू वित्त र हरित अर्थतन्त्रको पश्रयका लागि आवश्यक कोषको	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा स्थापित जलवायू वित्तको स्थानीय	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	गाउँ कार्यपालिका विषयगत	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सहायत परिचालन हुने

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
	गठन र परिचालन गर्ने।	सरकार मार्फmत परिचालन हुने।			शाखा	निकाय		साझेदार	समन्वय	।
८.४ विकास साझेदारहरुलाई सहभागी गराउने।	विकास साझेदार परिचालन गर्नका लागि आवश्यक स्थानीय कार्यविधिको तर्जुमा गर्ने।	विकास साझेदार र विषयगत निकाय तथा गाउँ कार्यपालिकालाई कार्यक्रम साझेदारी गर्न सहज हुने।	१ वर्ष	५ लाख	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	आन्तरिक स्रोत र विकास साझेदार	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह समन्वय	कार्यविधि जारी भएको हुने।
	विकास साझेदारहरुसँग सहकार्य गर्ने	संघले जारी गरेको विकास सहायता नीति र विकास साझेदारी परिचालन निर्देशिका अनुरुप स्थानीय स्तरमा जारी गरेको विकास साझेदार परिचालन कार्यविधि अनुरुप सहकार्य हुने।	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	गाउँ कार्यपालिका विषयगत निकाय	मध्यम	नचाहिने	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह समन्वय	विकास साझेदारहरुसँग सहकार्य भएको हुने।
८.३ जोखिम सिर्जना गर्नेले सोको भार बहन गर्नुपर्ने	जोखिम निम्त्याउने कार्य गर्ने कुनै व्यक्ति, संघ संस्था, निकाय, आयोजना,	जोखिम सर्जकहरु निरुत्साहित हुने।	निरन्तर	थप लागत नचाहिने	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	गाउँ कार्यपालिका विषयगत	मध्यम	नचाहिने	नीतिगत प्रावधान र अन्तर तह	जोखिम सिर्जना गर्ने प्रबृत्तिमा कमी

प्राथमिकताका कार्य	रणनीतिक उपाय	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	अनुमानित लागत	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	प्राथमिकता	बजेट स्रोत	चुनौती	सूचक
व्यवस्था	गतिविधि समेतका सर्जकले सोको कारण उत्पन्न स्थितिको भार बहन गर्नुपर्ने प्रावधानको तर्जुमा गर्ने ।				शाखा	निकाय			समन्वय	हुने ।

परिच्छेद–४ बजेटको विनियोजन र विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण

४.१ स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको लागि लगानीको न्यूनतम लक्ष्य

४.१.१ सरोकारवाला निकायसँग समन्वय

क. हुप्सेकोट गाउँपालिकाले जारी गरेको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ को प्रावधान र यो विपद् तथा जलवायु उत्थानसील कार्यढाँचा, २०८१ मा परीलक्षित प्राथमिकक्षेत्र र तिनका कार्यहरूको कार्यान्वयनका लागि सूचीकृत रणनीतिक उपाय अबलम्बन गरी तोकिएको समयसिमा भित्र यसको अपेक्षित प्रतिफललाई हासिल गर्नका लागि गाउँकार्यपालिकाले आफ्ना विषयगत क्षेत्र' तथा शाखा-महाशाखा मार्फत यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयनका लागि नेतृत्व र आवश्यक समन्वय गर्नेछ।

ख. हुप्सेकोट गाउँपालिका भित्र क्रियाशिल सरकारी निकायले आ-आफ्ना वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा यो कार्यढाँचाको प्रावधानलाई आधार मानेर कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने गराउने छन्।

ग. हुप्सेकोट गाउँपालिकाबाट सञ्चालित स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषको परिचालन गर्दा यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयनलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ।

घ. यो कार्यढाँचा कार्यान्वयनका लागि संघ र प्रदेश सरकारको आवश्यक सहयोग लिइने छ। साथै; यसक्रममा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग आवश्यक सहयोग र सहकार्यका साथ यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गरिनेछ।

ङ. हुप्सेकोट गाउँपालिकामा मानवीयक्षेत्रमा क्रियाशिल विकास साझेदार तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरू, सामुदायिक संघ संस्थाहरू, निजीक्षेत्र, व्यावसायिक प्रतिष्ठान, प्राज्ञीक निकाय, स्वयंसेवक, समुदाय र नागरिक समाज समेतको सहयोग र सहभागितामा यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गरिनेछ।

च. कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्न हुप्सेकोट गाउँपालिकाका बासिन्दाको क्षमता विकास गरी स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गरिनेछ।

छ. कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, दीर्गरोजी, गर्भवती र सुत्केरी महिला समेतको स्थिति विद्यमान स्थिति र लैङ्गिक संवेदनशिलता समेतलाई समेत विशेष ध्यान दिईनेछ।

ज. हुप्सेकोट गाउँपालिकाको दीर्घकालीन, आवधिक, वार्षिक र चालु योजना तथा कार्यक्रम मार्फत यो कार्यढाँचाका प्राथमिक कार्य सञ्चालन गर्दा गराउँदा गाउँपालिकाले हरित अर्ततन्त्रको प्रबर्द्धन, गैरसरकारी क्षेत्रसँगको कार्यक्रम साझेदारी जस्ता मोडेल समेत अपनाएर कार्यान्वयन गर्ने गराउनेछ।

झ. गाउँपालिकाका विद्यमान नीतिगत प्रावधानको पुरावलोकन गर्नेछ र यो कार्यढाँचा कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्डजस्ता प्रावधानको तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने गराइनेछ।

४.१.२ स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन लगानी बजेट

क. हुप्सेकोट गाउँपालिका र यस अन्तरगतका निकायहरूले आ-आफ्नो वार्षिक बजेटमा विपद् तथा जलवायु जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई मूलप्रबाहीकरण गर्ने गरी विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ मा सुचीकृत प्राथमिक कार्य र क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकतामा राखि नीति, योजना, कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्था गर्ने गराउने छन्।

ख. हुप्सेकोट गाउँपालिकामा क्रियाशिल संघीय निकाय र प्रदेश सरकार अन्तरगतका कृषि, पशुसेवा, सडक, सिचाइ, शिक्षा, सञ्चार, विद्युत, स्वास्थ्य, खानेपानी, सामाजिक सुरक्षा, संरक्षण, भूमि व्यवस्थापन र यातायात व्यवस्था लगायतका काम हेर्ने विषयगत कार्यालय, आयोजना तथा मानवीयक्षेत्रमा क्रियाशिल संघ संस्थानहरूले आ-आफ्नो वार्षिक नीति, योजना, बजेट र कार्यक्रम मार्फत विपद् तथा जलवायु जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई मूलप्रबाहीकरण गर्ने गराउने छन् ।

ग. हुप्सेकोट गाउँपालिका स्थित मानवीयक्षेत्रमा क्रियाशिल सामाजिक संघ संस्था, निजीक्षेत्र, व्यावसायिक प्रतिष्ठान, प्राज्ञीक निकाय, नागरिक समाज, स्वयंसेवक लगायत्न सामाजिक तथा संगठित संघ संस्थाहरूले आ-आफ्नो वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा विपद् तथा जलवायु जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई मूलप्रबाहीकरण गर्ने गरी यथोचित नीति, योजना, बजेट र कार्यक्रमको व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने छन् ।

४.२ आवधिक र वार्षिक विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरणको योजना

४.२.१ विपद् व्यवस्थापन कोष

क. हुप्सेकोट गाउँपालिकामा गाउँपालिकाले जारी गरेको ऐन, नियमको प्रवधान बमोजिम एउटा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोष रहनेछ। उक्त कोषको परिचालन गर्दा गराउँदा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ मा सुचीकृत प्राथमिक कार्य र क्रियाकलापलाई प्राथमिकतामा राखि कार्यान्वयन गरिनेछ ।

ख. हुप्सेकोट गाउँपालिकाबाट सञ्चालित स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषको सञ्चालन गर्दा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष नवलपरासी (बसपु) सँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ । संघले सञ्चालन गरेको केन्द्रीय विपद् व्यवस्थापन कोष र प्रदेश सरकारले सञ्चालन गरेको प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोषबाट स्थानिय विपद् व्यवस्थापन कोषमा आवश्यक रकमको निकासा लिनका लागि संघले जारी गरेको विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्याविधि २०७८ बमोजिम गाउँपालिकाले पहल गर्नेछ ।

ग. स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा सङ्कलित रकम विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ मा सुचीकृत प्राथमिक कार्य र क्रियाकलापका अतिरिक्त विपद् तथा जलवायु जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभ तथा पुनस्थापना लगायतका कार्यमा परिचालन गरिनेछ ।

४.२.२ आवधिक वार्षिक बजेटमा मूलप्रवाहीकरण

क. विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ मा सुचीकृत प्राथमिक कार्य र क्रियाकलापको कार्यान्वयन सुनिस्चितताका लागि गाउँपालिकाको दीर्घकालीन, आवधिक र वार्षिक तथा चालुयोजना तर्जुमा गर्दा कार्यढाँचाको प्रावधानलाई ति योजनामा समाहित गरी योजनाको तर्जुमा गरिनेछ ।

ख. हुप्सेकोट गाउँपालिकाले वार्षिक निति, योजना, बजेट र कार्यक्रम बनाउँदा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ मा सुचीकृत प्राथमिक कार्य र क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताका साथ समाहित गरी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने श्रोतको सुनिस्चितताका पहल गरिनेछ ।

ग. माथि "ख" मा उल्लिखित प्रावधानको कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा हुप्सेकोट गाउँपालिका स्थित मानवीयक्षेत्रमा क्रियाशिल राष्ट्र संघीय निकाय, राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय गैरसरकारी संघ संस्था, निजीक्षेत्र, व्यावसायिक प्रतिष्ठान, प्राज्ञीक निकाय, नागरिक समाज, स्वयंसेवक लगायत स्थानीय सामाजिक तथा संगठित संघ संस्थाहरूलाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ मा सुचीकृत प्राथमिक कार्य र क्रियाकलापको कार्यान्वयनको लागि परिचालन गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद -५ कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याड्न

५.१ कार्यान्वयन कार्ययोजना

(क) स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा , २०८१ मा परीलक्षित प्राथमिकक्षेत्र र तिनका कार्यहरूको कार्यान्वयनका लागि सूचीकृत रणनीतिक उपाय अबलम्बन गरी तोकिएको समयसिमा भित्र यसको अपेक्षित प्रतिफललाई हासिल गर्नका लागि नगरकार्यपालिकाले आफ्ना विषयगत क्षेत्र' तथा शाखा-महाशाखा मार्फत यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयनका लागि नेतृत्व र आवश्यक समन्वय गर्नेछ ।

(ख) यस हुप्सेकोट गाउँपालिका भित्र क्रियाशिल सरकारी निकायले आ-आफ्ना वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा यो कार्यढाँचाको प्रावधानलाई आधार मानेर कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने गराउने छन्।

(ग)यस हुप्सेकोट गाउँपालिका सञ्चालित स्थानीय विपद व्यवस्थापन कोषको परिचालन गर्दा यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयनलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ।

(घ) यो कार्यढाँचा कार्यान्वयनका लागि संघ र प्रदेश सरकारको आवश्यक सहयोग लिइने छ। साथैः यसक्रममा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग आवश्यक सहयोग र सहकार्यका साथ यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गरिनेछ।

(ङ) हुप्सेकोट गाउँपालिका भित्र मानवीयक्षेत्रमा क्रियाशिल विकास साझेदार तथा गैरसरकारी संप संस्थाहरू, सामुदायिक संघ संस्थाहरू, निजीक्षेत्र, व्यवसायिक प्रतिष्ठान, प्राज्ञीक निकाय, स्वयंसेवक, समुदाय र नागरिक समाज समेतको सहयोग र सहभागितामा यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गरिनेछ।

(च) कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्ने हुप्सेकोट गाउँपालिकाका बासिन्दाको क्षमता विकास गरी स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गरिनेछ।

(छ) कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, दीर्गरोगी, गर्भवती र सुत्केरी महिला समेतको स्थिति विद्यमान स्थिति र लैङ्गिक संवेदनशिलता समेतलाई समेत विशेष ध्यान दिईनेछ।

(ज) हुप्सेकोट गाउँपालिका दीर्घकालीन, आवधिक, वार्षिक र चालु योजना तथा कार्यक्रम मार्फत यो कार्यढाँचाका प्राथमिक कार्य सञ्चालन गर्दा गराउँदा गाँपालिकाले हरित अर्ततन्त्रको प्रबर्द्धन, गैरसरकारी क्षेत्रसँगको कार्यक्रम साझेदारी जस्ता मोडेल समेत अपनाएर कार्यान्वयन गर्ने गराउनेछ।

(झ) वातावरण तथा विपद ब्यबस्थापन सम्बन्धी गाउँपालिकाका विद्यमान नीतिगत प्रावधानको पुरावलोकन गर्नेछ र यो कार्यढाँचा कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्डजस्ता प्रावधानको तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने गराइनेछ।

५.२ अनुगमन र मूल्याङ्कन

क. हुप्सेकोट गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले यो स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ को कार्यान्वयन स्थितिको अनुगमन गर्नेछ । समितिले अनुगमन गर्दा आवश्यक उप-समितिको गठन गर्न सक्नेछ। उपसमितिको गठन तथा कार्यढाँचाको अनुगमन सम्बन्धी अन्य कुरा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले आफै निर्धारण गर्नेछ ।

ख. स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ को कार्यान्वयन अवस्थाको मूल्याङ्कन हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले गर्नेछ । हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले यो कार्यढाँचाको मूल्याङ्कन गर्दा उप-समितिको गठन गर्न सक्नेछ । उपसमितिको गठन तथा कार्यढाँचाको मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य कुरा हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले आफै निर्धारण गर्नेछ ।

ग. गण्डकि प्रदेश सरकार र संघका संबद्ध निकायले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ को कार्यान्वयन अवस्थाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्न सक्नेछ।

५.३ समीक्षा र परिमार्जन

क. स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ को वार्षिक वा आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट प्राप्त सिकाइ र सुझावलाई हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले कार्यढाँचाको पुनरावलोकनको आधारका रूपमा ग्रहण गर्नेछ।

ख. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको गतिशील र बदलिंदो आयामलाई हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले कार्यढाँचाको पुनरावलोकनको आधारका रूपमा ग्रहण गर्नेछ।

ग. हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ को सिकाइ र पुनरावलोकनका आधारहरूलाई संस्थागत अभिलेखमा राख्नेछ।

घ. हुप्सेकोट गाउँकार्यपालिकाले उपर्युक्त सिकाइ र सुझावका आधारमा हरेक दुई वर्षमा यो स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्यढाँचा, २०८१ को पुनरावलोकन गर्नेछ ।

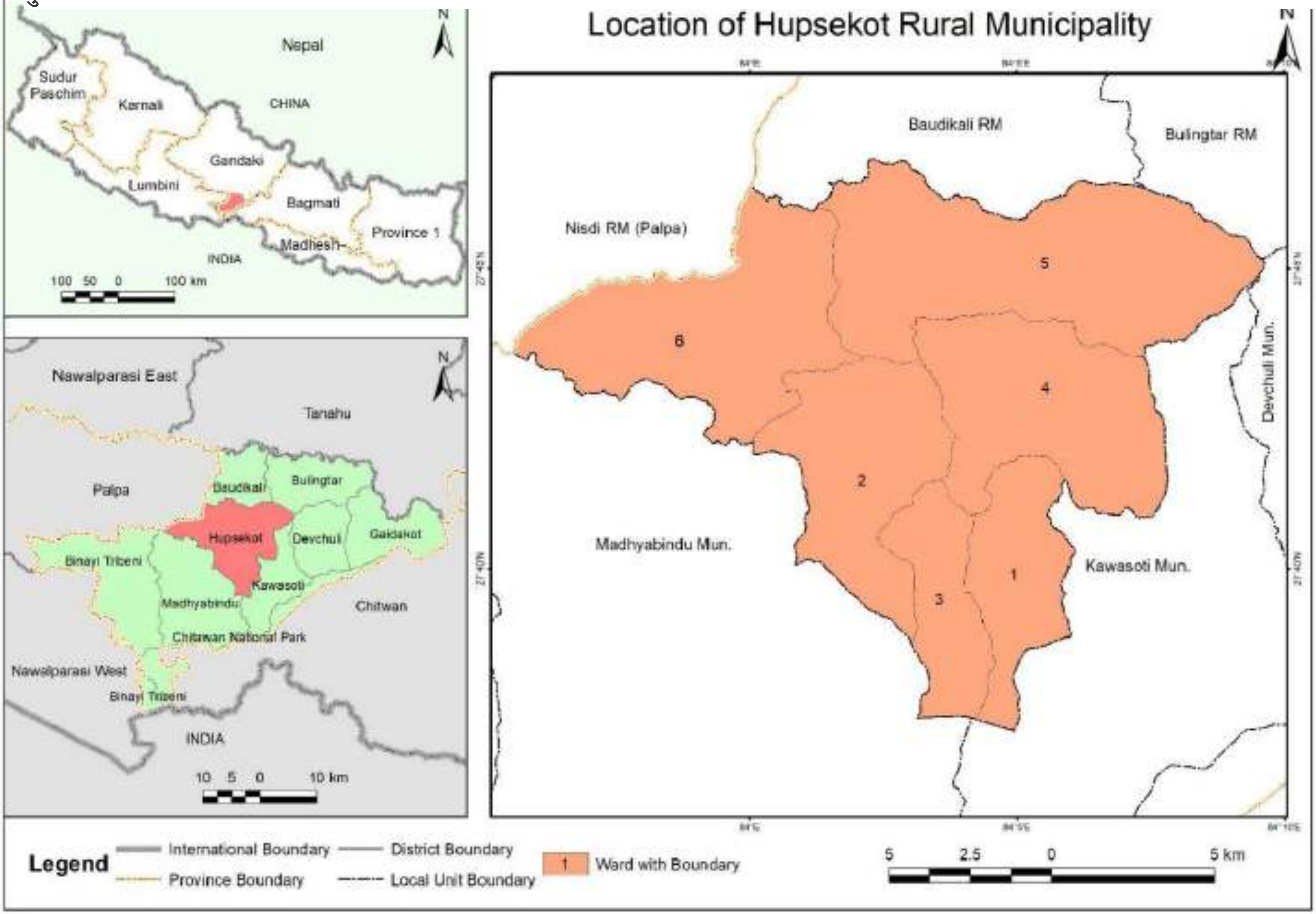
Location of Hupsekot Rural Municipality
Nepal
Sudur Paschim
Karnali
CHINA
Gandaki
Lumbini
Bagmati
Province 1
Madhesh
INDIA
100 50 0 100 km
Nawalparasi East
Tanahu
Palpa
Baudikali
Bulingtar
Hupsekot
Devchuli
Gaidakot
Binayi Tribeni
Kawasoti
Madhyabindu
Chitwan
Chitwan National Park
Nawalparasi West
Binayi Tribeni
INDIA
10 5 0 10 km
Baudikali RM
Bulingtar RM
Nisdi RM (Palpa)
Madhyabindu Mun.
Kawasoti Mun.
Devchuli Mun.
1
2
3
4
5
6
Legend
International Boundary
District Boundary
Province Boundary
Local Unit Boundary
Ward with Boundary
5 2.5 0 5 km

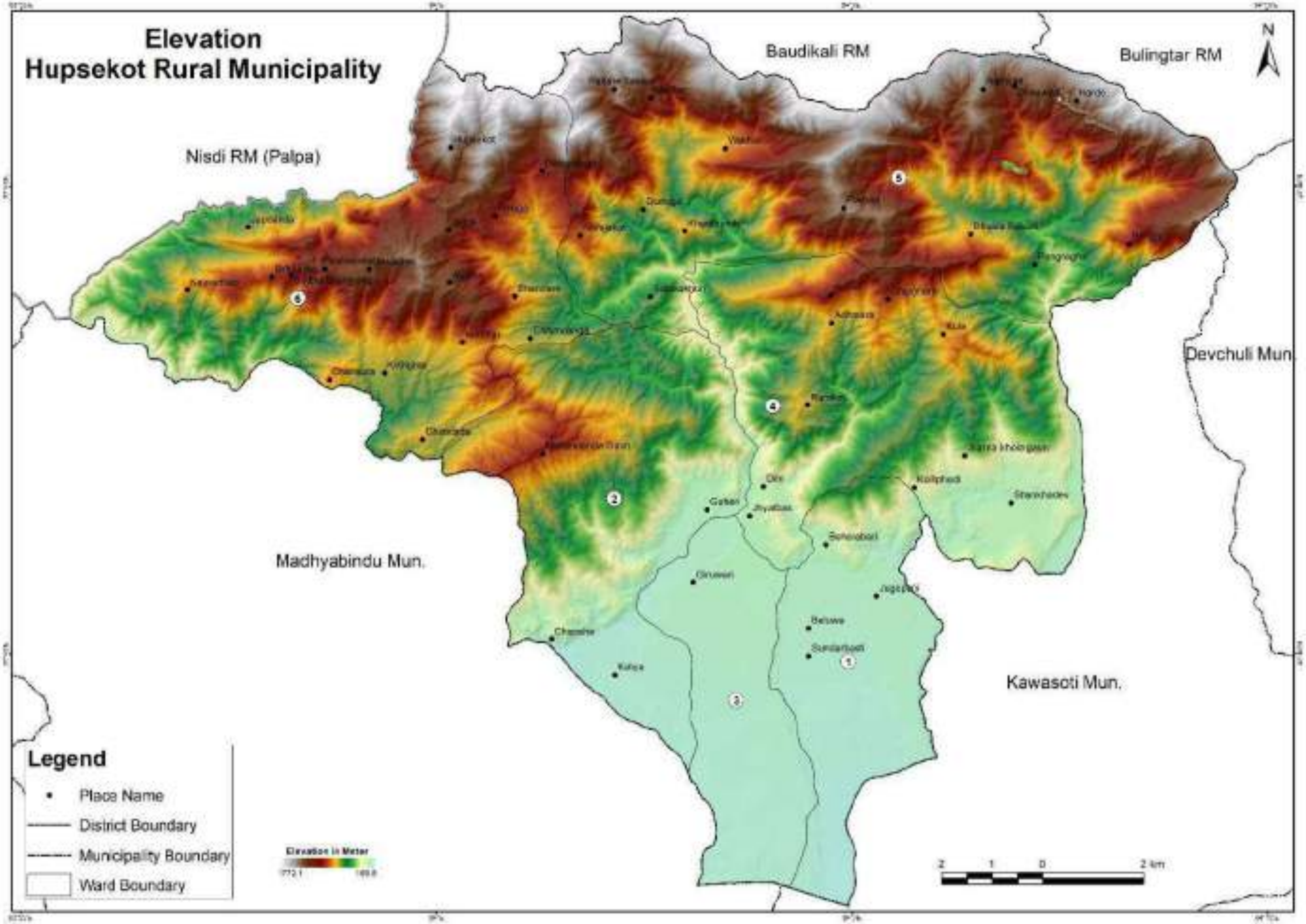
Elevation
Hupsekot Rural Municipality
Baudikali RM
Bulingtar RM
Nisdi RM (Palpa)
Devchuli Mun.
Madhyabindu Mun.
Kawasoti Mun.
Legend
Place Name
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
Elevation in Meter
2 1 0 2 km
N

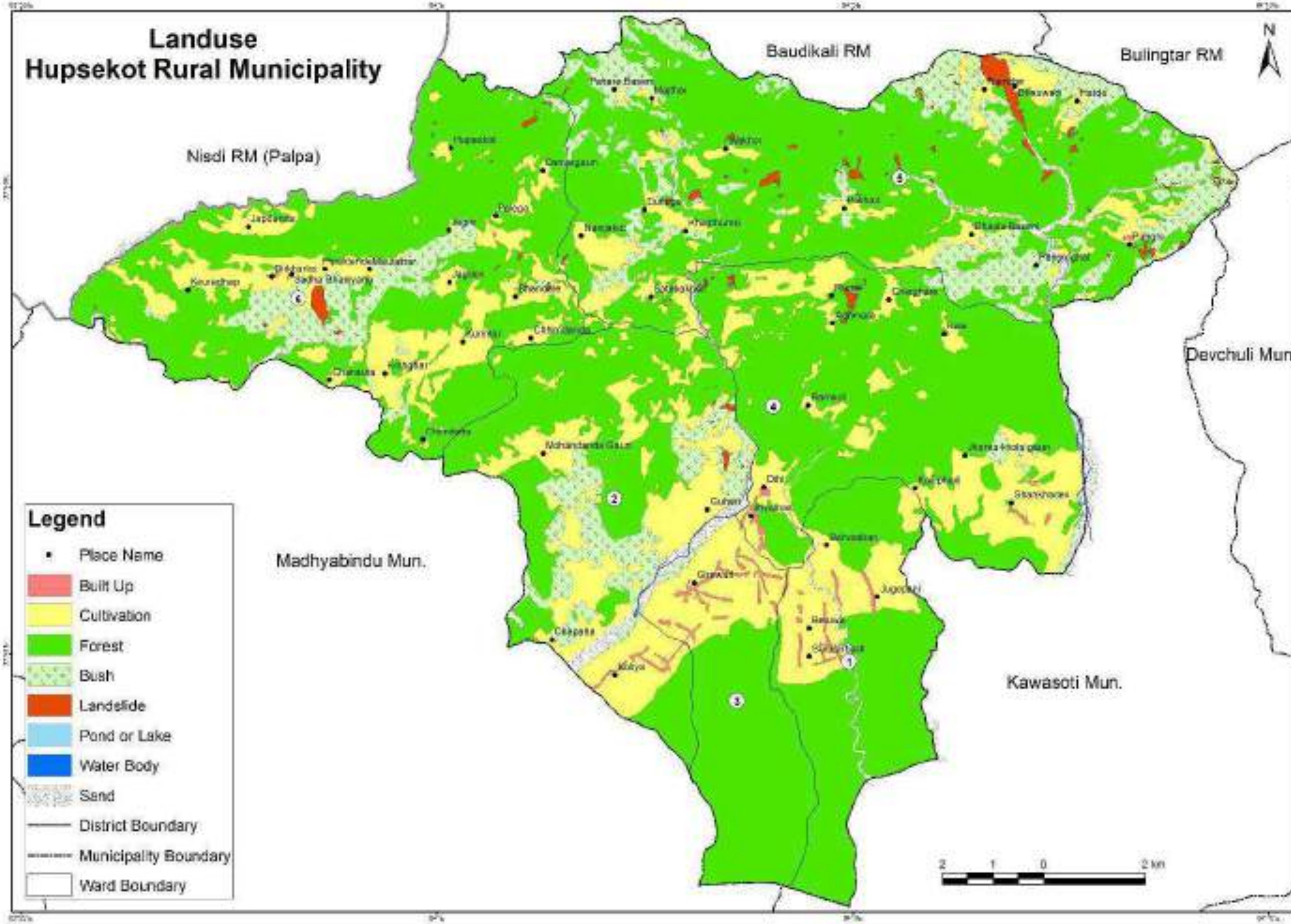
Landuse
Hupsekot Rural Municipality
Baudikali RM
Bulingtar RM
Nisdi RM (Palpa)
Devchuli Mun.
Madhyabindu Mun.
Kawasoti Mun.
N
Legend
Place Name
Built Up
Cultivation
Forest
Bush
Landslide
Pond or Lake
Water Body
Sand
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
2 1 0 2 km

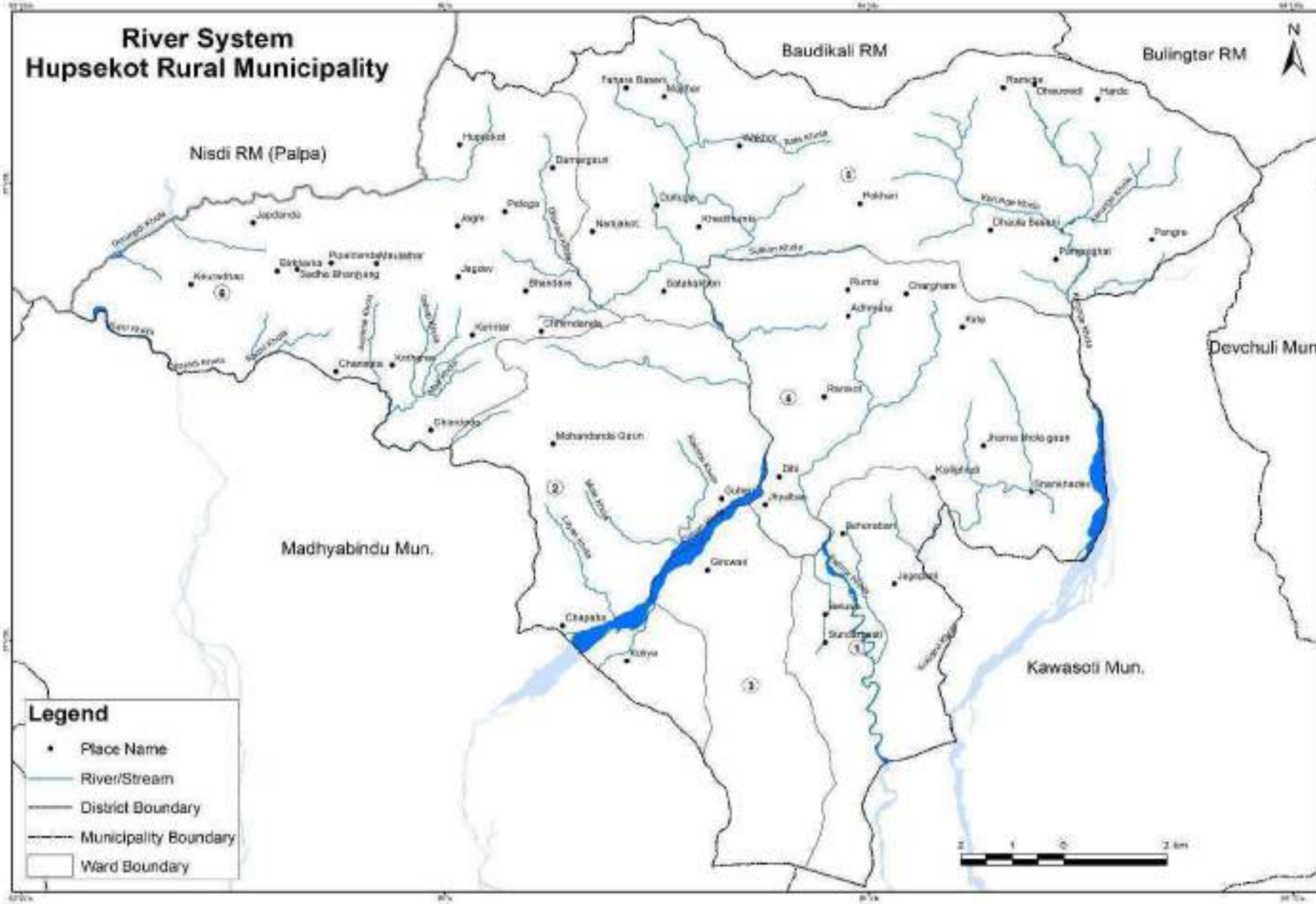

River System
Hupsekot Rural Municipality
Nisdi RM (Palpa)
Baudikali RM
Bulingtar RM
Devchuli Mun.
Madhyabindu Mun.
Kawasoti Mun.
N
Legend
Place Name
River/Stream
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
2 km

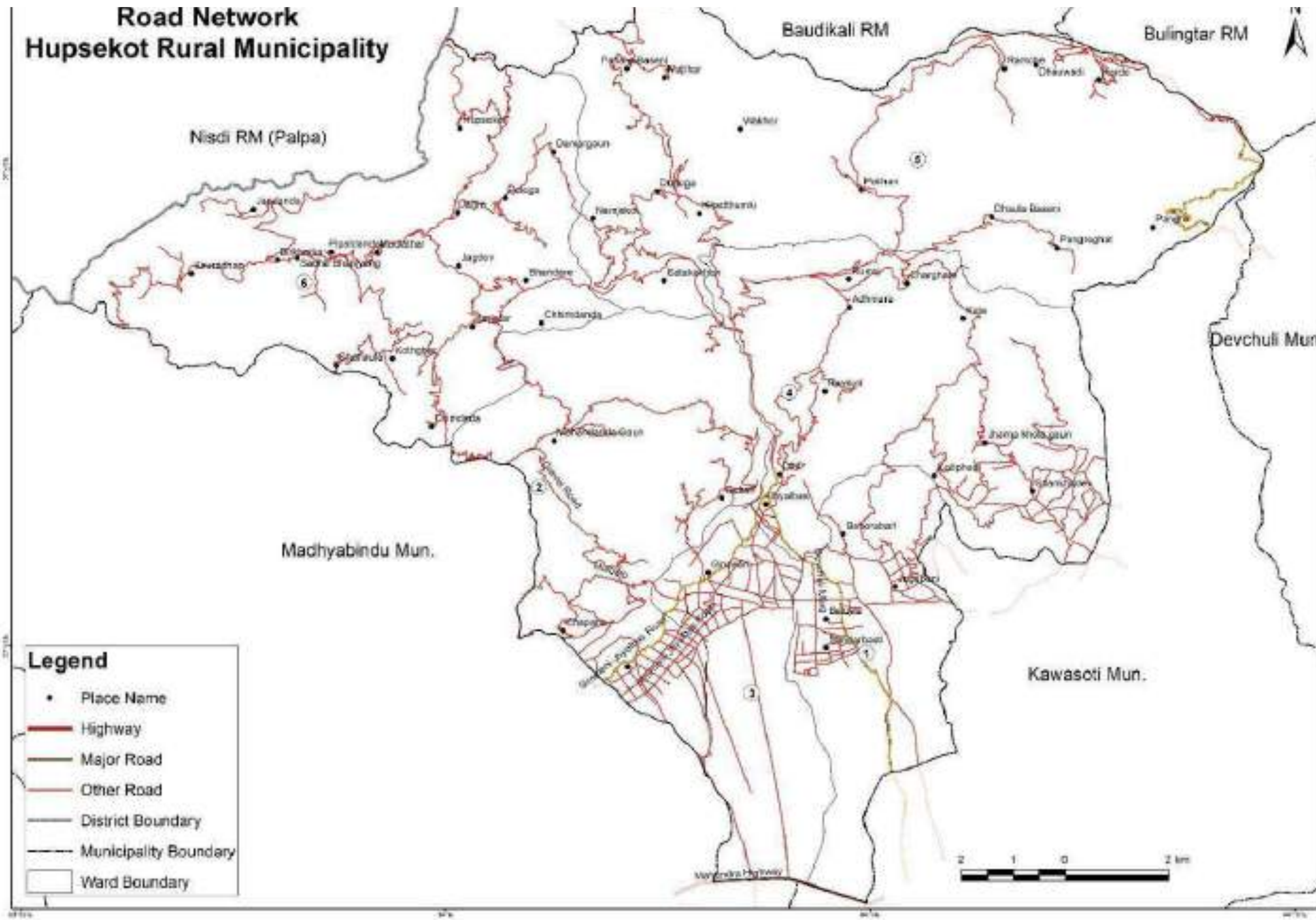
Road Network
Hupsekot Rural Municipality
Baudikali RM
Bulingtar RM
Nisdi RM (Palpa)
Devchuli Mun.
Madhyabindu Mun.
Kawasoti Mun.
Legend
Place Name
Highway
Major Road
Other Road
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
2 1 0 2 km

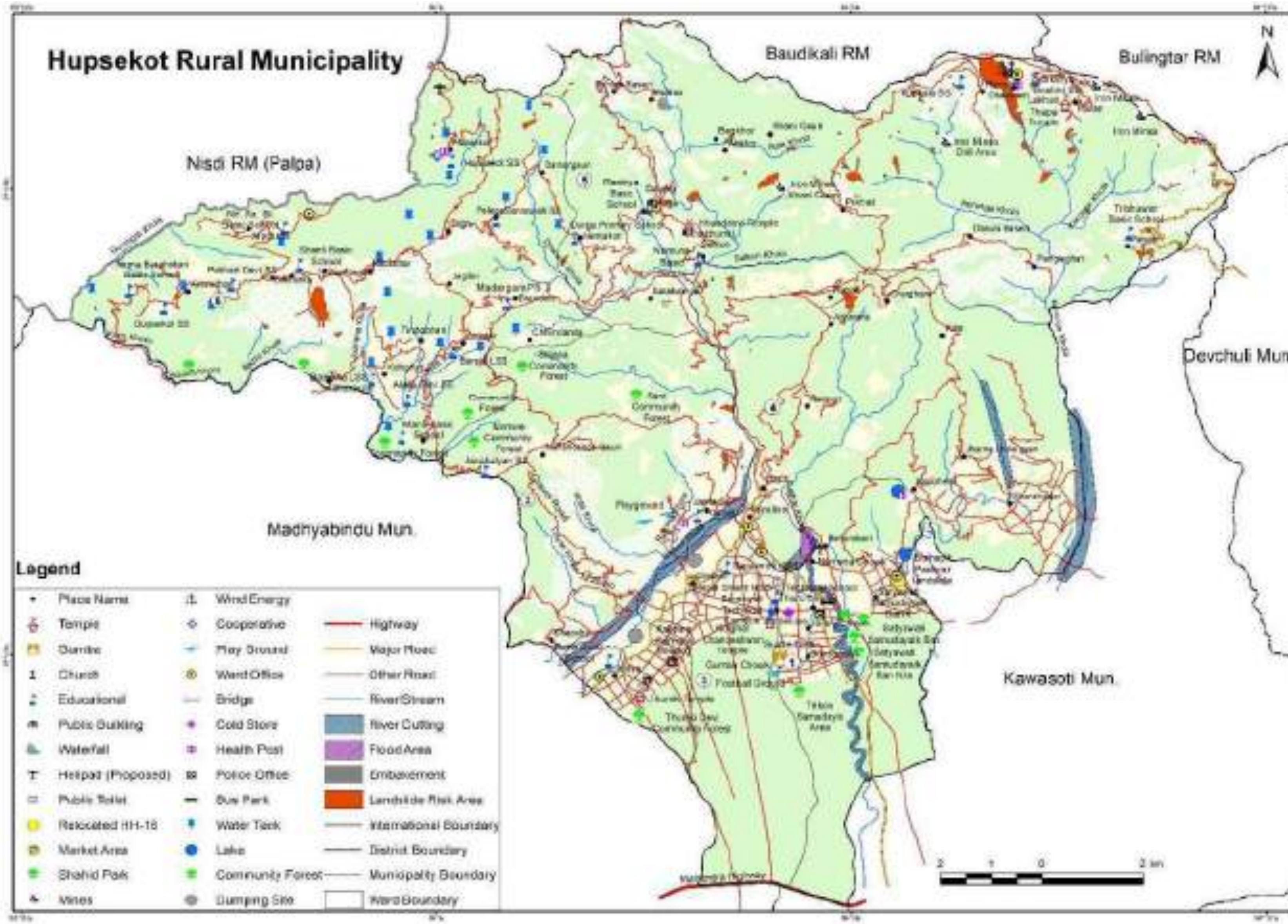
Hupsekot Rural Municipality
Baudikali RM
Bulingtar RM
N
Nisdi RM (Palpa)
Devchuli Mun.
Madhyabindu Mun.
Kawasoti Mun.
Legend
Place Name
Temple
Shrine
Church
Educational
Public Building
Waterfall
Helipad (Proposed)
Public Toilet
Relocated HH-18
Market Area
Shahid Park
Mines
Wind Energy
Cooperative
Play Ground
Ward Office
Bridge
Cold Store
Health Post
Police Office
Bus Park
Water Tank
Lake
Community Forest
Dumping Site
Highway
Major Road
Other Road
River/Stream
River Cutting
Flood Area
Embankment
Landslide Risk Area
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
2 1 0 2 km

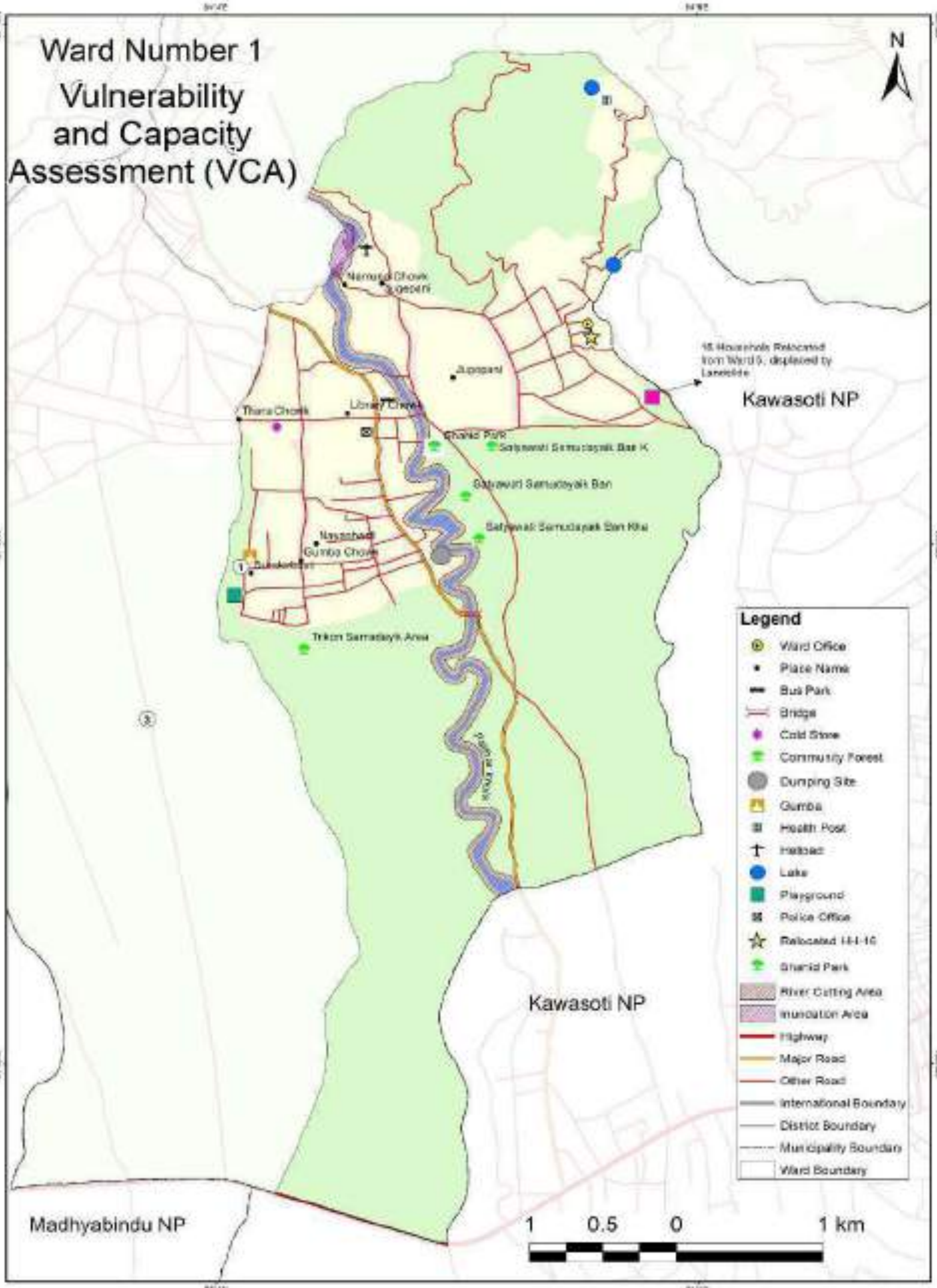
Ward Number 1
Vulnerability
and Capacity
Assessment (VCA)
N
Jugepani
Thana Chowk
Library Chowk
Shahid Park
Satyawati Samudayak Ban
Gumba Chowk
Trikon Samudayik Area
Kawasoti NP
Kawasoti NP
Madhyabindu NP
Legend
Ward Office
Place Name
Bus Park
Bridge
Cold Store
Community Forest
Dumping Site
Gumba
Health Post
Helipad
Lake
Playground
Police Office
Shahid Park
River Cutting Area
Inundation Area
Highway
Major Road
Other Road
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
1 0.5 0 1 km

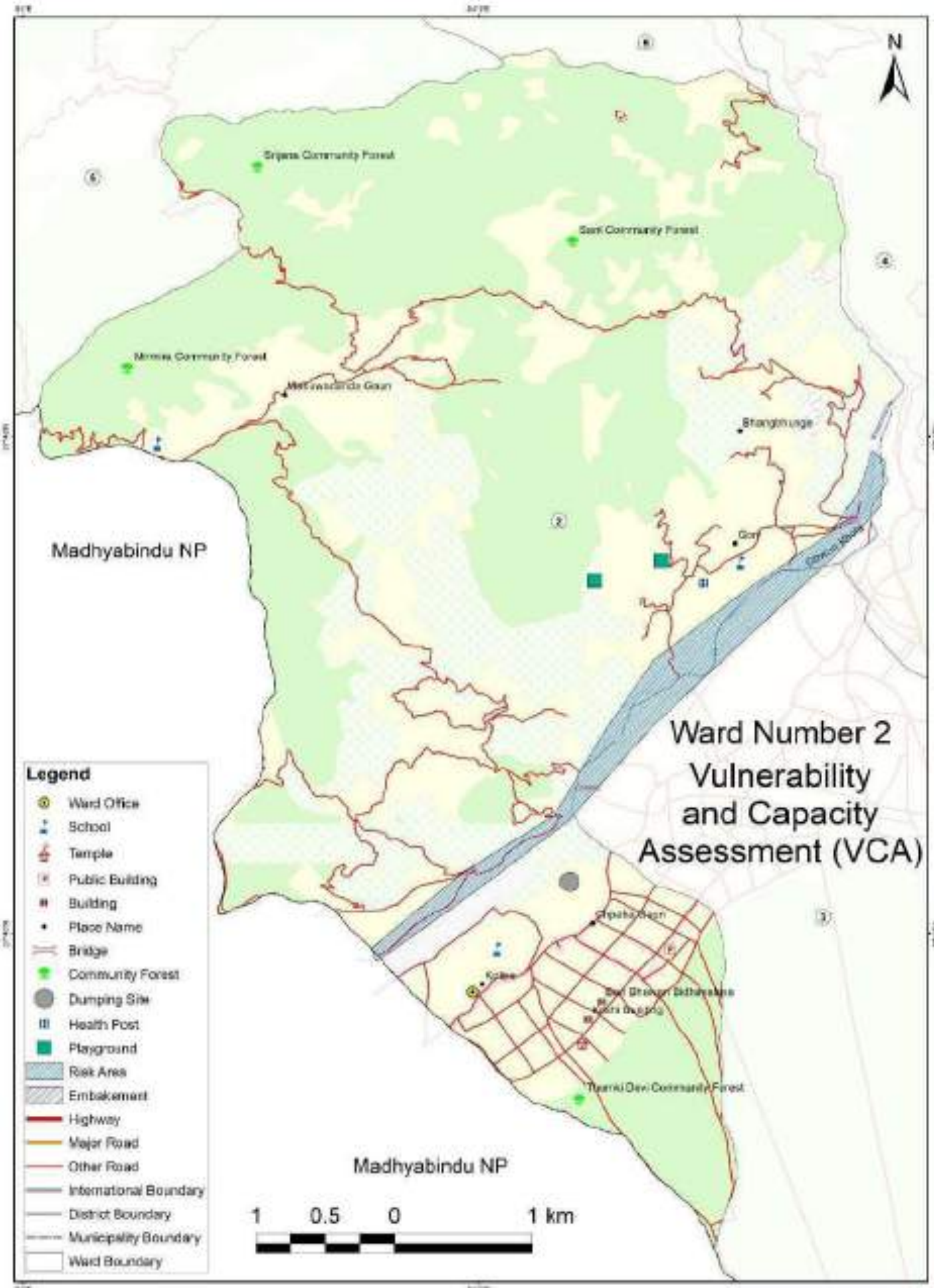
N
Madhyabindu NP
Ward Number 2
Vulnerability
and Capacity
Assessment (VCA)
Legend
Ward Office
School
Temple
Public Building
Building
Place Name
Bridge
Community Forest
Dumping Site
Health Post
Playground
Risk Area
Embakement
Highway
Major Road
Other Road
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
Madhyabindu NP
1 0.5 0 1 km

लज

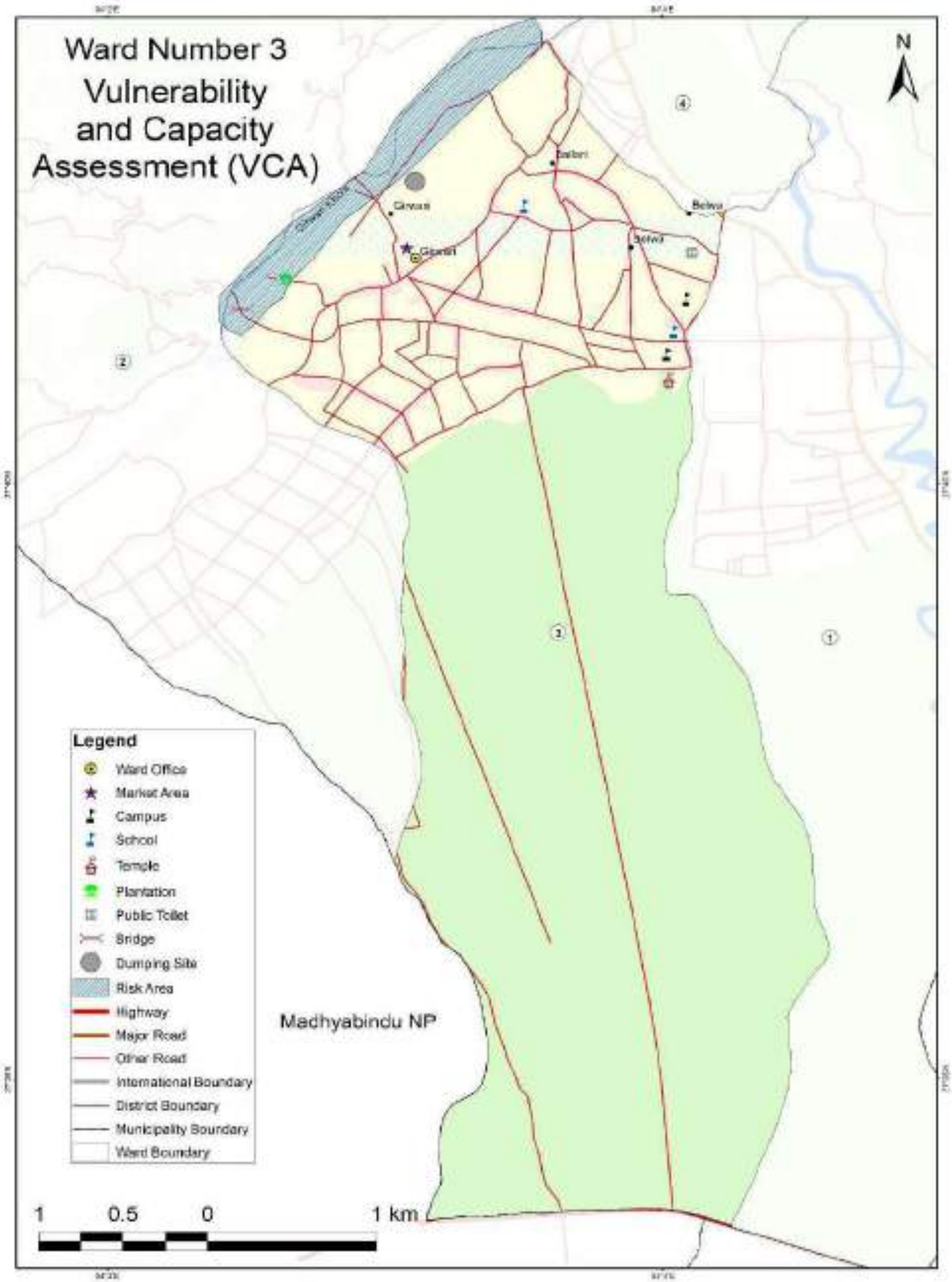
Ward Number 3
Vulnerability
and Capacity
Assessment (VCA)
N
Legend
Ward Office
Market Area
Campus
School
Temple
Plantation
Public Toilet
Bridge
Dumping Site
Risk Area
Highway
Major Road
Other Road
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
Madhyabindu NP
1 0.5 0 1 km

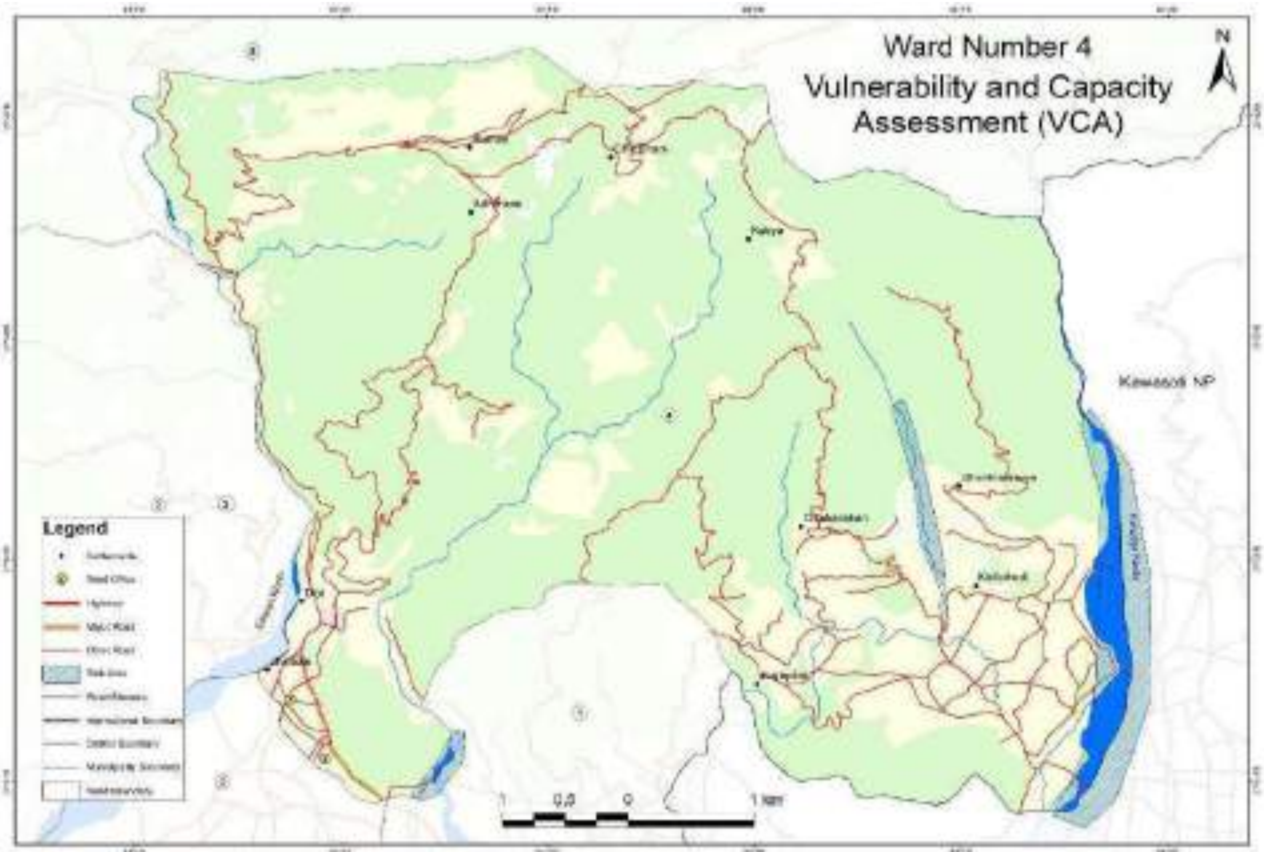
Ward Number 4
Vulnerability and Capacity
Assessment (VCA)
N
Kawasoti NP
Legend
1 0.5 0 1 km

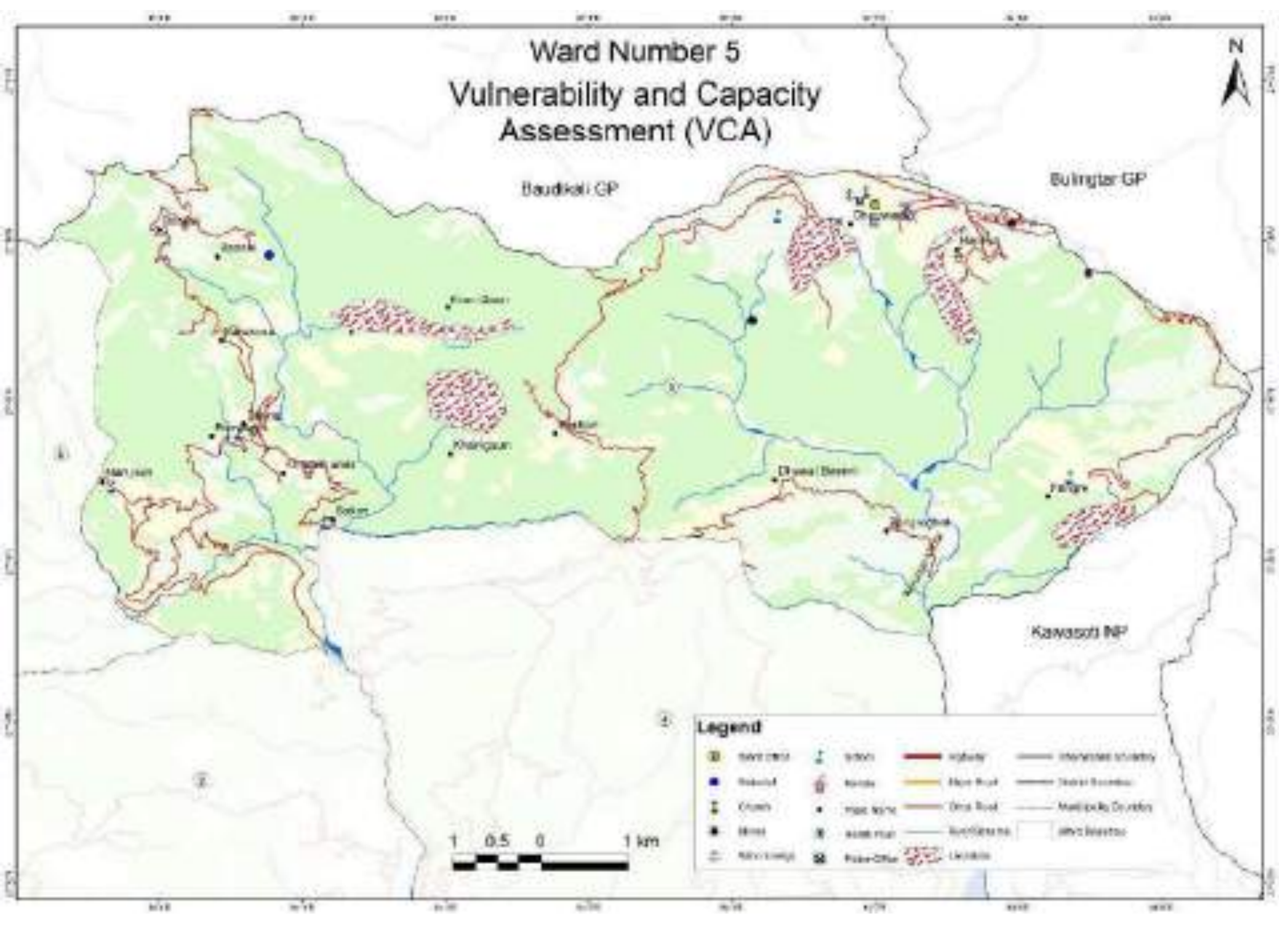
Ward Number 5
Vulnerability and Capacity
Assessment (VCA)
N
Baudikali GP
Bulingtar GP
Kawasoti NP
Legend
1 0.5 0 1 km

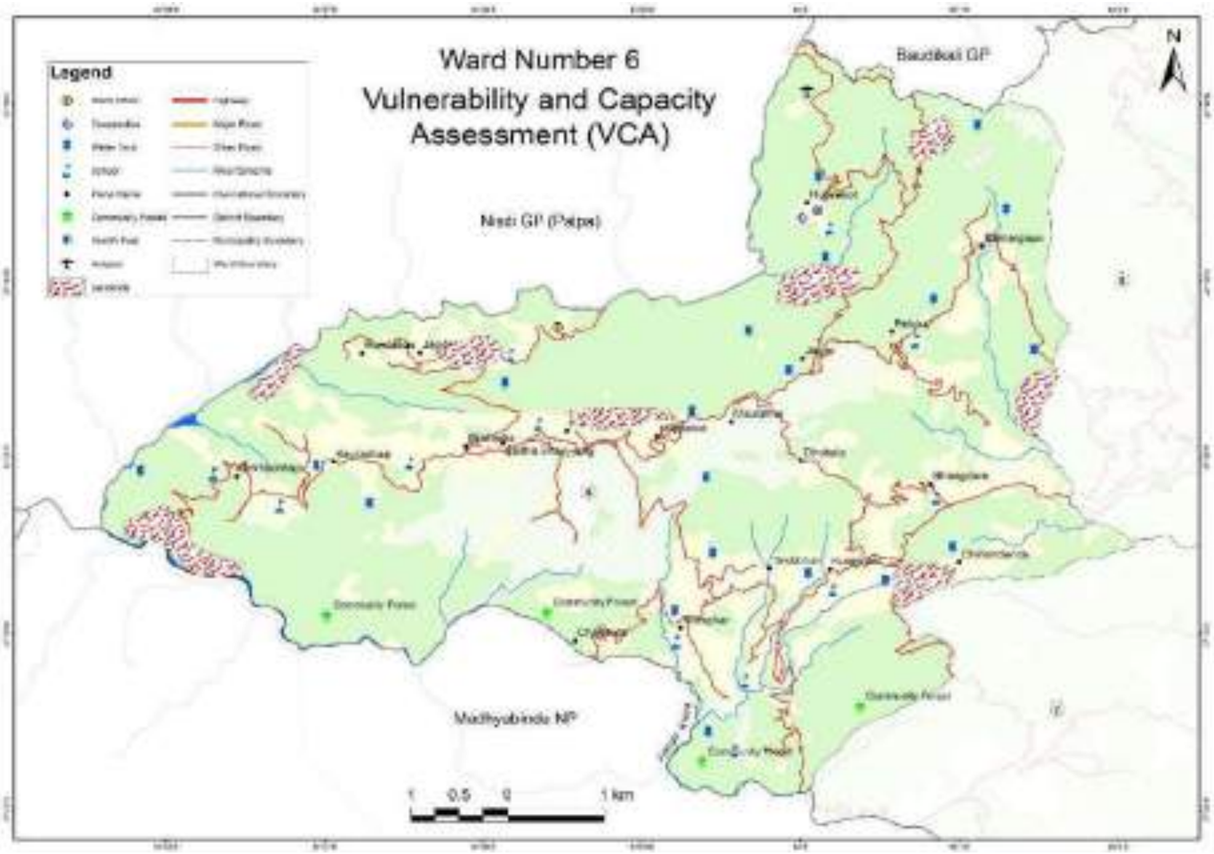
Ward Number 6
Vulnerability and Capacity
Assessment (VCA)
Legend
Baudikali GP
Nisdi GP (Palpa)
Madhyabindu NP
Community Forest
1 0.5 0 1 km
N

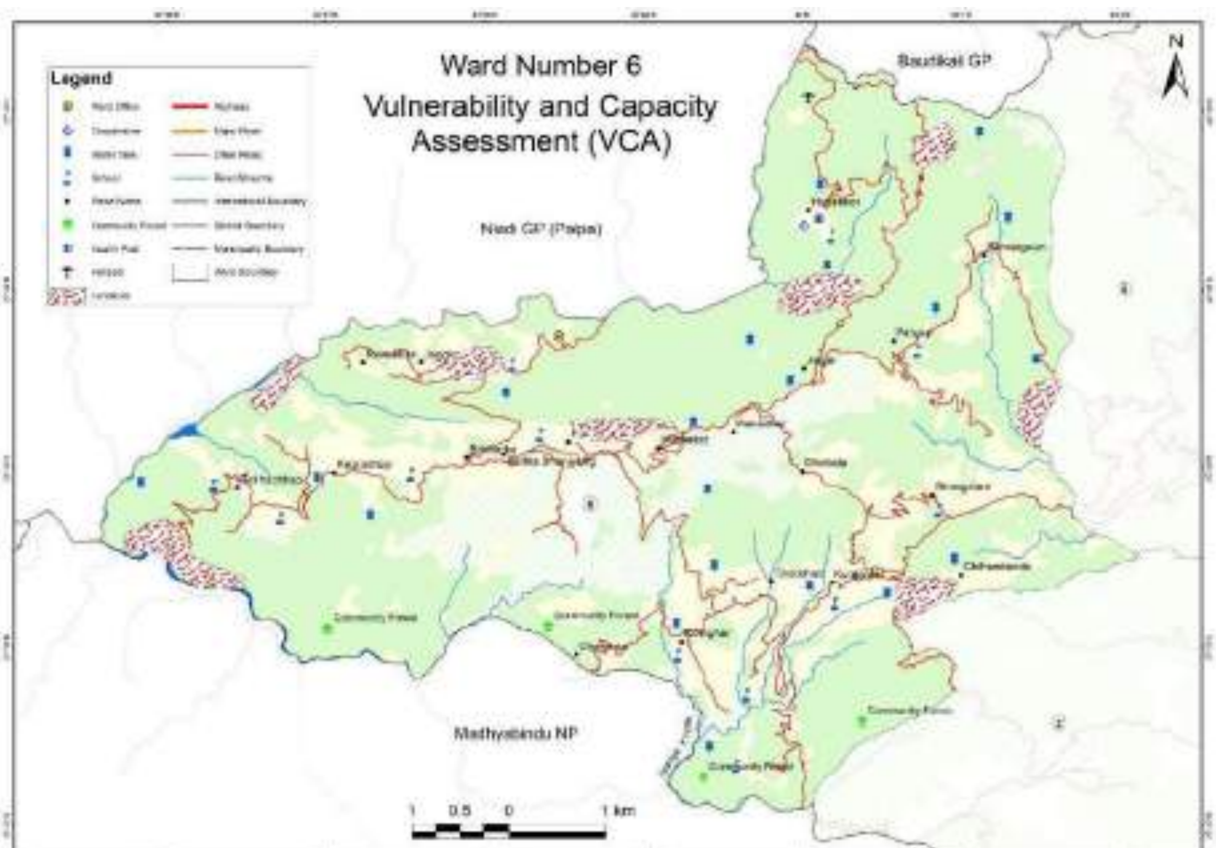
Ward Number 6
Vulnerability and Capacity
Assessment (VCA)
Legend
Baudikali GP
Nisdi GP (Palpa)
Madhyabindu NP
Community Forest
1 0.5 0 1 km
N

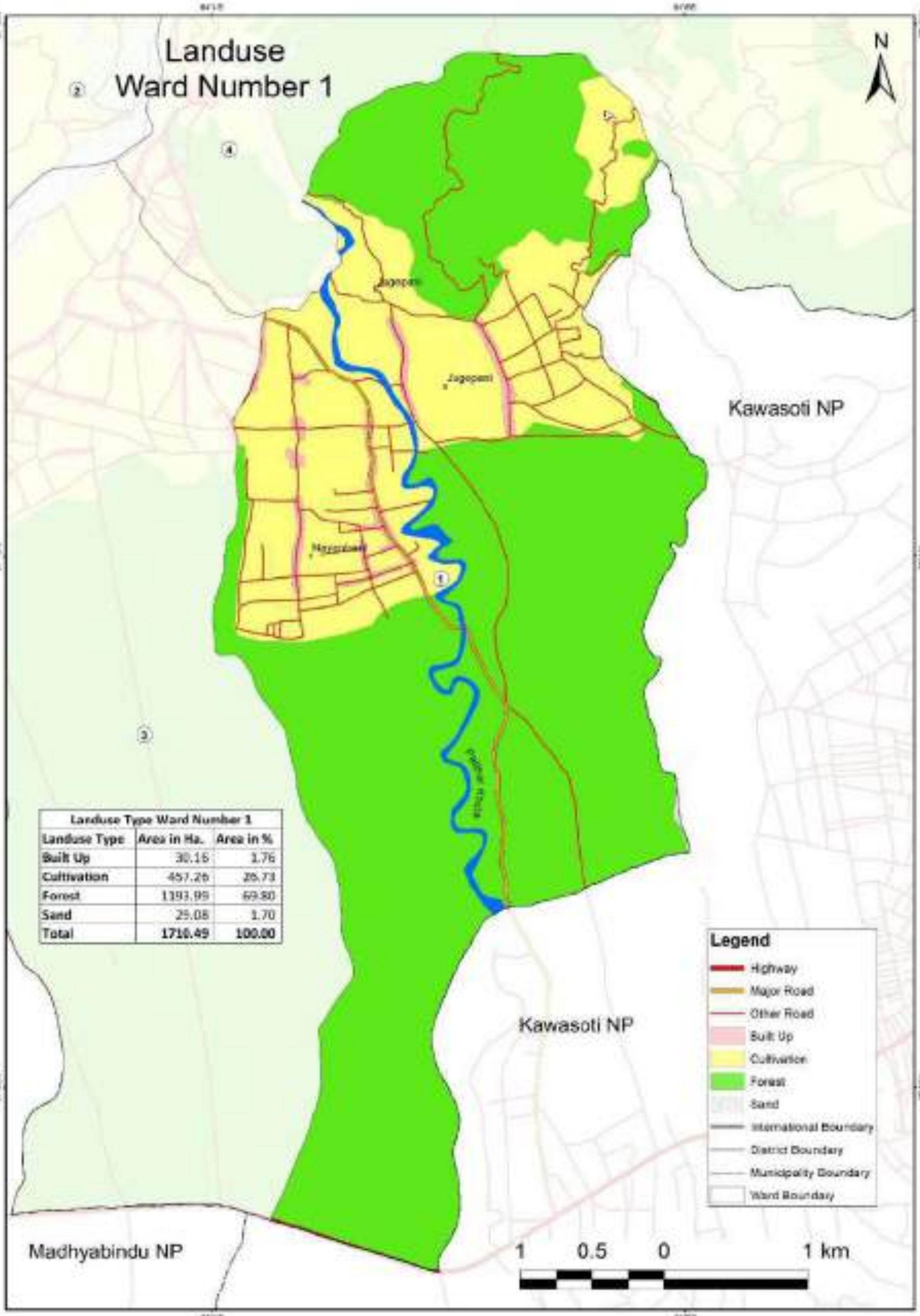

Landuse Type	Area in Ha.	Area in %
Built Up	30.16	1.76
Cultivation	457.26	26.73
Forest	1193.99	69.80
Sand	29.08	1.70
Total	1710.49	100.00

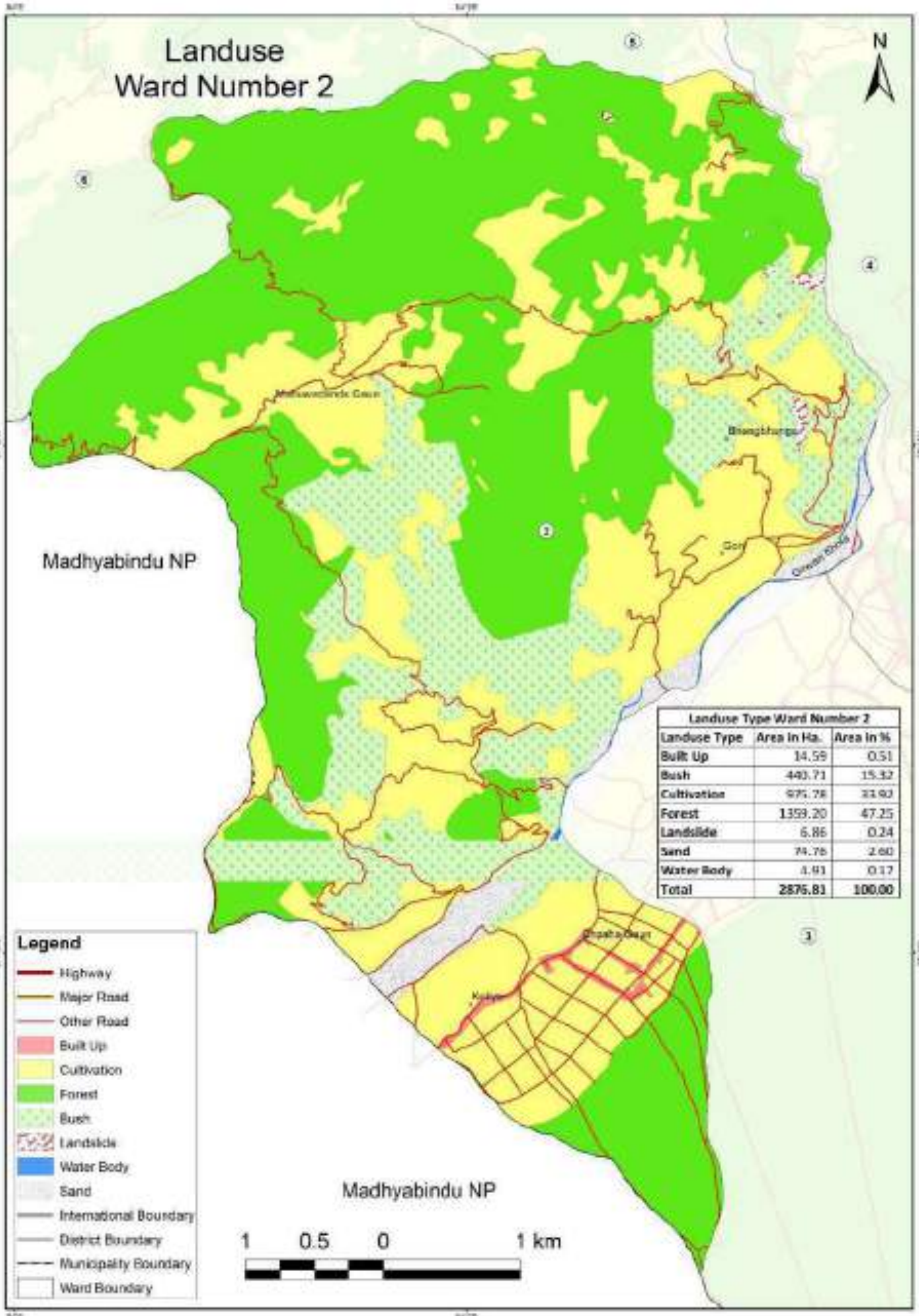

Landuse
Ward Number 2
N
Madhyabindu NP
Madhyabindu NP
Gon
Landuse Type Ward Number 2
Landuse Type | Area in Ha. | Area in %
Built Up | 14.59 | 0.51
Bush | 440.71 | 15.32
Cultivation | 975.78 | 33.92
Forest | 1359.20 | 47.25
Landslide | 6.86 | 0.24
Sand | 74.76 | 2.60
Water Body | 4.91 | 0.17
Total | 2876.81 | 100.00
Legend
Highway
Major Road
Other Road
Built Up
Cultivation
Forest
Bush
Landslide
Water Body
Sand
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
1 0.5 0 1 km

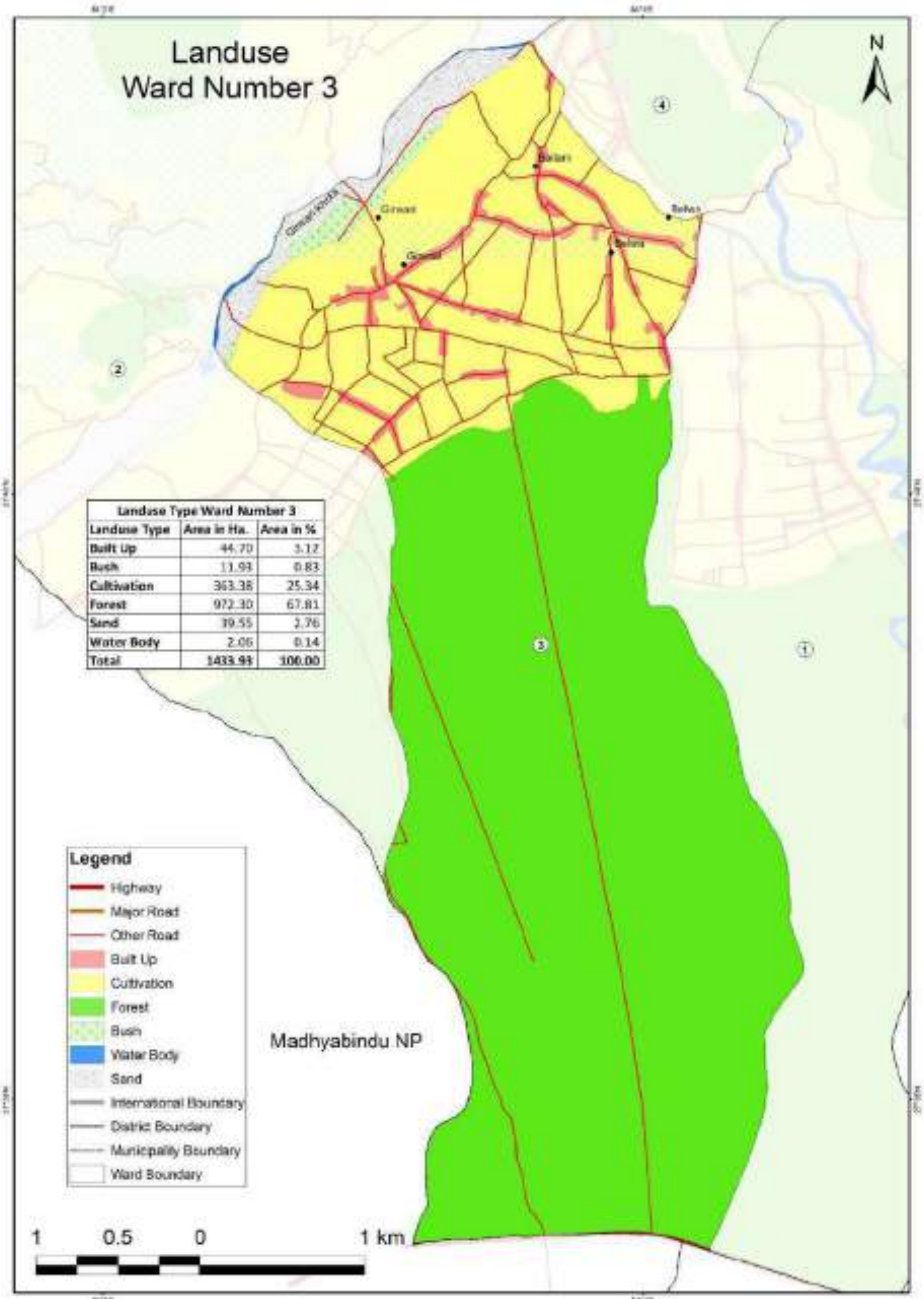

Landuse Type Ward Number 3		
Landuse Type	Area in Ha.	Area in %
Built Up	44.70	3.12
Bush	11.93	0.83
Cultivation	363.38	25.34
Forest	972.30	67.81
Sand	39.55	2.76
Water Body	2.06	0.14
Total	1433.93	100.00

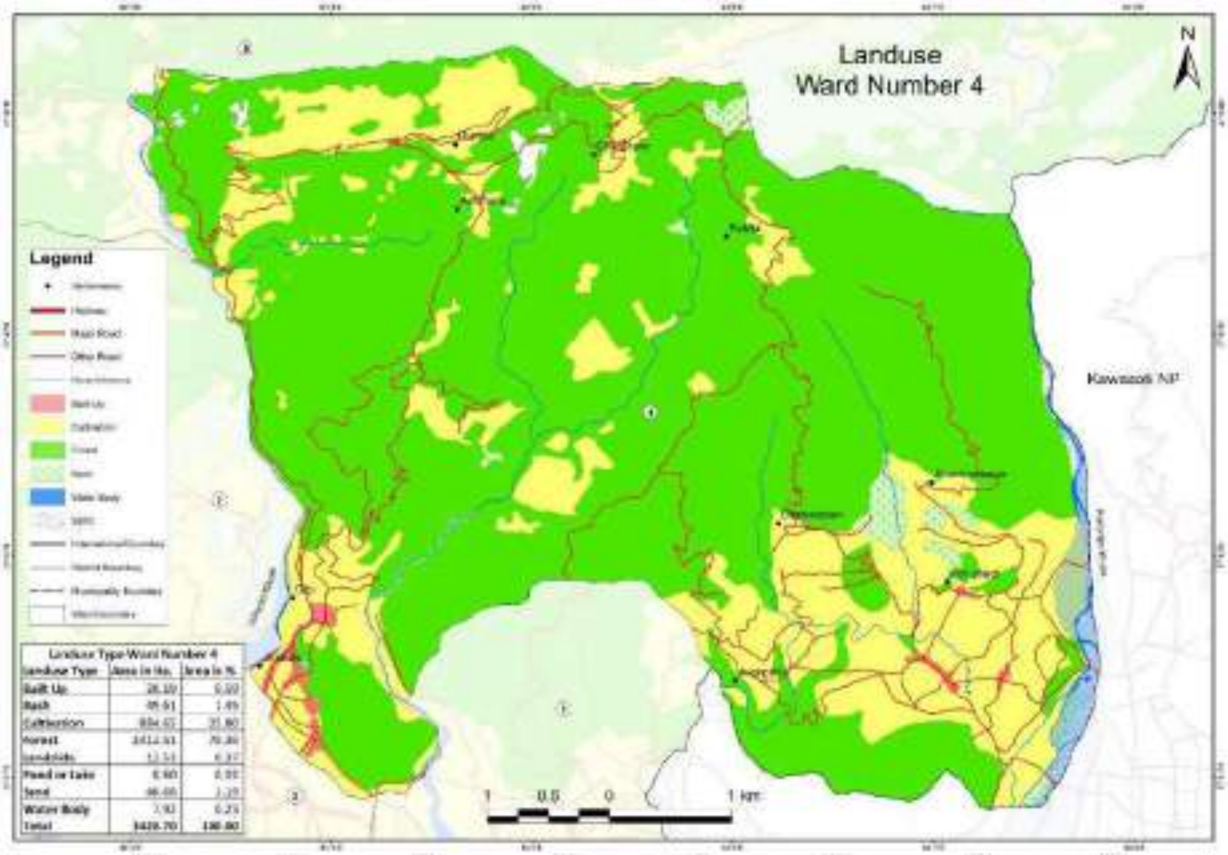
Landuse
Ward Number 4
N
Legend
Kawasoti NP
1 0.5 0 1 km

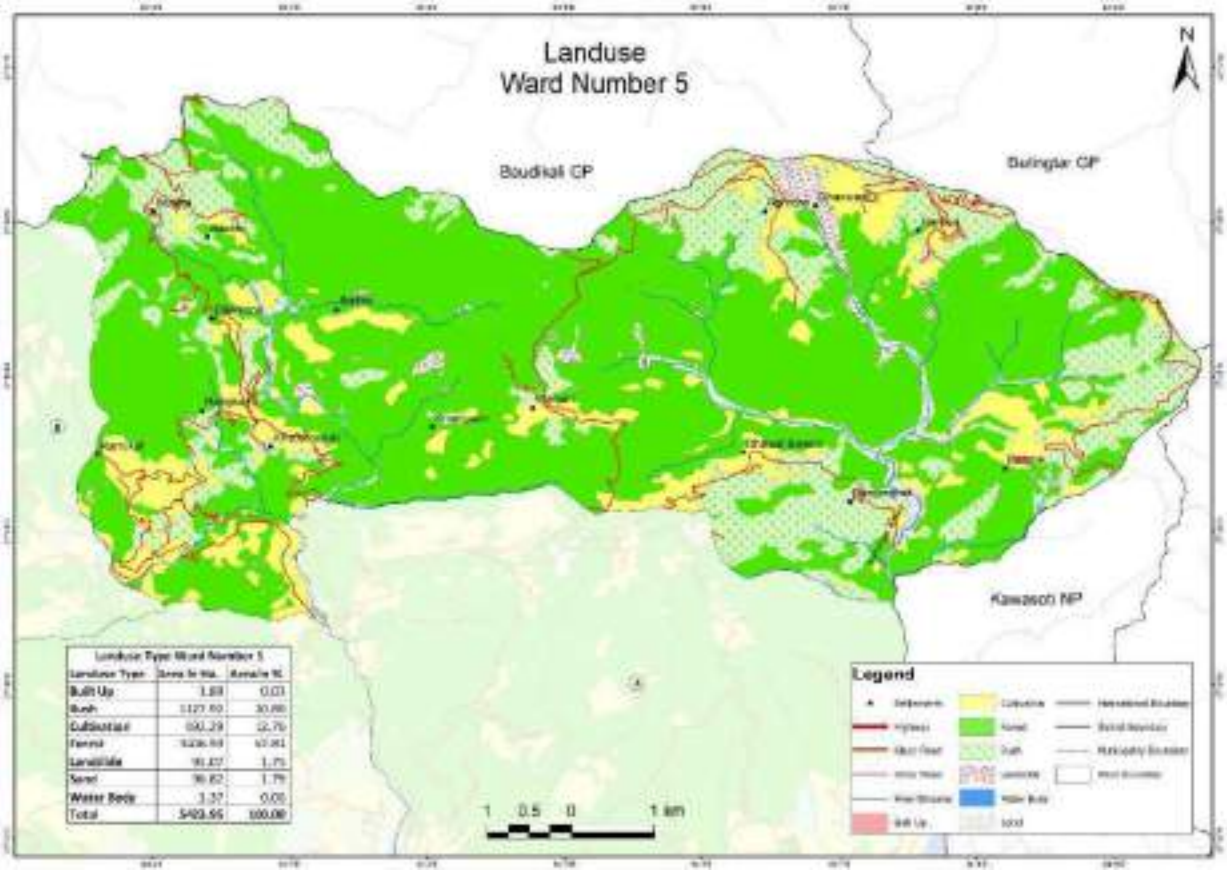
Landuse
Ward Number 5
N
Boudikali GP
Bulingtar GP
Kawasoti NP
Legend
1 0.5 0 1 km

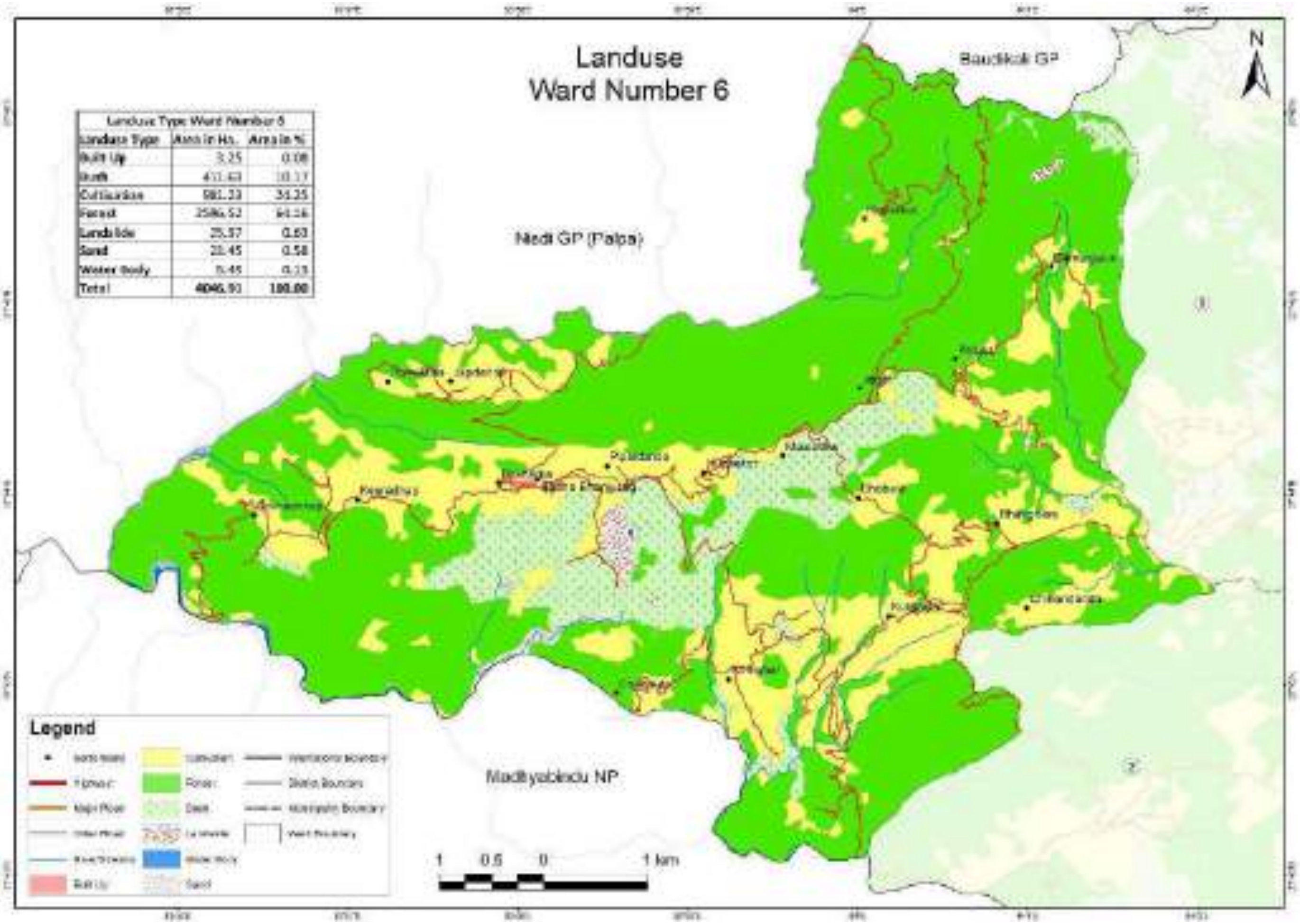

Landuse
Ward Number 6
Landuse Type Ward Number 6
Landuse Type | Area in Ha. | Area in %
Built Up | 3.25 | 0.08
Bush | 411.63 | 10.17
Cultivation | 981.33 | 34.25
Forest | 2596.52 | 64.16
Landslide | 25.57 | 0.63
Sand | 23.45 | 0.58
Water Body | 5.45 | 0.13
Total | 4046.91 | 100.00
Baudikali GP
Nisdi GP (Palpa)
Madhyabindu NP
N
Legend
1 0.5 0 1 km

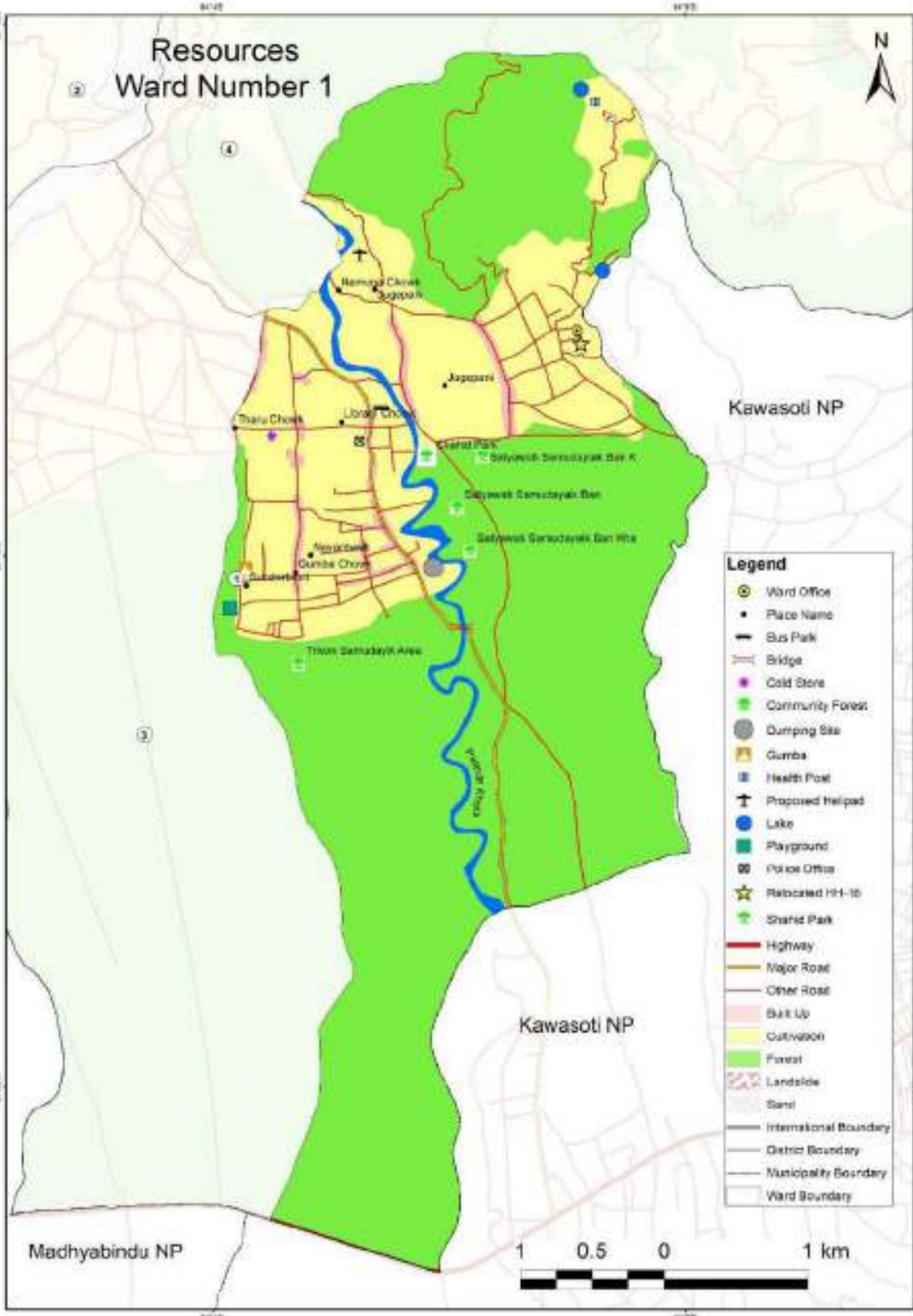
Resources
Ward Number 1
N
Kawasoti NP
Kawasoti NP
Madhyabindu NP
Tharu Chowk
Jugepani
Shahid Park
Legend
Ward Office
Place Name
Bus Park
Bridge
Cold Store
Community Forest
Dumping Site
Gumba
Health Post
Proposed Helipad
Lake
Playground
Police Office
Relocated HH-16
Shahid Park
Highway
Major Road
Other Road
Built Up
Cultivation
Forest
Landslide
Sand
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
1 0.5 0 1 km

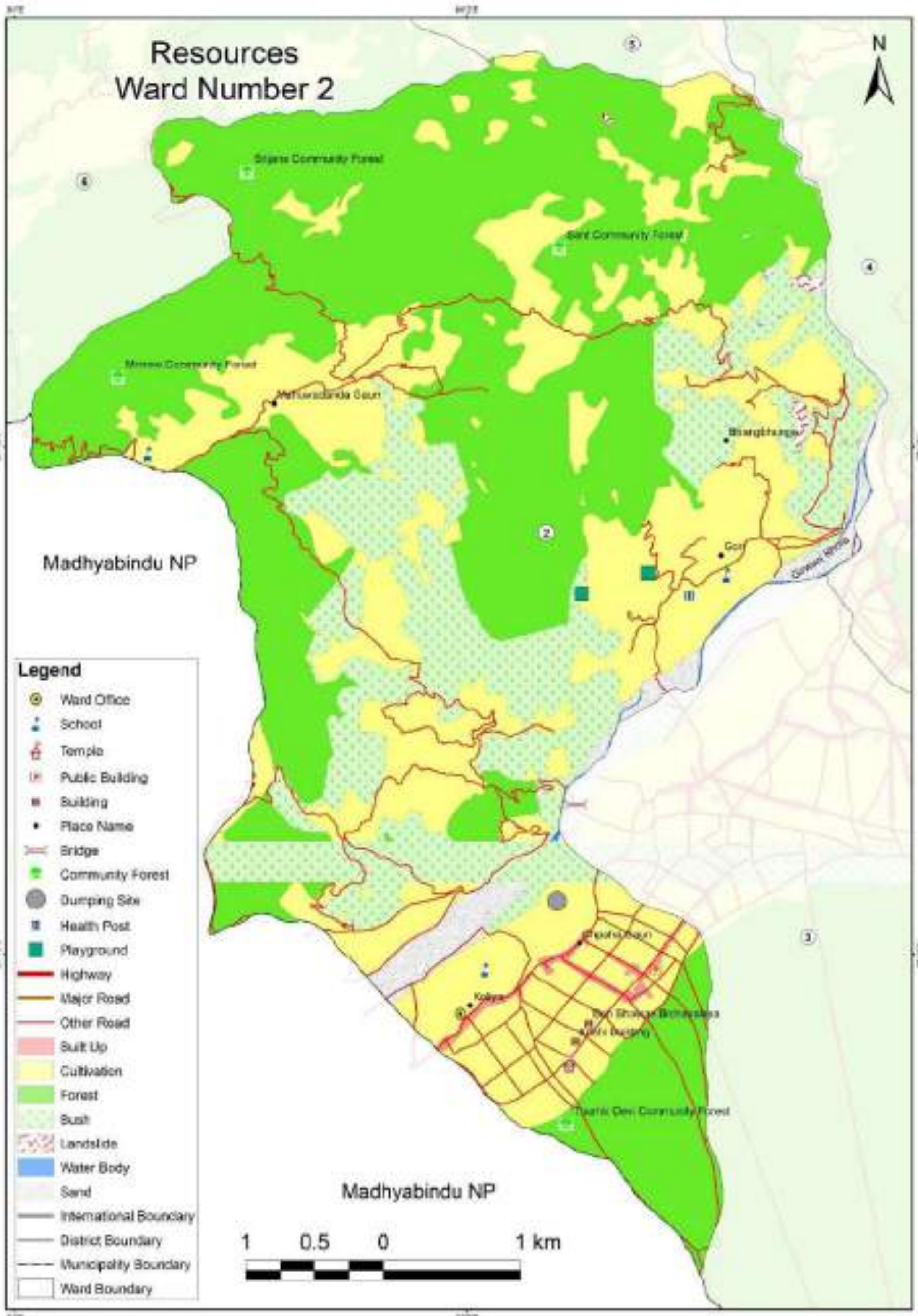
Resources
Ward Number 2
N
Madhyabindu NP
Madhyabindu NP
Legend
Ward Office
School
Temple
Public Building
Building
Place Name
Bridge
Community Forest
Dumping Site
Health Post
Playground
Highway
Major Road
Other Road
Built Up
Cultivation
Forest
Bush
Landslide
Water Body
Sand
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
1 0.5 0 1 km

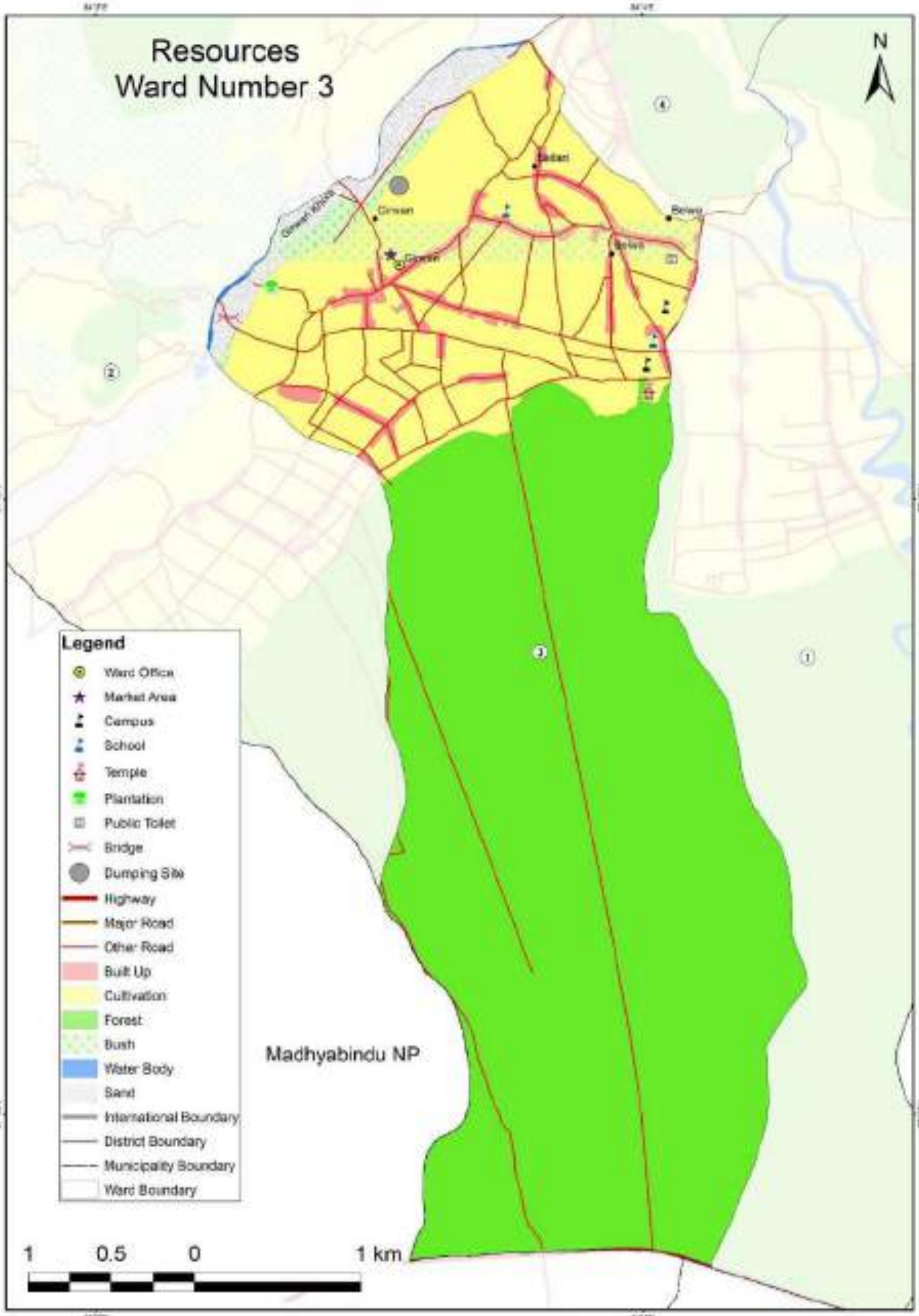

Resources
Ward Number 3
N
Legend
Ward Office
Market Area
Campus
School
Temple
Plantation
Public Toilet
Bridge
Dumping Site
Highway
Major Road
Other Road
Built Up
Cultivation
Forest
Bush
Water Body
Sand
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward Boundary
Madhyabindu NP
1
0.5
0
1 km

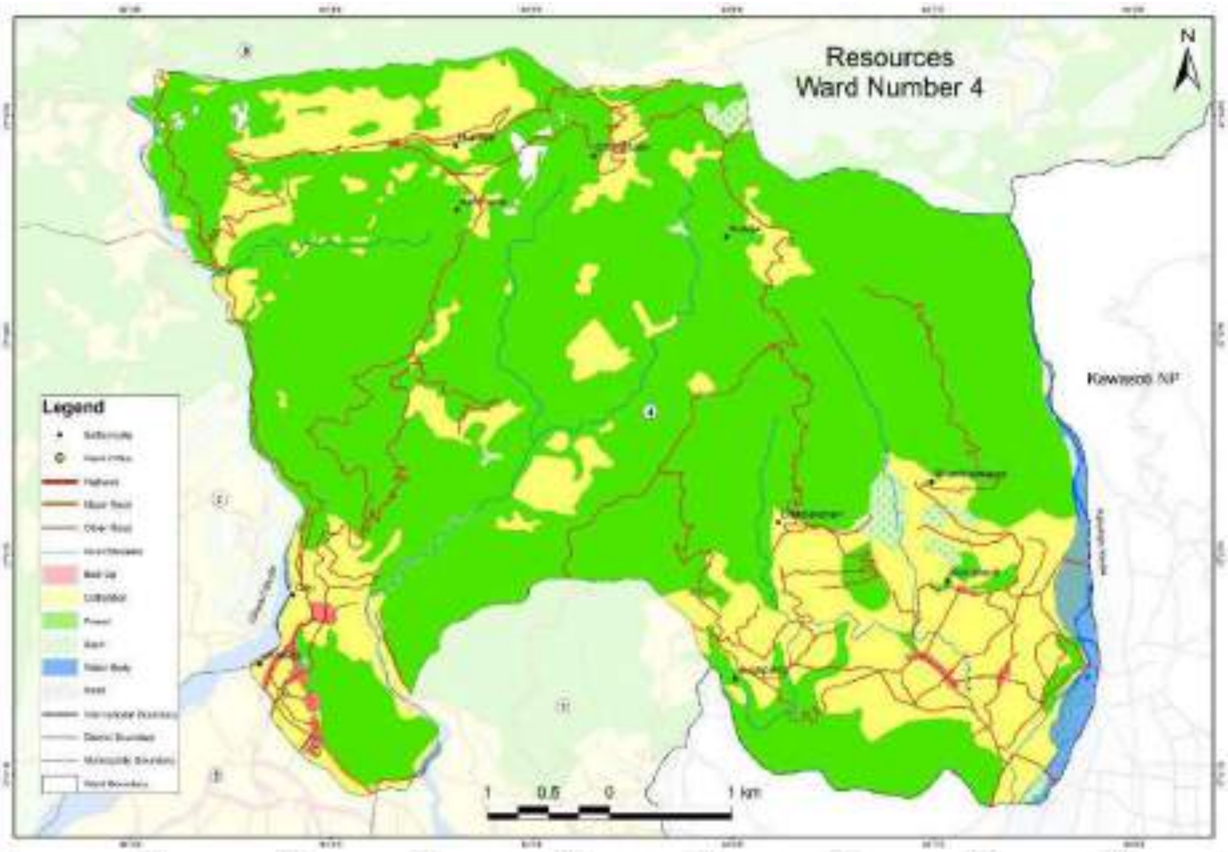
Resources
Ward Number 4
N
Kawasoti NP
Legend
1 0.5 0 1 km

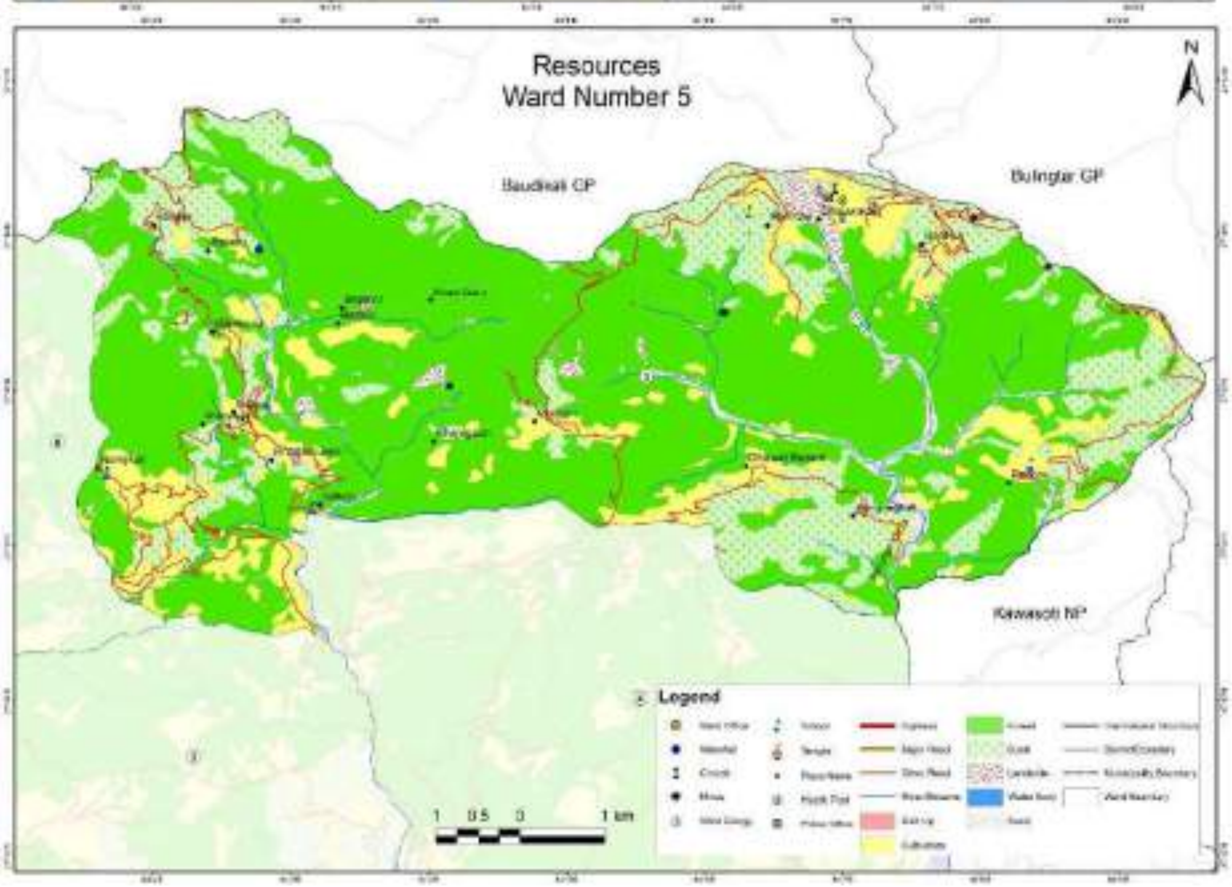
Resources
Ward Number 5
N
Baudikali GP
Bulingtar GP
Kawasoti NP
Legend
1 0.5 0 1 km

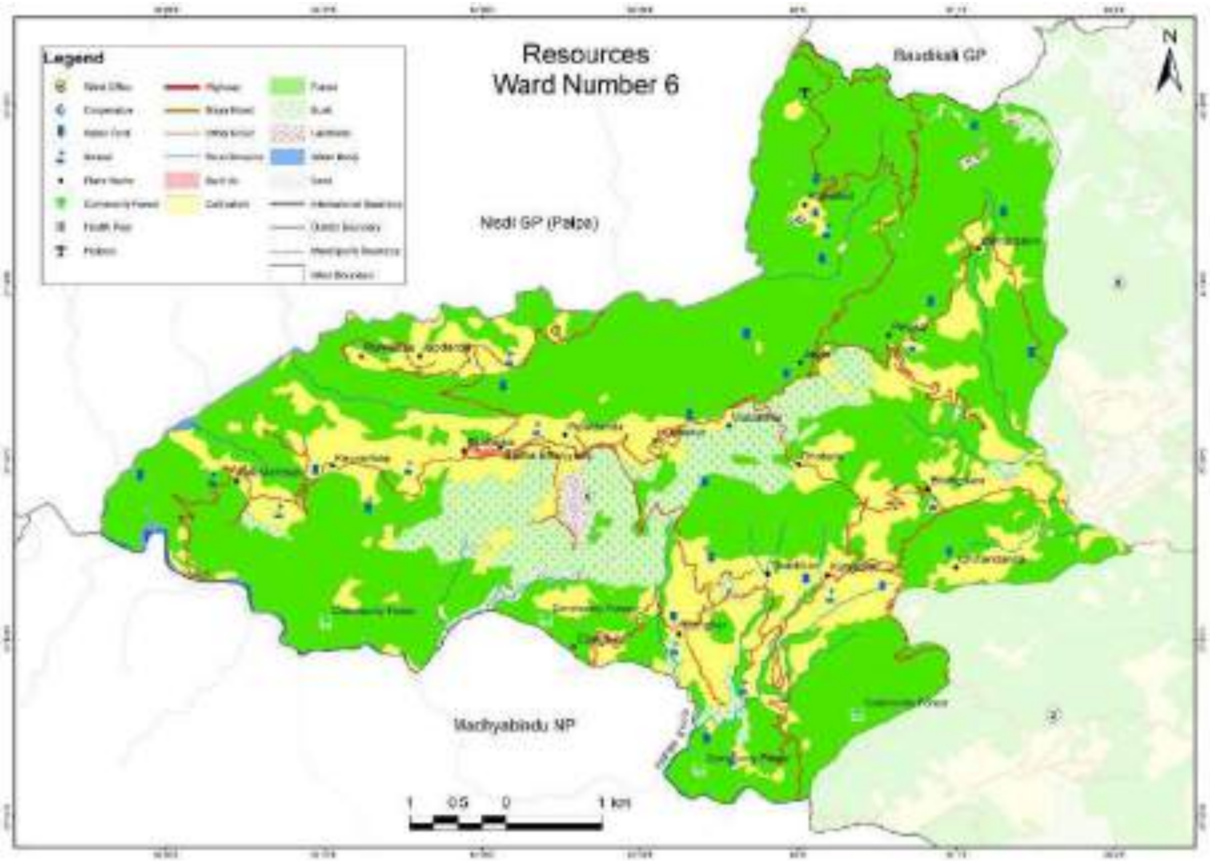
Resources
Ward Number 6
Legend
Cooperative
Cultivation
Baudikali GP
Nisdi GP (Palpa)
Madhyabindu NP
N
1 0.5 0 1 km

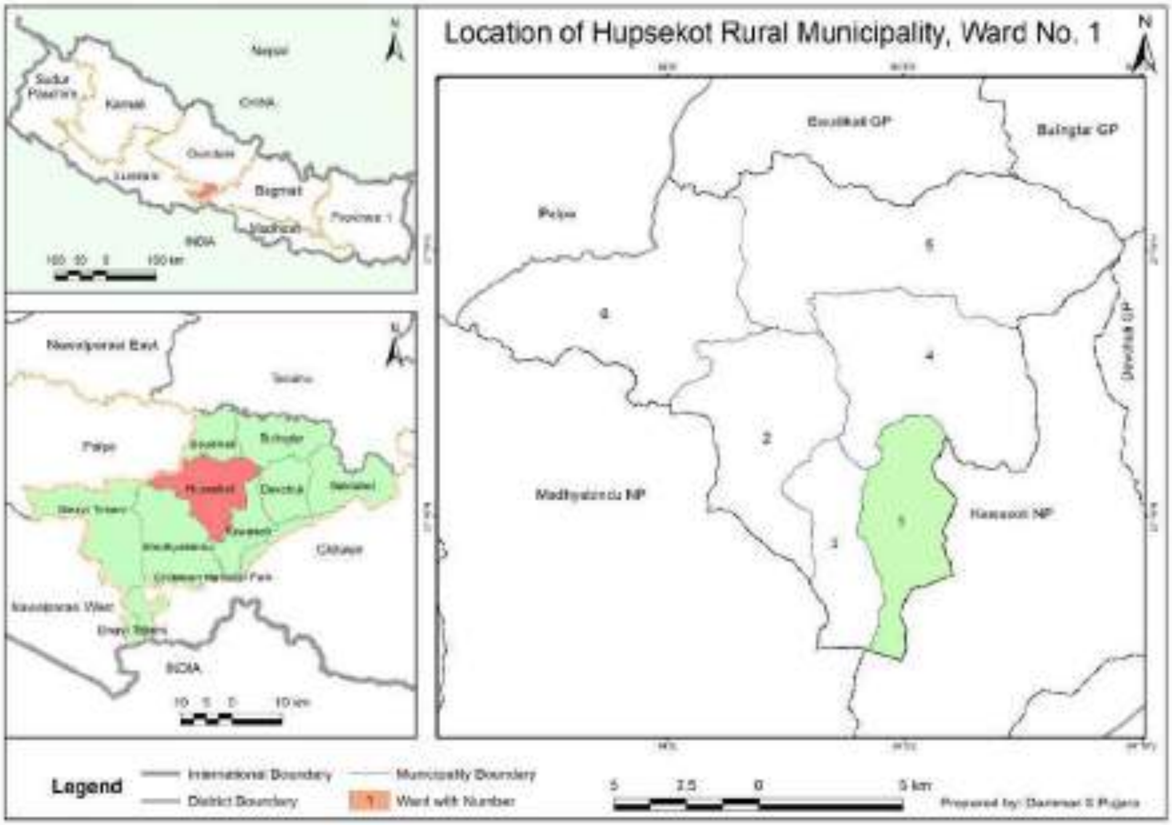
Location of Hupsekot Rural Municipality, Ward No. 1
Baudikali GP
Bulingtar GP
Palpa
Madhyabindu NP
Kawasoti NP
Devchuli GP
Nawalparasi East
Tanahu
Chitwan
INDIA
CHINA
Legend
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward with Number
Prepared by: Danmar S Pujara

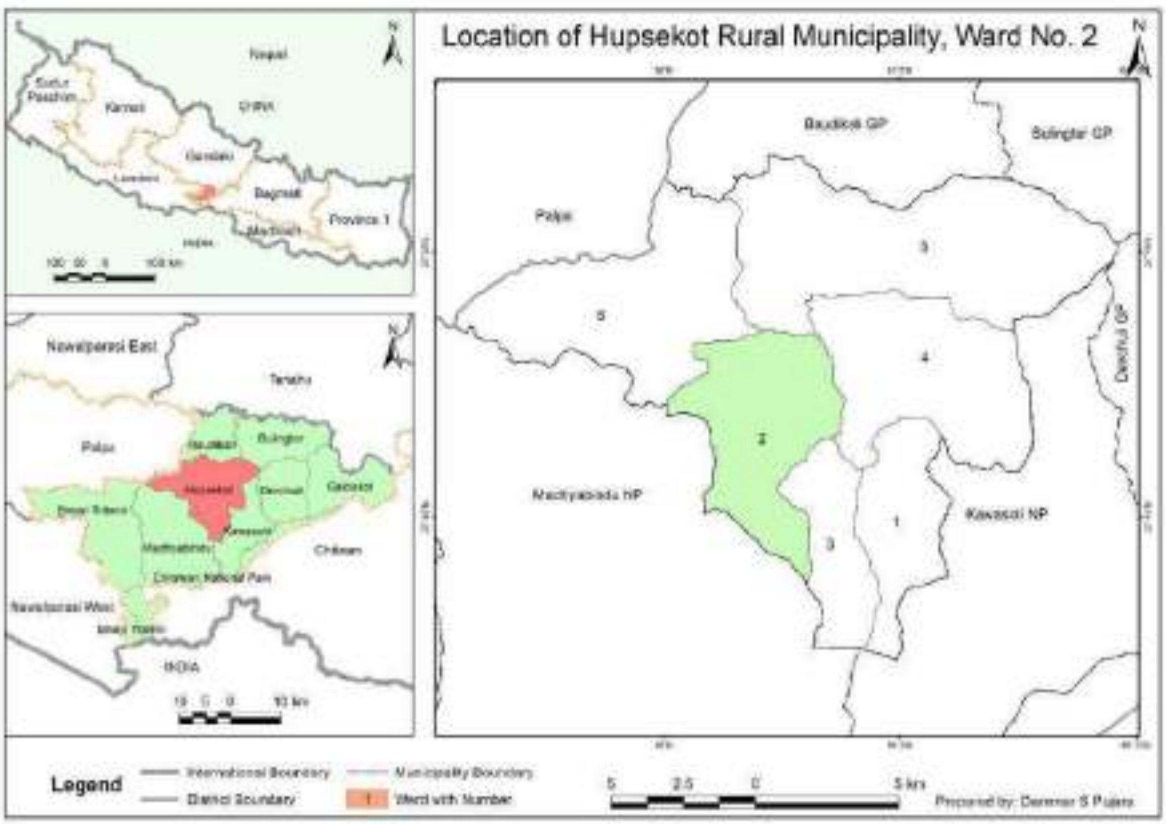
Location of Hupsekot Rural Municipality, Ward No. 2
Baudikali GP
Bulingtar GP
Palpa
Madhyabindu NP
Kawasoti NP
Devchuli GP
Nawalparasi East
Tanahu
Chitwan
INDIA
CHINA
Legend
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward with Number
Prepared by: Danmar S Pujara

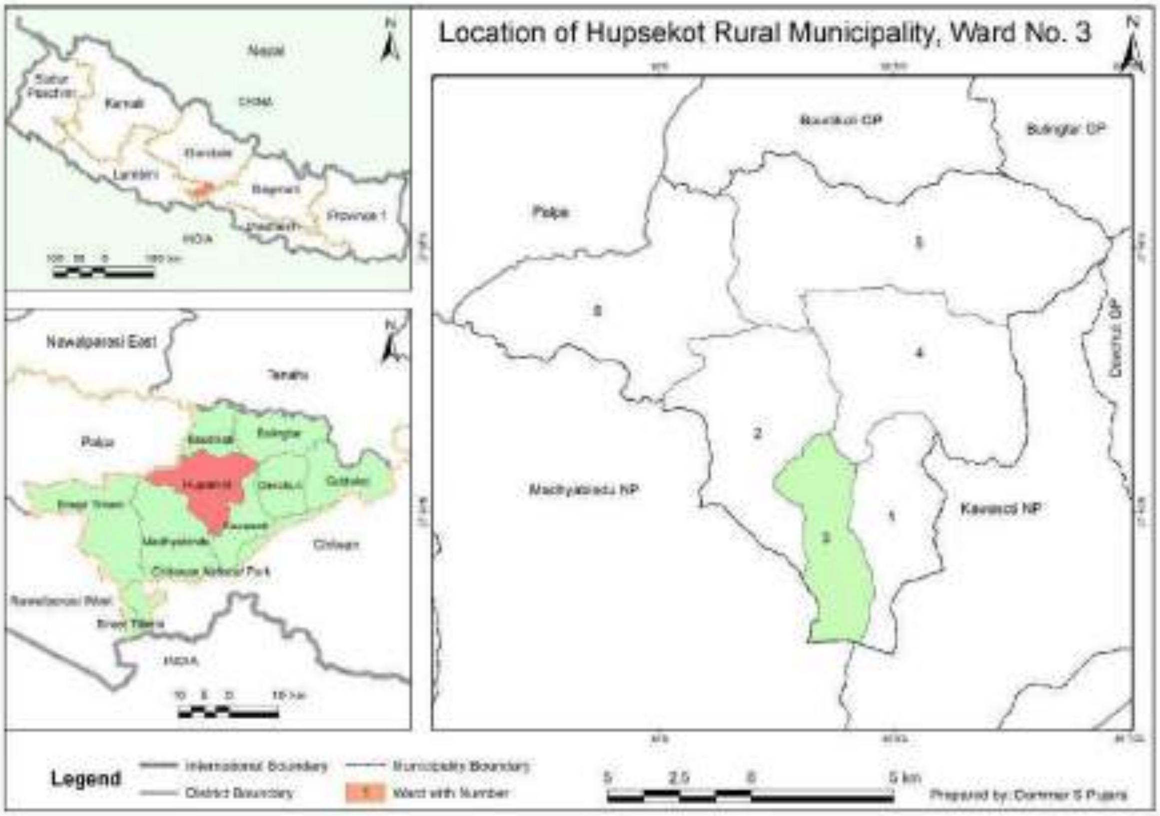

Location of Hupsekot Rural Municipality, Ward No. 3
Nepal
CHINA
Karnali
Gandaki
Lumbini
Bagmati
Province 1
INDIA
Nawalparasi East
Tanahu
Palpa
Hupsekot
Chitwan
INDIA
Baudikali GP
Bulingtar GP
Palpa
6
5
4
2
3
1
Devchuli GP
Madhyabindu NP
Kawasoti NP
Legend
International Boundary
Municipality Boundary
District Boundary
Ward with Number
5 2.5 0 5 km

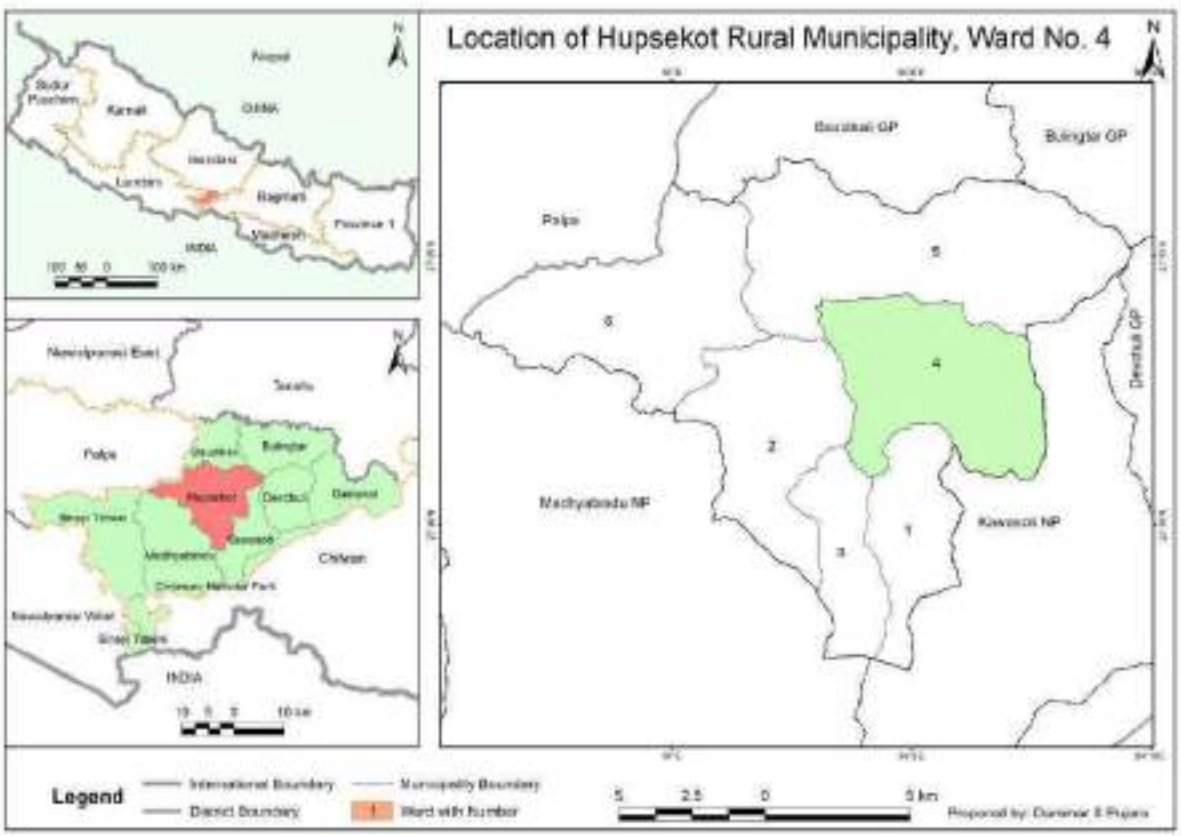

Location of Hupsekot Rural Municipality, Ward No. 4
Nepal
CHINA
Karnali
Lumbini
Bagmati
Province 1
INDIA
Nawalparasi East
Tanahu
Palpa
Hupsekot
Devchuli
Chitwan
INDIA
Baudikali GP
Bulingtar GP
Palpa
6
5
4
2
3
1
Devchuli GP
Madhyabindu NP
Kawasoti NP
Legend
International Boundary
Municipality Boundary
District Boundary
Ward with Number
5 2.5 0 5 km

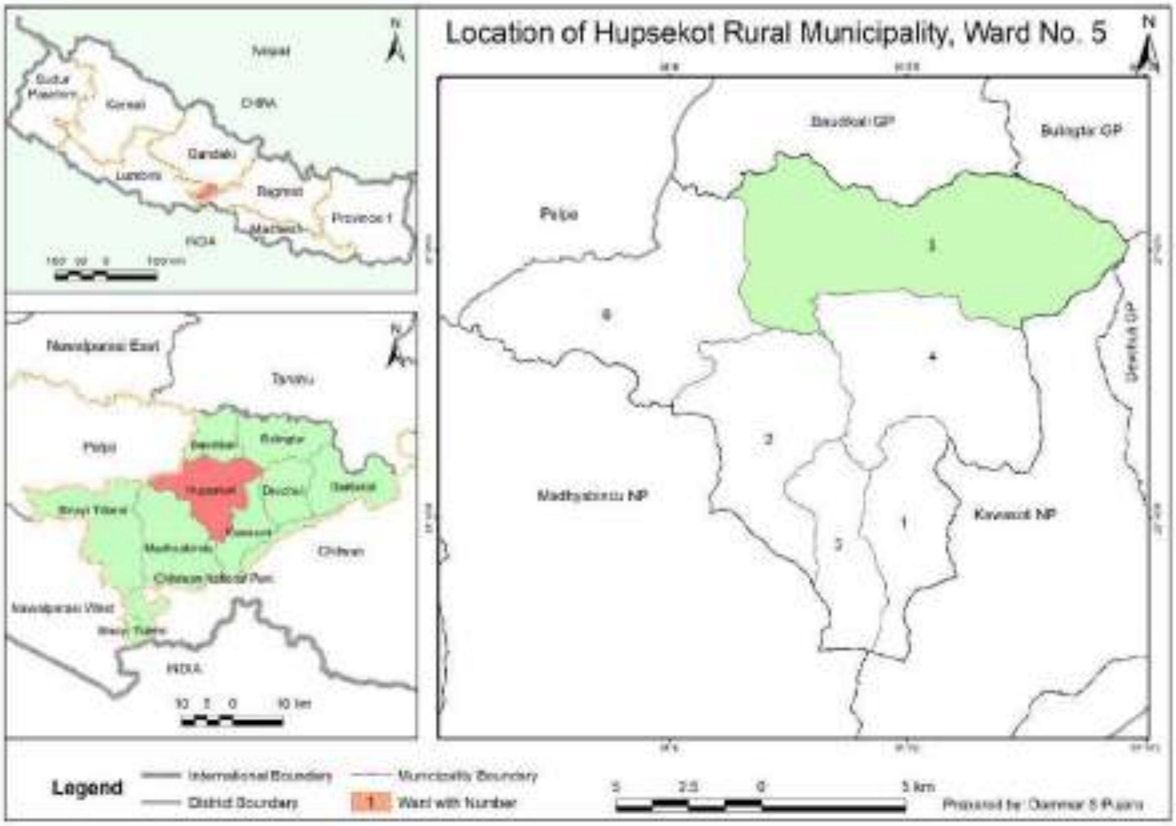
Location of Hupsekot Rural Municipality, Ward No. 5
Baudikali GP
Bulingtar GP
Palpa
Madhyabindu NP
Kawasoti NP
Devchuli GP
Nawalparasi East
Tanahu
Hupsekot
Chitwan
Chitwan National Park
Nawalparasi West
INDIA
CHINA
Gandaki
Lumbini
Bagmati
Province 1
Legend
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward with Number
Prepared by: Dammar S Pujara

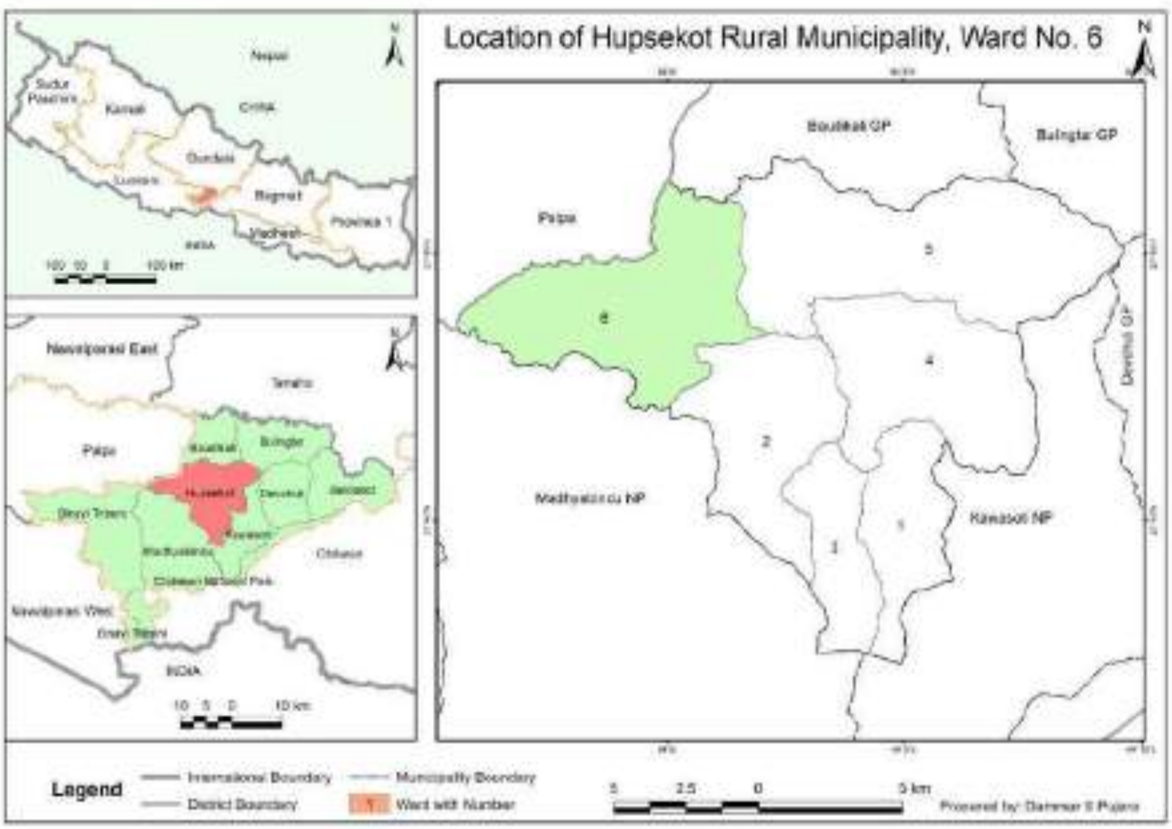
Location of Hupsekot Rural Municipality, Ward No. 6
Baudikali GP
Bulingtar GP
Palpa
Madhyabindu NP
Kawasoti NP
Devchuli GP
Nawalparasi East
Tanahu
Hupsekot
Chitwan
Chitwan National Park
Nawalparasi West
INDIA
CHINA
Gandaki
Bagmati
Province 1
Legend
International Boundary
District Boundary
Municipality Boundary
Ward with Number
Prepared by: Dammar S Pujara

Hupsekot Rural Municipality Photo

Workshop Photo

Ward No. 1

Ward No. 2

Ward No. 3

Ward No. 4

Ward No. 5

Ward No. 6

Draft Report Presentation

आज मिति २०८२ साल महिना भाद्र १३ गते शुक्रबारको दिन हुप्सेकोट गाउँपालिकाको सभाहलमा यस गाउँपालिका अध्यक्ष एवं स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका संयोजक श्री लक्ष्मी देवी पाण्डेज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय विपद् तथा जलवायू उत्थानशील कार्यढाँचा तयारीको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम तथा गाउँपालिकास्तरीय कार्यक्रम समीक्षा तपसिल उपस्थितिमा सम्पन्न भयो।

उपस्थिती

श्री लक्ष्मी देवी पाण्डे – अध्यक्ष

श्री पूर्ण सिं राना मगर - उपाध्यक्ष

श्री हरि प्रसाद पराजुली – प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

श्री प्रेम बहादुर घर्ती - वडा अध्यक्ष, वडा नं १

श्री कृष्ण बहादुर थापा - वडा अध्यक्ष, वडा नं २

श्री विष्णु राना (मगर) - वडा अध्यक्ष, वडा नं ३

श्री महेन्द्र पाण्डेय - वडा अध्यक्ष, वडा नं ४

श्री पदम बहादुर राना मगर - वडा अध्यक्ष, वडा नं ५

श्री छम बहादुर सोमै मगर - वडा अध्यक्ष, वडा नं ६

श्री – प्रतिनिधि, नेपाली काङ्ग्रेस

श्री विर बहादुर विश्वकर्मा – प्रतिनिधि, नेकपा एमाले

श्री – प्रतिनिधि, नेकपा माओवादी केन्द्र

श्री तेज प्रसाद पाण्डे - प्रतिनिधि, राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी

श्री कविराज क्षेत्री – प्रतिनिधि, राप्रपा नेपाल

श्री रवि काफ्ले – प्रशासन शाखा प्रमुख

श्री सन्दीप भण्डारी – पूर्वाधार विकास शाखा प्रमुख

श्री चोक बहादुर पाइजा – प्रतिनिधि, शिक्षक महासंघ

श्री आशिष रेग्मी – प्रतिनिधि, नेपाल पत्रकार महासंघ, नवलपुर शाखा

श्री देव बहादुर खाँण – प्रहरी हवल्दार

हेम कान्त पाण्डे ।।

श्री माया खरेल – प्रतिनिधि, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

श्री पिताम्बर कोइराला – प्रतिनिधि, निजि क्षेत्रको उद्योग वाणिज्य

श्री सुजन महतो – प्रमुख, नगर प्रहरी

श्री रविन्द्र सापकोटा – सदस्य सचिव,

आमन्त्रित सदस्य

श्री मोतिलाल कुमाल – कार्यपालिका सदस्य

श्री माधव राज गौतम – प्रमुख, शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा

श्री विनोद अर्याल - ईन्जिनियर

श्री हरिस सिं कुँवर – प्रादेशिक संयोजक, कारितास नेपाल

आज मिति २०७८।०५।१५ गते होलेकोट गाउँपालिका वडा नं. १ का अध्यक्ष श्री प्रेमबहादुर घर्ती ज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तयारी सम्बन्धी वडास्तरीय छलफल कार्यक्रममा निम्नानुसारको उपस्थिती रहयो ।

तपसिल

क्र.सं.	नामथर	पद	संस्था	हस्ताक्षर
१	प्रेम बहादुर घर्ती	वडा अध्यक्ष	होलेकोट गा.पा.	[illegible]
२.	बुद्धिमान तामाङ	सदस्य	,,	[illegible]
३.	तेज नारायण [illegible]	[illegible]	[illegible] -१	[illegible]
४	[illegible]	[illegible]	,, ।	[illegible]
५	मान बहादुर [illegible]	,, [illegible]	,, ,,	[illegible]
६	[illegible] बहादुर [illegible]	[illegible]	हुप्सेकोट -१	[illegible]
७	[illegible] कुमार [illegible]	[illegible]	हुप्सेकोट -१	[illegible]
८	[illegible] ब. थापा	प्र.अ. [illegible]	हु. १	[illegible]
९.	[illegible] बहादुर [illegible] मगर	[illegible]	हुप्सेकोट -१	[illegible]
१०	[illegible]	[illegible]	,, -१	[illegible]
११	[illegible]	[illegible]	,, -१	[illegible]
१२.	[illegible]		,, -१	[illegible]
१३	विर बहादुर कुमाल	प्रधानाध्यापक	[illegible] मा.वि. [illegible] १	[illegible]
१४	[illegible] बहादुर थापा	[illegible]	हु. १ [illegible]	[illegible]
१५	[illegible]	[illegible]	— [illegible]	[illegible]
१६	[illegible]	[illegible]	— [illegible]	[illegible]
१७	मान बहादुर [illegible]	[illegible]	हु. १ [illegible]	[illegible]
१८	चिरन्जीवी पौडेल	[illegible]	हुप्सेकोट - १	[illegible]
१९	[illegible] बहादुर [illegible]	[illegible] वडा नं.	१	[illegible]
२०	[illegible] बहादुर [illegible]	[illegible]	१.	[illegible]
२१	[illegible]	[illegible]	स्कोलर नेपाल	[illegible]
२२.	[illegible] बहादुर [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२३	गोपाल [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२४.	[illegible]	[illegible]	Scholar Nepal	[illegible]
२५.	[illegible]	TL	Scholar Nepal	[illegible]
२६	[illegible] विहर	[illegible]	स्कोलर नेपाल	[illegible]
२७				
२८.				

वडा नं. २

आज मिति २०८१/०५/१७ गते हुप्सेकोट गाउँपालिका वडा नं. २ का वडा अध्यक्ष श्री कृष्ण बहादुर थापा ज्यूको अध्यक्षता र हुप्सेकोट गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष श्री पूर्ण सिं राना मगर ज्यूको प्रमुख आतिथ्यता मा स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयारी सम्बन्धी वडास्तरीय कार्यक्रममा निम्नानुसारको उपस्थिती रह्यो।

तपसिल

क्र.सं	नामथर	पद	संस्था	हस्ताक्षर
१.	श्री कृष्ण बहादुर थापा	वडा अध्यक्ष	हुप्सेकोट वडा नं. २	[illegible]
२.	श्री पूर्ण सिं राना मगर	उपाध्यक्ष	हुप्सेकोट गा.पा	
३.	श्री कृष्ण बहादुर ?	वडा सदस्य	वडा नं. २ गुम्दे	[illegible]
४.	श्री लिल बहादुर ?	-''-	-''-	[illegible]
५.	श्री जग सिं थापा	दलित महिला सदस्य	-''-	[illegible]
६	श्री मन बहादुर ?		वडा नं २ चपरी	
७	श्री ? बहादुर वि.क.		-''-	[illegible]
८	श्री वीर बहादुर ?		वडा नं २ मुहेरी	[illegible]
९	श्री ? बहादुर ?		चपरी	[illegible]
६	मनबहादुर मल्ल			[illegible]
८.	युवराज पाण्डे	अध्यक्ष	?	[illegible]
९.	नरेन्द्र ?	सहजकर्ता	? नेपाल	[illegible]
१०.	? ओझा	TL	''	[illegible]
११.	? आचार्य	GIS	''	[illegible]
१२.	? बिष्ट	सहजकर्ता	''	[illegible]

आज मिति २०७३।०५।१४ गते शनिबार, हुप्सेकोट गाउँपालिका वडा नं. ३ का वडा अध्यक्ष श्री विष्णु राना ज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय निकाय तथा जलवायु उत्थानशील ढाँचा तयारी सम्बन्धी वडा स्तरीय छलफल कार्यक्रममा निम्नानुसारको उपस्थिति रहेको ।

तपसील

क्र.सं.	नामथर	पद	संस्था	हस्ताक्षर
०१	विष्णु राना	अध्यक्ष	वडा नं. ३ हुप्सेकोट	[illegible]
२	देवीमाया घमीनी	वडा सदस्य	वडा नं. ३ हुप्सेकोट	देवी
३	देव ब. थापा	प्र अ ह	प्र.वि. हुप्सेकोट	[illegible]
४	सच्चिदानन्द पाण्डे	वरिष्ठ शिक्षक	वडा ३ हुप्सेकोट	[illegible]
५	गोविन्द पाण्डे	कृषि	वडा ३ हुप्सेकोट	गोविन्द
६	बाबुराम पाण्डे	कृषि	"	बाबुराम
७	कृष्ण प्रसाद पाण्डे	कृषि	—	[illegible]
८	लक्ष्मीकान्त कुँवर	कृषि	—	[illegible]
९	शंकर प्रसाद पाण्डे	शिक्षक	—	[illegible]
		जनता मा.वि. हु. ३ गुहेली		
१०	लक्ष्मी प्रसाद पाण्डे			[illegible]
११	रविन्द्र रजाली	हु. ३ कृषि	वडा ३	[illegible]
१२	तेज प्रसाद पाण्डे	संयोजक	टोल सुधार समिति	[illegible]
१३	शोभा कान्त पाण्डे	"		[illegible]
१४	ईश्वरी प्रसाद रेग्मी		हुप्सेकोट ३	[illegible]
१५	कमला महतो		हुप्सेकोट ३	कमला
१६	शिवी राम पाण्डे	कृषक	हुप्सेकोट [illegible]	शिवी
१७	दिल्ली राम पाण्डे	कृषि	" " [illegible]	[illegible]
१८	हरि प्र. पाण्डे	"	" ३	[illegible]
१९	विष्णु मल्ल	कृषि	हुप्सेकोट ३ [illegible]	विष्णु
२०	गोम कुमारी [illegible]	"	हुप्सेकोट ३ [illegible]	गोम
२१	जुद्ध प्रसाद पाण्डे	"	हुप्सेकोट ३	
२३	रघुनाथ पौडेल	कृषि	हुप्सेकोट ३	[illegible]
२६	रेशमलाल पाण्डे	कृषक	हुप्सेकोट ३ [illegible]	रेशम
२८	कृष्ण प्र. पाण्डे	"	"	[illegible]
२९	हिरा क. कुमाल	"	"	हिरा
३०	चित्र बहादुर गिरी	"	[illegible]	[illegible]
३१	तेज प्रसाद पाण्डे	कृषक	हुप्सेकोट-३ [illegible]	[illegible]

४२	हेम ब. साउँ ठकुरी	गिरवारी स्रोत निकुञ्ज उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष	दुर्गाकोट ३	[illegible]
४३.	डिल्लराज पाण्डे	कृषक	दुर्गाकोट ३	[illegible]
४४	किरण थिमिरे	समाज सेवी	दुर्गाकोट - ६	[illegible]
४५	मुकुन्द कुँवर	पूर्व शिक्षक	दुर्गाकोट - ५	[illegible]
४६	डिल्लीराम पाण्डे	दुर्गाकोट	४	[illegible]
४७	ओम बा. मल्ल ठकुरी	कृषक	दुर्गाकोट ३	[illegible]
४८	नन्दलाल कँडेल	कृषक	दुर्गाकोट ३	नन्दलाल
४९	मोती कुमार [illegible]	[illegible]	—॥—	[illegible]
५०	दिल नारायण पाण्डे	कृषक	दुर्गाकोट ३	[illegible]
५१.	घनश्याम चतुर्वेदी	॥	॥	घनश्याम
५२	प्रेम ब. शाही	॥	॥	Prem
५३	डम्बर ब. आचार्य	मजदुर पेशा [illegible]	—॥—	Bilan
५४	शोभा कान्त [illegible]	पूर्व शिक्षक	॥	[illegible]
५५	तिलक राम [illegible]	[illegible] नागरिक	॥	तिलक
५६	मान बा. शाही			[illegible]
५७	शारदा पाण्डे		॥	शारदा
५८	पुनम डाँगी	बाल मैत्री स.	मालेकोट - ३	[illegible]
५९.	खुशी शर्मा	~~[illegible]~~ विद्यार्थी	दुर्गाकोट - ३	[illegible]
६०	[illegible]	विद्यार्थी	दुर्गाकोट ३	[illegible]
६१.	[illegible]	विद्यार्थी	दुर्गाकोट ३	[illegible]
६२	कमनाथ पोखरेल	कृषी	दुर्गाकोट ३	[illegible]
५३	प्रकाश [illegible]	॥	॥ ०३	[illegible]
५४	[illegible] पाण्डे	॥	॥	[illegible]
५५	प्रेम बा. कार्की	[illegible]	॥	[illegible]
५६	कृष्ण प्रसाद पाण्डे	समाज सेवि	दुर्गाकोट - ३	[illegible]
५७	[illegible] पाण्डे	समाज सेवि	॥ - ३	[illegible]
५८	नारायण प्रसाद पाण्डे	कृषक	॥ - ५	[illegible]
५९	हेम बं. शाही	कृषक	॥ - २	[illegible]
६०	लिला सुवेदी पाण्डे	कृषक	॥ - ३	lila
६१	सुमित्रा कु. पाण्डे	कृषक	॥ ३	सुमित्रा
६२.	माया [illegible]	॥	दुर्गाकोट ३	माया
६३	शोभा रावल ठकुरी			शोभा

५४	प्रविन बयम्बु	कृषक	दुल्लकोट-३	[signature]
५५	प्रेम बहादुर साउ मगर	कृषक	,,	[signature]
५६.	उर्वा प्रकाश साउ	कृषक	,,	उर्वा
५७	नविन गुरुङ	कृषक	,,	नविन
५८	शैलेश साउ मगर	कृषक	,,	[signature]
५९	अनिता पाण्डे	,,	,,	अनिता
60	कुल बहादुर बयम्बु	,,	,,	[signature]
61	मोहन सिंह बयम्बु	,,	,,	[signature]
62)	हिरा कुमारी बयम्बु	,,	,,	[signature]
63)	मनु मल्ल	,,	,,	मनु
64)	कमला मल्ल	,,	,,	कमला
65)	टोप ब. कान्छड,	,,	४	टोप
66)	अन्ति माया थापा	,,	२	अनित
66)	सीता मल्ल	,,	,,	सिता
68)	यम कुमारी पाण्डे	,,	,,	यम
69	विजय पाण्डे	,,	,,	विजयपाण्डे
७०.	आशिष थापा	५.प.द	दुल्लकोट-१	[signature]
७१.)	यम कु रवाली मगर	कृषक	दुल्लकोट-३	[signature]
७२.	लक्ष्मी कान्त पाण्डे	कृषक	दुल्लकोट-३	[signature]
७३.	सुजन महतो	ने.प्र.द	दुल्लकोट १	[signature]
७४.	हिरा कुमारी मल्ल	जोत गोष्ठी	दुल्लकोट ३	हिराकुमारी
७५.	नरेन्द्र केसरी	सहयोगी	स्कोलर नेपाल	[signature]
७६.	यादव ओंका	हिम लिडर	स्कोलर नेपाल	[signature]
७७	डा. केशव कुमार आचार्य	GIS विज्ञ	,,	[signature]
७८.	ललिता बिष्ट	सहजकर्ता	,,	[signature]
७९	टेकनाथ सिग्देल	गाउँपालिका-३		[signature]

वडा नं. ४

आज मिति २०८१/०४/१६ गते दुल्लुकोट गाउँपालिका वडा नं. ४ का अध्यक्ष श्री महेन्द्र पाण्डे ज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयारी सम्बन्धी वडा स्तरीय छलफल कार्यक्रममा निम्नानुसारको उपस्थिति रह्यो।

तपसिल

क्र.सं.	नामथर	पद	संस्था	हस्ताक्षर
१.	श्री महेन्द्र पाण्डे	वडा अध्यक्ष	दुल्लुकोट गा.पा.४	[illegible]
२.	आशामणी पाठा	वडा सदस्या	" "	[illegible]
३.	धन बहादुर राना	चेरीकोला म.वि. शिक्षक	" "	[illegible]
४.	[illegible] बहादुर	रेडक्रस	" "	[illegible]
५.	मान बहादुर थापा मगर		" " ४	[illegible]
६.	[illegible] ब. राना मगर	[illegible]	" "	[illegible]
७.	हेम ब. गाहा मगर	[illegible]	" "	[illegible]
८.	जङ बहादुर खत्री	वडा सदस्य	" " ४	[illegible]
९.	कमला वि.क.	वडा सदस्य	" ४	[illegible]
१०.	दिल प्रसाद [illegible]	जेष्ठनागरिकको अध्यक्ष	"	[illegible]
११.	रमाकान्त चापागाई	जेष्ठनागरिकको सचिव	"	[illegible]
१२.	गंगा बहादुर मगर	जेष्ठनागरिक	दुल्लुकोट ४	गंगबहादुर
१३.	बिसन राना	सामुदायिक वन [illegible]	"	बिस्नी राना
१४.	बिर बहादुर थापा	[illegible]	" ४	[illegible]
१५.	नर ब. [illegible]	जेष्ठनागरिक	दुल्लुकोट ४	नरबहादुर
१६.	कुल ब. थापा	जेष्ठनागरिक	"	[illegible]
१७.	तिलिसरा सारु	[illegible] महिला समूह (सचिव)	"	तिली
१८.				
१९.	भुमिसरा पाठा	इन्द्रेणी महिला समूह सदस्य	"	भुमी
२०.	[illegible]	वडा सदस्य	४	[illegible]
२१.	[illegible]	वडा	४	[illegible]
२२.	नरेन्द्र के.सी.	प्र.नि./सहजकर्ता	रुकोल नेपाल [illegible]	[illegible]
२३.	[illegible]	TL	"	[illegible]
२४.	[illegible]	GIS	"	[illegible]
२५.	ललिता [illegible]	सहजकर्ता	"	[illegible]
२६.				

वडा नं. ६

आज मिति २०८१।५।१८ गते हुप्सेकोट गाउँपालिका वडा नं.६ का वडा अध्यक्ष श्री हम बहादुर सोमै मगर ज्यूको अध्यक्षता र गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष श्री सुर्य सिं राना मगर ज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तयारी सम्बन्धी वडास्तरीय [illegible] कार्यक्रममा निम्नानुसारको उपस्थिति रह्यो।

उपस्थिती :-

क्र.सं.	नामथर	पद	संस्था	हस्ताक्षर
१.	श्री हम ब. सोमै मगर	वडा अध्यक्ष	वडा नं.६, हुप्सेकोट	[illegible]
२.	श्री सुर्य सिं राना मगर	उपाध्यक्ष	हुप्सेकोट गा.पा.	[illegible]
३.	कमल बहादुर थपलिया		हुप्सेकोट गा.पा.	[illegible]
४.	लाल ब. सोमै मगर	"	" "	[illegible]
५.	केश ब. सोमै	"	"	[illegible]
६.	हेम ब. छिड्की			[illegible]
७.	चन्द्र सिं [illegible] मगर	सदस्य	"	Chandra
८.	रेशम कुमारी मगर		"	Reshma
९.	कुमार सिं सोमै मगर	"	"	[illegible]
१०.	भिम बहादुर सोमै मगर	"	"	Bhim
११	टेक बहादुर [illegible] मगर	वडा सदस्य	"	[illegible]
१२	सोम बहादुर [illegible]	"		[illegible]
१३	बिनीता टेम मगर	[illegible] "		बिनु
१४	तुलसी सिंजा	"		तुलसी
१५	प्रतिमा सोमै मगर		"	[illegible]
१६	भिम बल सोमै मगर		"	[illegible]
१७	ओम बहादुर सोमै मगर		"	[illegible]
१८	रिनुका सिंजा		"	रेनुका
१९	देव बहादुर [illegible]		"	
२०	मतिप्रसाद टेम मगर		"	मतिप्रसाद
२१.	गंगा बहादुर मल्ल ठकुरी		"	गंगा मल्ल
२२.	यम बहादुर [illegible]	/	"	[illegible]
२३	[illegible]			
२४	देव सिं [illegible]		"	[illegible]
२५.	नरेश के.सी.	सहजकर्ता	[illegible] नेपाल	[illegible]
२६.	[illegible]	"	"	

आज मिति २०८२ साल महिना मंसिर महिना २२ गते सोमबारको दिन हुप्सेकोट गाउँपालिकाको सभाहलमा यस गाउँपालिका अध्यक्ष एवं स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका संयोजक श्री लक्ष्मी देवी पाण्डेज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय विपद् तथा जलवायू उत्थानशील कार्यढाँचाको मस्यौदामाथि गाउँपालिकास्तरीय छलफल तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम तपसिल उपस्थितिमा सम्पन्न भयो।

उपस्थिती

श्री लक्ष्मी देवी पाण्डे – अध्यक्ष

श्री पूर्ण सिं राना मगर - उपाध्यक्ष

श्री हरि प्रसाद पराजुली – प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

श्री प्रेम बहादुर घर्ती - वडा अध्यक्ष, वडा नं १

श्री कृष्ण बहादुर थापा - वडा अध्यक्ष, वडा नं २

श्री विष्णु राना (मगर) - वडा अध्यक्ष, वडा नं ३

श्री महेन्द्र पाण्डेय - वडा अध्यक्ष, वडा नं ४

श्री पदम बहादुर राना मगर - वडा अध्यक्ष, वडा नं ५

श्री छम बहादुर सोमै मगर - वडा अध्यक्ष, वडा नं ६

श्री रेवती सारु (मगर) – कार्यपालिका सदस्य एवं प्रवक्ता

श्री उर्मिला महतो - कार्यपालिका सदस्य

श्री तुलीसरा सोमै मगर - कार्यपालिका सदस्य

श्री विनीसरा डेँगा मगर - कार्यपालिका सदस्य

श्री मोतीलाल कुमाल - कार्यपालिका सदस्य

श्री केमान सिंह - कार्यपालिका सदस्य

श्री राजेन्द्र प्रसाद रेग्मी – वरिष्ठ लेखा अधिकृत

श्री रविन्द्र सापकोटा – प्रशासकीय अधिकृत

श्री माधवराज गौतम - शाखा प्रमुख, शिक्षा, युवा तथा खेलकुद

श्री विनोद अर्याल – ईन्जिनियर

श्री राजु पौंडेल – वरिष्ठ प्रशासन सहायक

श्री विष्णुहरी ढुङ्गाना - अमिन

श्री गोविन्द बहादुर ठकुरी जि.पा.

आमन्त्रित उपस्थिति

श्री सुजन गौली – वरिष्ठ जिल्ला कार्यक्रम अधिकृत, कारितास नेपाल

श्री यादव ओझा - टिम लिडर, Scholar Nepal

डा. केशव कुमार आचार्य – GIS विज्ञ

श्री नरेन्द्र के.सी. – Scholar Nepal

श्री ललिता विष्ट - Scholar Nepal

श्री देव बहादुर फाल – कारितास नेपाल

श्री लक्ष्मण लामा – कारितास नेपाल

श्री चोप बहादुर सिं ठकुरी – कार्यालय सहयोगी, हुम्लेकोट गाउँपालिका

श्री यम बहादुर साउ – कार्यालय सहयोगी, हुम्सेकोट गाउँपालिका

श्री सुजन महतो - नगर प्रहरी हवल्दार

श्री सुमन पौडेल सब-इन्जिनियर